

Onsdagen den 24 mars

Kl. 10.00

*Anslag till polisvä-
sendet*

§ 1 Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:110 till utbildningsutskottet

1975/76:157 till jordbruksutskottet

1975/76:158 till näringsutskottet

1975/76:162 och 165 till justitieutskottet

1975/76:171 till näringsutskottet

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:2274 till näringsutskottet

1975/76:2275 till justitieutskottet

1975/76:2276 och 2277 till näringsutskottet

1975/76:2278 till kulturutskottet

1975/76:2279 till försvarsutskottet

1975/76:2280 till socialutskottet

1975/76:2281–2283 till försvarsutskottet

1975/76:2284–2286 till civilutskottet

§ 4 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1975/76:159.

§ 5 Anslag till polisväsendet

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1975/76:27 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till polisväsendet jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1 (Rikspolisstyrelsen)

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 4 (justitiedepar-

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

tementet) under punkten B 1 (s. 26–28) föreslagit riksdagen att till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 132 712 000 kr., varav 7 830 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-
medlen.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:400 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga hemställt att riksdagen till Rikspolisstyrelsen för utbildning av polismän i samhällsorienterande ämnen, psykologi och kriminologi anvisade 350 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit (yrkande 1 b),

1975/76:1062 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga hemställt att riksdagen beslutade att under punkten B 1 Rikspolisstyrelsen anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 350 000 kr. förhöjt anslag på 133 062 000 kr. för att förlänga polisens grundutbildning med två veckor (yrkande 3) och

1975/76:1089 av fru Theorin m. fl. (s), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen skulle hemställa att 1975 års polisutredning fick i uppdrag att överväga en överflyttning av polisutbildningen från rikspolisstyrelsen till reguljära undervisningsmyndigheter.

Utskottets hemställde

1. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 1 b) och motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 3) till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 132 712 000 kr., varav 7 830 000 kr. att avräknas mot automobilskatte-
medlen,

2. att riksdagen beträffande polisutbildning skulle avslå motionen 1975/76:1089.

Reservation hade avgivits

1. av herr Lövenborg (vpk) som beträffande polisutbildning ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1089 hos regeringen skulle anhålla att 1975 års polisutredning fick i uppdrag att överväga en överflyttning av polisutbildningen från rikspolisstyrelsen till reguljära undervisningsmyndigheter.

Punkten 4 (Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.)

Regeringen hade under punkten B 4 (s. 31 och 32) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 64 900 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975/76:539 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen skulle hemställa att den del av säkerhetspolisens organisation, som in- nebar registrering och rapportering av politisk verksamhet och inbland- ning däri, upplöstes (yrkande 1) samt att riksdagen beslutade att anslaget till särskild polisverksamhet under punkten B 4 reducerades i enlighet härmed (yrkande 2).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande registrering av politisk verksamhet m. m. skulle avslå motionen 1975/76:539 i denna del (yrkande 1),

2. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till rege- ringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:539 i denna del (yrkande 2) till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 64 900 000 kr.

Reservation hade avgivits

2. av herr Lövenborg (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa

1. att riksdagen beträffande registrering av politisk verksamhet m. m. med bifall till motionen 1975/76:539 i denna del (yrkande 1) hos re- geringen begärde att den del av säkerhetspolisens organisation, som in- nebar registrering och rapportering av politisk verksamhet och inbland- ning däri, upplöstes,

2. att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av mo- tionen 1975/76:539 i denna del (yrkande 2) skulle avslå regeringens fö- religgande förslag till anslag för budgetåret 1976/77 till Polisverket: Sär- skild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.

Punkten 6 (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader)

Regeringen hade under punkten B 6 (s. 32–36) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 026 331 000 kr., varav 446 056 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:205 av herr Torwald m. fl. (c),

1975/76:400 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostna- der för budgetåret 1976/77 för fortsatt utbyggnad av kvarterspolisverk- samheten m. m. anvisade 6 680 000 kr. utöver regeringens förslag av- seende 34 polismanstjänster och 30 andra tjänster (yrkande 1 c),

1975/76:1053 av herr Andersson i Edsbro m. fl. (c, m, fp),

1975/76:1059 av herr Ericson i Örebro m. fl. (s),

1975/76:1062 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga hem-

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

ställt att riksdagen beslutade att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2,3 milj. kr. förhöjt förslagsanslag på 2 028 631 000 kr. för att inrätta flera tjänster för kvarterspolis i enlighet med vad som anförs i motionen (yrkande 1),

1975/76:1064 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att avslå förslaget att under B 6 Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader skulle ingå ett belopp om 18 000 000 kr. för ökning av antalet polismanstjänster (yrkande 1),

1975/76:1067 av fru Kristensson (m), vari yrkats att riksdagen uttalade att regeringen vid sin fördelning på polisdistrikten av polismanstjänster borde beakta vad i motionen anförs om förstärkning på narkotikasidan,

1975/76:1075 av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c) och fru Fredrikson (c),

1975/76:1085 av herr Strömberg i Botkyrka (fp), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att rikspolisstyrelsen fick i uppdrag att under en försöksperiod få inrätta en särskild narkotikarotell placerad i södra delen av Stockholms län,

1975/76:1086 av herr Strömberg i Botkyrka (fp),

1975/76:1092 av herr Werner i Malmö (m),

1975/76:1097 av herr Åkerlind (m),

1975/76:1998 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 2 028 541 000 kr., varav 466 056 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen (yrkande 3), att riksdagen begärde att regeringen vidtog åtgärder i enlighet med vad som anförs i motionen 1979 för att få till stånd särskilda ansvarsområden för polismän på landsbygden (yrkande 5) och att riksdagen begärde att regeringen lade fram en plan för förstärkning av polisen i enlighet med vad som anförs i motionen 1979 (yrkande 6) och

1975/76:2082 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp), vari hemställt att riksdagen skulle hos regeringen begära förslag till förstärkta resurser inom polisen för att bekämpa narkotikasmugglingen (yrkande 1) och som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs i motionen 2080 om ytterligare initiativ i internationella sammanhang för att åstadkomma ett samordnat och effektivt bekämpande av handeln med narkotika (yrkande 2).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av regeringens förslag och i anledning av motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 1 c), motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 1) och motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 3) samt med avslag på motionen 1975/76:1064 i denna del (yrkande 1) till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 2 028 831 000 kr., varav 466 556 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

2. att riksdagen beträffande kvarterspolisverksamheten skulle avslå motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 1 c), motionen 1975/76:1059, motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 1) och motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 3), allt i den mån de icke tillgodosetts genom vad utskottet anfört och hemställt,

3. att riksdagen beträffande ansvarsområden för polismän på landsbygden skulle avslå motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 5),

4. att riksdagen beträffande personalvården inom polisväsendet skulle avslå motionen 1975/76:1092,

5. att riksdagen beträffande plan för personalförstärkning inom polisväsendet skulle avslå motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 6),

6. att riksdagen beträffande narkotikabrottsligheten m. m. skulle avslå motionerna 1975/76:1067, 1975/76:1085 och 1975/76:2082,

7. att riksdagen beträffande personalförstärkning i Huddinge polisdistrikt skulle avslå motionen 1975/76:1086,

8. att riksdagen beträffande medborgarvittnen skulle avslå motionen 1975/76:205,

9. att riksdagen beträffande polisförhör med barn skulle avslå motionen 1975/76:1075,

10. att riksdagen beträffande dold trafikövervakning skulle avslå motionen 1975/76:1097,

11. att riksdagen beträffande polisverksamheten vid Arlanda och Landvetter skulle avslå motionen 1975/76:1053.

Reservationer har avgivits
beträffande medelsberäkningen

3. av herr Lövenborg (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1064 i denna del (yrkande 1) och i anledning av regeringens förslag samt med avslag på motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 1 c), motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 1) och motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 3) till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 2 008 331 000 kr., varav 462 456 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

4. av fröken Mattson, herrar Jönsson i Malmö och Nygren, fru Bergander samt herrar Nilsson i Visby och Lundgren (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 1 c), motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 1), motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 3) och motionen 1975/76:1064 i denna del (yrkande 1) till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 2 026 331 000 kr., varav 466 056 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

5. av herr Westberg i Ljusdal (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen i anledning av regeringens förslag och i anledning av motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 1 c), motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 1) och motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 3) samt med avslag på motionen 1975/76:1064 i denna del (yrkande 1) till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 2 030 831 000 kr., varav 467 056 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

beträffande ansvarsområden för polismän på landsbygden

6. av fru Kristensson (m) och fru Lindquist (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 5) begärde att regeringen vidtog åtgärder i enlighet med vad reservanterna anfört för att få till stånd särskilda ansvarsområden för polismän på landsbygden,

beträffande plan för personalförstärkning inom polisväsendet

7. av fru Kristensson (m) och fru Lindquist (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 6) begärde att regeringen lade fram en plan för förstärkning av polisen i enlighet med vad reservanterna anfört,

beträffande narkotikabrottsligheten m. m.

8. av fru Kristensson (m), herr Westberg i Ljusdal (fp) samt fru Lindquist (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:1067, 1975/76:1085 och 1975/76:2082 gav regeringen till känna vad reservanterna anfört i detta hänseende.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande beträffande polisverksamheten vid Arlanda och Landvetter av herrar Polstam (c), Johansson i Växjö (c) och Westberg i Ljusdal (fp), fru Wiklund (c) och fru André (c) samt herr Raneskog (c).

Punkten 7 (Lokala polisorganisationen: Utrustning)

Regeringen hade under punkten B 7 (s. 36–38) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 18 600 000 kr., varav 3 645 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:1062 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med

200 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 18 800 000 kr. (yrkande 2) och 1975/76:1998 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen anvisade 18 770 000 kr., dvs. ett i förhållande till regeringens förslag med 170 000 kr. förhöjt anslag (yrkande 4).

Utskottet hemställde

att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av regeringens förslag samt i anledning av motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 2) och motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 4) till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 18 780 000 kr., varav 3 700 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservationer hade avgivits beträffande medelsberäkningen

9. av fröken Mattson, herrar Jönsson i Malmö och Nygren, fru Bergander samt herrar Nilsson i Visby och Lundgren (samtliga s) som – under förutsättning av bifall till den vid punkten 6 avgivna reservationen nr 4 – ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 2) och motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 4) till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 18 600 000 kr., varav 3 645 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

10. av herr Lövenborg (vpk) som – under förutsättning av bifall till den vid punkten 6 avgivna reservationen nr 3 – ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen i anledning av regeringens förslag och motionen 1975/76:1064 samt med avslag på motionen 1975/76:1062 i denna del (yrkande 2) och motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 4) till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 17 400 000 kr., varav 3 400 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! I det här betänkandet från justitieutskottet behandlas anslagen till polisväsendet. Jag vill först, trots att jag står för utskotts-majoriteten, något kommentera förslaget till nya tjänster för det nästkommande budgetåret. Utskottet har där inte varit enigt. Den borgerliga majoriteten har stött rikspolisstyrelsens anslagsäskanden under det att socialdemokraterna har stött propositionen. Skillnaden mellan de förslagen är endast 34 polismanstjänster, och den skillnaden skall väl ingen av oss dramatisera. Emellertid har vi från den borgerliga kanten ansett att man inte bör gå under rikspolisstyrelsens anslagsäskanden, som vi uppfattar som ett absolut minimum, inte minst mot bakgrund av att

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

Anslag till polisväsendet

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

polisstyrelser och länsstyrelser ingen gång tidigare haft så höga äskanden om förstärkning på den polisiära sidan som nu. Det är väl ett uttryck för att det råder brist på polismän och att arbetsläget för många är över hövan ansträngt.

Vi har sedan från moderat sida i utskottet yrkat att man skulle få en plan för personalförstärkning inom polisväsendet för kommande år. Vi tycker att den utveckling som vi nu erfar verkligen inger oro. Jag vill, herr talman, erinra kammarens ledamöter om situationen 1973, när man bedömde läget som så allvarligt att en brottskommission tillsattes. Utskottsmajoriteten beslöt då om en förstärkning på 1 200 nya polismanstjänster under en treårsperiod. Vi hoppades alla att man i och med det skulle ha kommit till rätta med de värsta problemen.

Nu har vi erfart att den arbetstidsförkortning som beslutats har medfört att ungefär 900 årsarbetskrafter försvunnit. Det betyder alltså att det beslut som riksdagen fattade, och som var en följd av brottskommissionens förslag, nu praktiskt taget har neutraliserats. Och trots detta inser vi väl allihop i dag att brottsutvecklingen f. n. är ännu värre än den var 1973, när de här besluten fattades. Vi tycker på moderat håll därför att det är motiverat att man nu sätter sig ner och diskuterar hur man på bästa sätt skall förstärka polisen, så att den får möjlighet att fullgöra en tillfredsställande brottsförebyggande och brottsspanande verksamhet som ju är ett oeftergivligt krav i ett rättssamhälle.

I pressen läser man – det gäller här närmast Stockholms polisdistrikt – att det är slumpen som styr vilka brott som utreds. Man har alltså en så svår arbetsbelastning att man måste gå den enklaste vägen när det gäller att handlägga dessa ärenden. Man utreder de fall där man har en misstänkt eller där det finns ett spår att följa. Men de fall där man inte har en misstänkt och som kräver långa utredningar stoppas in i pärnarna. Dem hinner man inte åtgärda. Det är ett förhållande som inte kan accepteras.

Vi har upplevt en våg av stölder, och antalet misshandelsbrott uppvisar också en stark ökning. Jag vill erinra om att om man jämför 1975 med 1974 har brottsbalksbrotten ökat med inte mindre än 12,2 %. Samtidigt noterar vi att uppklaringsprocenten sjunker på ett allvarligt sätt.

När det gäller exempelvis rån var uppklaringsprocenten 1972 så pass hög som 80 %. Rån är ju ett allvarligt brott. 1973 hade uppklaringsprocenten sjunkit till 50 % och 1974 var den nere i 30 %. Totalt klaras bara vart fjärde brott upp.

Vi menar att detta är en helt oacceptabel situation. Vi kan sedan här i kammaren diskutera vilken typ av påföljd man skall ha för olika brott – fängelsestraff, bötesstraff eller andra påföljder – men jag hävdar att det om man har en så låg uppklaringsprocent är ganska egalt att diskutera vilket påföljdssystem man skall ha. De som begår brott vet då att chanserna är väldigt stora att de över huvud taget aldrig blir upptäckta.

Som ett drastiskt exempel kan nämnas att av antalet cykelstölder, som kanske inte betraktas som så allvarliga brott, är det bara 2 % som klaras

upp. Det är alltså förhållanden som är oacceptabla och som motiverar vår uppfattning att man nu återigen måste sätta sig ner och diskutera en plan för att förstärka polisresurserna.

Vi har i reservationen 7 förklarat och i övrigt motiverat vilka uppgifter som är eftersatta och där man måste förstärka resurserna. Jag kanske inte skall trötta kammarens ledamöter med att gå in alltför mycket på detta, men jag vill understryka att man självfallet måste måna om de stora polisdistrikten, dvs. tätortsdistrikten, där man har den verkligt grova brottsligheten. Men det får ju inte betyda att man glömmer de mindre polisdistrikten och polisdistrikten i glesbygderna.

Jag hade nyligen tillfälle att besöka Norrbotten och träffade där polismästarna i samtliga polisdistrikt i Norrbotten. Jag kan försäkra att det är lärorikt att ta del av de ganska varierande arbetsuppgifter som polismännen har där och konstatera i hur hög grad de skiljer sig från de uppgifter som polismän har t. ex. här i Stockholm. Där uppe ställs andra krav, men behovet av att ha polis till sitt förfogande är därför inte mindre.

Jag vill också nämna att en delegation från justitieutskottet representerande samtliga partier för ett par veckor sedan hade besök av polismän från polisskolan i Ulriksdal. Det var poliser som hade varit ute i praktiskt arbete sju till åtta år. Jag tror att alla vi som mötte dem blev litet chockerade över den fruktansvärda stress som de kände i sitt arbete. De frågade oss politiker: Vilken ambitionsnivå menar ni att vi skall ha egentligen? De menade själva att de hade en alltför låg ambitionsnivå, främst på grund av personalproblem, och de frågade om vi politiker ansåg att detta var en acceptabel utveckling och varför vi inte gjorde något åt det. Jag vill gärna redovisa denna djupa otillfredsställelse som de upplevde i sitt yrke på grund av de praktiska svårigheter som de hade.

Sedan vill jag också, herr talman, nämna att man inte får se polisväsendet isolerat. Självfallet måste man också försöka analysera hur socialvården och kriminalvården fungerar. Detta är tre områden som är beroende av varandra, och man kan alltså inte komma till rätta med kriminaliteten genom att enbart inrikta sig på polisväsendet utan måste se förhållandena i stort. Även detta – vi har den uppfattningen – bör en planering för rättstryggheten ta fasta på.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationen 7.

Ett alldeles speciellt problem gäller narkotikabrottsligheten. I brottskommissionen var man överens om att man skulle förstärka polisresurserna för att komma åt den illegala narkotikahanteringen. Men jag vill erinra om att resultatet då endast blev att man förstärkte rikskriminalens narkotikarotet med fem tjänster – det var det hela. Sedan dess har icke någon ytterligare förstärkning skett.

År 1969, när polisen gjorde sin landsomfattande satsning mot narkotikabrottsligheten, satte man in 550 – tror jag det var – polismän enbart för detta, men i dag avdelas bara drygt 200 polismän för narkotikabekämpning. Läget i dag är inte mera gynnsamt än vad det var 1969; tvärtom

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

menar vi att det heroinmissbruk som nu är dokumenterat i vårt land verkligen borde leda till – och egentligen redan tidigare borde ha lett till – att man hade bestämt sig för att avdela tillräckliga resurser inom polisen för att få en effektiv narkotikabekämpning. Det är alltför många unga liv som spills i onödan och det är alltför mycken brottslighet som följer i spåren på narkotikamissbruk för att man skall kunna blunda för de förödande konsekvenser som detta för med sig.

Jag skall inte ytterligare kommentera den argumentering som finns i reservationen 8 – den talar för sig själv, så den behöver jag inte trötta kammarens ledamöter med – utan jag vill bara yrka bifall till denna reservation 8.

Därefter återkommer vi på moderat håll till en gammal bekant, nämligen frågan om hur polisverksamheten på landsbygden skall vara organiserad. Vi är i moderata samlingspartiet utomordentligt tillfredsställda med att vi nu har fått riksdagens gehör för önskemålet att satsa på kvarterspoliser. Kvarterspolisen kommer naturligen i fråga i större städer. Men också på landsbygden finns det ett behov av att ha en polisman som man lär känna och som man kan ta kontakt med. Att ett sådant önskemål fanns även uppe i Norrbotten fick jag särskilt bestyrkt nu när jag var där uppe. Vore det inte tänkbart att organisera arbetet i ett polisdistrikt så att en polisman t. ex. under ett arbetspass i veckan hade till uppgift att besöka ett visst område för att lära känna befolkningen, för att lära känna trakten och för att få den kontakt mellan allmänhet och polis som är absolut nödvändig för ett fullgörande på ett riktigt sätt av polisverksamheten? Det kan inte vara fel, som jag ser det, att riksdagen uttalar en uppfattning att man bör sträva efter en sådan organisation, precis som vi har uttalat vår uppfattning att det bör finnas särskilda tjänster för kvarterspoliser.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationen 6.

Eftersom jag ändå har ordet skulle jag vilja kommentera också det avsnitt i betänkandet som handlar om utbildningsfrågorna.

Det har väckts en motion av fru Theorin m. fl. om att man skulle helt förändra polisutbildningen. Den skulle läggas under de reguljära utbildningsinstanserna. Utskottets majoritet har inte haft något till övers för de tankegångarna. Vi påvisar att denna motion tyvärr är felaktig på vitala punkter. De felaktigheterna har möjligen lett motionärerna till en felaktig slutsats. Det är inte så, som det står i motionen, att utbildningen genomförs av extraarbetande poliser eller militär. I stället sköts utbildningen av 76 heltidsanställda lärare, och några militärer undervisar över huvud taget inte i den centrala utbildningen.

I motionen gjordes också gällande att polisutbildningen till stor del ägnades åt vapenbruk, och det skulle vara ett skäl till att samhället borde få bättre insyn i utbildningen. Enligt uppgift är det bara 1,2 % av hela utbildningstiden som ägnas åt vapenbruk, och det kan inte sägas vara en särskilt stor omfattning. F. ö. måste man väl ändå hävda att om polismän skall använda vapen i sin tjänsteutövning, och det är vi överens

om att de i vissa fall måste göra, är det absolut vitalt att de har lärt sig handskas med vapen. Har man ett vapen och inte kan handskas med det kan det verkligen bli farligt. Vi har alltså i utskottsmajoriteten ansett att utbildningen bör ligga kvar hos rikspolisstyrelsen, men vi har samtidigt understrukit att det är naturligt att polisutredningen, när den enligt sina direktiv gör en översyn av polisutbildningen, också överväger möjligheterna till en viss samordning av utbildningsverksamheten, t. ex. när det gäller det sociala området.

Med detta, herr talman, vill jag – bortsett från de yrkanden jag framfört om bifall till reservationerna 6, 7 och 8 – yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Schött (m) och Johansson i Vrångebäck (m).

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! Ganska karakteristiskt för motionerna under senare år, när det gäller justitieutskottets behandling av anslag till polisväsendet, har varit att intresset mer och mer inriktats på kvarterspolistjänsterna. Också till årets riksmöte har en lång rad motioner om kvarterspolis kommit in, och vi har nog i utskottet mer och mer kunnat konstatera vilket värde kvarterspoliserna har. Tendensen till minskad brottslighet är ganska påtaglig, säger utskottet, som också konstaterar att man förväntar sig att regeringen vid fördelningen av de polistjänster som skall tillsättas den 1 juli i år verkligen prioriterar kvarterspolisen. Vi har f. n. 267 kvarterspoliser fördelade på 33 distrikt. Det förefaller med andra ord som om just denna nära kontakt med allmänheten är någonting som är berikande både för allmänheten och för de tjänstgörande polismännen.

Jag vill säga, herr talman, eftersom fru Kristensson tidigare talade om de överläggningar som vi i utskottet – och jag vill betona i flera olika grupper – hade med elever vid polisskolan i Ulriksdal, att jag icke hade riktigt samma uppfattning om de samtal och diskussioner vi där förde. Man var något inne på bristen på polistjänster, men man talade mycket mera om den konflikt man upplevde – den konflikt som man preciserade i en nedsatt ambitionsnivå – eftersom polismännen alldeles uppenbarligen vill ha nära kontakt med både allmänhet och myndigheter och inte enbart syssla med utredning och statistik. Det är för mig det bestående intrycket, som jag gärna vill förmedla till kammaren när vi nu diskuterar justitieutskottets betänkande nr 27.

Det gäller, som jag sagt, anslag till polisväsendet, och fru Kristensson har tidigare sagt att vi inte skall dramatisera att utskottets borgerliga majoritet förordar ytterligare 34 tjänster. Nej, vi skall inte dramatisera, det finns ingen anledning till det. Däremot tror jag att vi skall uppmärksamma att rikspolisstyrelsen har gjort upp en långtidsplan, där man påtalat bristen på tjänster genom arbetstidsförkortningen, och att chefen för justitiedepartementet säger att han är helt införstådd med detta och

Onsdagen den
24 mars 1976

Anslag till polisväsendet

delar uppfattningen att man på lång sikt skall kompensera det förhållandet.

Följaktligen föreslår regeringen i år 300 nya polistjänster, och totalt får polisväsendet 422 nya tjänster. Av dem går 230 till ordningspolisen och 70 till kriminalpolisen. Därmed får vi också utrymme åt fler kvarterstoplistjänster.

Jag tycker att man i det sammanhanget bör hålla i minnet att regeringens förslag innebär en fortsatt satsning på en uppbyggnad av polisen. Sedan budgetåret 1973/74 har polisen tillförts 1 200 nya tjänster för polismän och 450 andra tjänster. Därmed finns det ungefär 15 300 polismän här i landet, och det är en ganska hög siffra.

Av den anledningen har vi socialdemokrater fogat en reservation till utskottets betänkande, reservation nr 4 vid punkten 6, där vi säger:

”Utskottet delar regeringens och rikspolisstyrelsens uppfattning att en förstärkning av den lokala polisorganisationen bör komma till stånd. Utskottet finner emellertid med beaktande av de förstärkningar som tillförts polisorganisationen under de senaste tre åren och med hänsyn till det budgetpolitiska läget att förstärkningen, såvitt avser antalet polismans-tjänster, bör stanna vid de av regeringen föreslagna 300 nya tjänsterna. Också i fråga om tjänster för annan personal bör regeringens förslag godtas.”

Jag ber i detta sammanhang att få yrka bifall till justitieutskottets förslag i betänkandet nr 27 utom beträffande reservationen 4 vid punkten 6 och reservationen 9, som gäller den lokala polisorganisationens utrustning och är en direkt följd av vårt tidigare ställningstagande – att man skall följa propositionens förslag.

Herr talman! Helt kort vill jag kommentera en del synpunkter som fru Kristensson har anfört på några reservationer som är fogade till utskottets betänkande.

Fru Kristensson har talat mycket och värtaligt om planen för en personalförstärkning inom polisväsendet och framhållit narkotikabrottsligheten som en viktig anledning. Till det säger vi i utskottet att redan 1975 sade utskottet ifrån att det ankommer på regeringen att göra de vidare bedömningarna av hur polisens tjänster skall byggas ut. Eftersom det i reservationen talas om sådana satsningar internationellt och på hemmaplan kan kanske också påpekas att vi redan har ett mycket gott internationellt samarbete. Sverige har också tagit en hel del initiativ i internationella sammanhang för att stävja inte minst langningen av narkotika.

Sedan finns det redan särskilda narkotikarotlar i Stockholm och i Göteborgs och Malmö polisdistrikt. I övriga delar av landet kan det vid behov inrättas tillfälliga rotlar. Man har också möjlighet att göra andra arbetskraftsförstärkningar genom att omplacera personal. Det har skett i rätt stor utsträckning genom länspolischefernas försorg. Vi har f. n. en tillfällig narkotikarotel i Skaraborgs och en i Jönköpings län, och en planeras i Älvsborgs län.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

I Huddinge polisdistrikt, som har särskilda narkotikasvårigheter och vars problem också framhålls i motioner till årets riksmöte, har polispersonalen nyligen förstärkts med fem polismän från andra distrikt och en polisman från rikskriminalen. Utskottet utgår med andra ord från att orter som har problem prioriteras vid fördelningen av de nya tjänster som inrättas den 1 juli 1976 och av vilka ett antal avses för utredning av narkotikabrott.

Jag vill alltså speciellt be att få understryka utskottets uttalande på den punkten.

Fru Kristensson talar om behovet av ansvarsområden för polismän på landsbygden och gör jämförelser mellan kvarterspolisernas uppgifter och polismännens uppgifter ute på landsbygden. Då vill jag till slut bara helt kort trycka på att vi i utskottet har skrivit omkring detta, men vi finner att förslagen där liksom en del andra förslag som förts fram motionsledes ligger inom uppgiftsområdet för 1975 års polisutredning, och därför finner vi ingen anledning att biträda motionerna på den punkten.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till justitieutskottets hemställan i betänkandet 1975/76:27 på samtliga punkter utom punkterna 6 och 7, där jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 9.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste faktiskt be utskottets vice ordförande tala för mig var i budgetpropositionen justitieministern säger att han har för avsikt att på lång sikt kompensera bortfallet genom arbetstidsförkortningen. Jag har inte kunnat finna något sådant uttalande. Det kan ju hända att herr justitieministern själv så småningom kommer att förtydliga det här.

Vad jag har kunnat finna är att justitiedepartementet för första gången när det gäller det närmast följande budgetåret har tagit viss hänsyn till arbetstidsförkortningens konsekvenser, och det tycker vi är en lika stor som glädjande nyhet. Men jag kan icke finna att det i budgetpropositionen står någonting om att man på sikt avser att kompensera bortfallet på grund av arbetstidsförkortningen.

Jag håller med fröken Mattson om att vi har varit aktiva på det internationella fältet när det gäller samarbete för narkotikabekämpning, även om jag menar att man skulle ha kunnat göra mera i vissa hänseenden. Det gäller t. ex. våra kontakter med Holland. De kontakterna har faktiskt fått skötas via parlamenten. Justitieutskottet har varit i Holland, och ett utskott från det holländska parlamentet har varit på besök här. Jag har emellertid vid flera tillfällen efterlyst att exempelvis justitieministern skulle ta en kontakt med den holländske justitieministern för att skapa en ömsesidig förståelse för att vi är avhängiga av varandras narkotikapolitik om vi skall få till stånd en effektiv narkotikabekämpning.

Jag nämner detta som ett exempel. Sedan är det ju också fråga om kontakter med Turkiet och det samarbete som kunde ha varit ännu mer

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sender*

aktiety för att förmå länderna i den s. k. Gyllene triangeln att vidta åtgärder mot förädling av opievallmo och åtgärder mot att en sådan förädlad produkt skeppas ut.

Det är riktigt som fröken Mattson säger att många länspolischefer har ansett det nödvändigt att omplacera poliser för att få en förstärkning på narkotikasidan. Men lika sant är att de tillfälliga förstärkningarna inte har kunnat bestå på grund av de svåra arbetsbalanser som då har uppstått inom övriga verksamheter i polisdistrikten. Därför är man nu i ett sådant läge att man inte kan satsa mer än de här 220 polismans-tjänsterna på narkotikabrottsligheten. Och fortfarande har alltså rikskriminalens narkotikarotel icke fått mer än fem personers förstärkning sedan brottskommissionens förslag framlades. Det tycker jag talar för sig självt och visar att man icke satsar tillräckligt på en så allvarlig fråga.

Fröken MATTSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Föredragande statsrådet säger i bil. 4 till budgetpropositionen att rikspolisstyrelsen har begärt förstärkningar och tillägger: "Jag delar rikspolisstyrelsens uppfattning att en förstärkning bör komma till stånd."

Det bör också påpekas att justitieministern i ett mycket uppmärksammat anförande i Malmö i början av året mycket klart sade att han under en lång följd av år medvetet har satsat på att förstärka och effektivisera polisen samt att han ämnar fortsätta med den satsningen.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Bara en kort kommentar. Som jag tidigare sade avser det uttalande som görs i budgetpropositionen enbart det budgetår som vi nu skall fatta beslut om, alltså det närmaste budgetåret. Men vad jag efterlyste var ett löfte för framtiden, och jag har inte kunnat finna att något sådant löfte har givits.

Fröken MATTSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Någon långtidsplan har utskottsmajoriteten inte ansett att man skall kräva. Det ankommer på regeringen att göra en sådan, har utskottet sagt. Men intentionerna tycker jag framkommer helt klart. Trots det trängda budgetläget har man nära nog helt följt rikspolisstyrelsens anslagsäskanden. Det skiljer bara på 34 tjänster. Som jag sade har det gjorts en enorm satsning på polisen. Under de senaste tre åren har vi fått 1 200 nya polistjänster och 450 andra tjänster. Det är en stor satsning, som jag tycker att vi bör vara mycket tillfredsställda med.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! Vi behandlar nu justitieutskottets betänkande nr 27, som rör anslagsfrågorna till polisväsendet för nästa budgetår. När det gäller punkten 1. Rikspolisstyrelsen har anslaget av departementschefen räknats upp med drygt 10,5 milj. kr. Några nya tjänster ingår inte i den summan.

som väl till största delen går till automatiska utgiftsökningar, närmast på lönesidan.

Den centrala utbildningen lyder direkt under rikspolisstyrelsen. Det är tillfredsställande att möjligheter nu skapas för de obefordrade polismän som har anställts under åren 1962–1967 att frivilligt genomgå högre poliskursen. Därigenom kan skillnaderna i utbildning mellan den här gruppen och senare anställda försvinna.

I partimotionerna 1062 från centerpartiet och 400 från folkpartiet har yrkats en två veckors förlängning av grundkursen för nyanställda polismän. Det skulle då närmast röra sig om utbildning i samhällsorienterande ämnen, psykologi och kriminologi, samt att de anställda poliserna får ökade kunskaper om alkohol- och narkotikamissbruket. Detta är en mycket angelägen fråga, och utskottet har redan förra året uttalat sig positivt om behovet av förlängd utbildningstid. I år har utskottet som motiv för sitt avstyrkande av motionerna åberopat 1975 års polisutredning, som har att överväga hela polisutbildningens utformning och inriktning. Utskottet säger också att en prioritering måste göras mellan denna utbildning och den föreslagna högre poliskursen för vissa polismän. Jag håller med om att vidareutbildningen för de här polismännen är angelägen och bör gå före vid en prioritering. Frågan är bara om det är nödvändigt att avvakta 1975 års polisutredning innan grundkurserna förlängs ett par veckor. Jag tror nämligen att utredningen ändå måste komma fram till att den här ytterligare utbildningen är nödvändig, och kanske inte ens tillräcklig.

I det läget skulle man naturligtvis ha kunnat starta med den av rikspolisstyrelsen föreslagna och förmodligen också förberedda undervisningen redan nästa budgetår. Nu har vi inte reserverat oss på den här punkten utan följer – om än motvilligt – utskottsmajoritetens förslag. Vi måste prioritera utbildningsfrågorna i utredningen i stället.

Under den här punkten behandlas även motionen 1089 av tre socialdemokratiska ledamöter. Den gäller också utbildningsfrågor. Den har i poliskretsar tagits mycket illa upp. Vid studiebesök här i huset av grupper av polismän – både nyanställda, ännu ej färdigutbildade, och äldre polismän, som har en tids erfarenhet – har motionen sedan den blev känd alltid tagits upp och angripits.

Det är förhoppningsvis så, att det ändå inte ligger något argt uppsåt bakom motionen utan att den bara tolkats illvilligt. Men kvar står påståendet i motionen att "vissa drag hos dagens polis väcker osäkerhet och otrygghet hos allmänheten i stället för tvärtom". Det är en generell anklagelse, och den kräver att vi andra stiger upp till polisens försvar. Vi har här i landet världens kanske bästa och pålitligaste polis.

Jag vet att justitieministern ställer upp bakom sin polis. Det har han visat vid flera tillfällen. Hur kan det då komma sig, frågar man sig, att enskilda ledamöter av regeringspartiet gör ett sådant här påstående? Jag tror i stället, till skillnad från dessa ledamöter, att människorna i vårt samhälle – naturligtvis med marginella avvikelser, baserade på spe-

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

Anslag till polisväsendet

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

ciella skäl – känner en stor trygghet på grund av att vi har en så pålitlig och bra poliskår i Sverige. Det är också dokumenterat genom en undersökning som Institutet för marknadsundersökning genomförde 1973 på uppdrag av brottskommissionen. Jag minns att många i ansvarig ställning den gången sade att vi genom undersökningen bara hade fått bekräftat vad vi redan tidigare visste. Det var inte bara medelålders och äldre människor som tillfrågats utan även många ungdomar.

Att sedan polismän inte är mer än människor utan kan göra fel är helt klart och bestrids inte. Men felen upptäcks ju omgående och utreds i vanlig ordning. Ingen försvarar övertramp, men sådana är i förhållande till antalet polismän och mängden av olika ingripanden mycket sällan förekommande. De får emellertid stor publicitet, även om det senare skulle visa sig att det icke var något fel begånget.

Det är också bra, om vi får en annan ordning med delvis utomstående utredare, när någon polis anmäls för ett övertramp. Även om ingen partiskhet förekommit vid sådana utredningar, är det bra om blotta miss-tanken om det försvinner. Jag tror också att polismännen själva är tillfreds med en sådan ordning.

Mera insyn i polisens verksamhet kan naturligtvis också vara på sin plats. Vi har redan en hel del lekmannainflytande inom polisen, och det finns åtskilliga möjligheter att därigenom följa polisverksamheten. Det har väl varit en något trevande början, men rikspolisstyrelsen har verkligen försökt att informera och intressera lekmännen i polisstyrelserna, gjort intervjuer och kallat till överläggningar. Efter hand kanske den satsningen också ger en bra utdelning.

Utbildningsfrågorna tas också upp i motionen 1089. Bl. a. säger man där: "Utbildning bör ges av lärare, särskilt utbildade för ändamålet, och inte av extraarbetande poliser eller militär." Varifrån har sådana uppgifter kommit som att det skulle vara extraarbetande poliser och militär som undervisar vid skolan? Utskottet klargör hur det förhåller sig i verkligheten. Det går att läsa i betänkandet, som utförligt redovisar antalet lärare av olika kategorier, *alla just utbildade för ändamålet*, precis som motionärerna vill. Vad det sedan skulle vara för fel på extraarbetande poliser eller militär, vet jag inte, men de är nog intresserade av att få veta det.

Det är tråkigt att en pålitlig och erkänt duglig yrkeskår, som är till ytterlighet lojal mot samhället och dess ledning, skall behöva känna sig orättfärdigt angripen och utlämnad i riksdagens handlingar. Den här smotionen var inte heller nödvändig, eftersom det redan 1975 tillsattes en parlamentarisk utredning som skall följa upp polisverksamheten på alla områden, inte minst när det gäller förhållandet mellan polis och allmänhet, lekmannainflytandet, förhållandet mellan polisen och de kommunala och regionala organen etc. Utredningen skall också enligt direktiven söka åstadkomma att polisutbildningen bringas i samklang med den utveckling som äger rum i samhället i övrigt och även undersöka om en del av den praktiska utbildningsverksamheten kan och bör ske

vid institutioner och organisationer utanför polisväsendet. Även annan samordnad utbildningsverksamhet, t. ex. på det sociala området, skall övervägas.

Det här visste ju motionärerna redan 1975. Varför då göra ett sådant här utspel, som så till den grad förargat polismännen? Vår uppgift borde i stället vara att stötta upp dem på olika sätt och skapa arbetsglädje i stället för arbetsleda. Det skulle samhället vara mera betjänt av. Och polisen skulle behöva det stödet i sitt många gånger otacksamma och svåra samhällsarbete till skydd och hjälp för andra hårt arbetande människor, som på olika sätt solidariskt hjälper till att hålla vårt samhälle uppe.

I övrigt kan jag hänvisa till det utdrag ur rikspolischefens anförande i Falun för någon tid sedan som finns intaget i nr 3 av Svensk Polis. Den tidningen fick alla här i kammaren för några dagar sedan.

Huvudfrågan i detta betänkande är kanske ändå ökningen av antalet tjänster vid den lokala polisorganisationen. Rikspolisstyrelsen har begärt 334 polismanstjänster och 150 övriga tjänster, medan regeringen prutat ned dessa siffror till 300 resp. 120. Det är i och för sig en bra satsning, men den är ändå otillräcklig med hänsyn till all den tjänstetid som förlorats genom arbetstidsförkortningen.

Trots detta har vi från centerpartiet inte velat gå längre än till samma yrkande som rikspolisstyrelsen. Den ökning av antalet tjänster på polissidan som vi föreslår, dvs. 34 polismanstjänster, vill vi prioritera till kvarterspolistjänster. Vi tror fortfarande att kvarterspolisverksamheten är mycket värdefull både från brottsförebyggande synpunkt och för tillgodoseende av allmänhetens behov av bättre kontakt med polisen. Det har också visat sig, att den allmänhet som kommit i kontakt med kvarterspolisen blivit mera positivt inställd till polisen, sedan man genom den här verksamheten fått lära känna polismännen som människor.

Genom kvarterspolisen kan man bland ungdomen på ett tidigt stadium upptäcka tendenser till brottslighet inom ett område. Polismannen där kan många gånger förhindra en vidare utveckling av sådana tendenser och genom personliga insatser och kontakter med föräldrar, skola och sociala myndigheter hjälpa ungdomarna till rätta. Det har också på många håll visat sig att speciellt ungdomarna i området på grund av det förtroende som skapats ställer upp och hjälper polisen på olika sätt. Härigenom har uppkklaringsprocenten när det gäller brottsutredande verksamhet på en del håll kunnat öka. Just av den anledningen har också kvarterspolisverksamheten mottagits positivt av den utredande personalen.

I en motion av herr Ericson i Örebro m. fl. tas frågan om översyn av villkoren för kvarterspolistjänsterna upp. Utskottet, som här är mycket välvilligt, pekar på de förbättringar som redan vidtagits, bl. a. på lönesidan. Motionen har dock avstyrkts med hänvisning till att utskottet utgår från att även den här frågan kommer att ägnas uppmärksamhet vid den fortsatta utbyggnaden av kvarterspolisverksamheten. Till det

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

Anslag till polisväsendet

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

skall läggas att varje polisstyrelse måste ägna den här frågan ständig uppmärksamhet och understödja verksamheten. Görs det blir kvarterspolismannen eller kvarterspolis kvinnan – vilket det nu är – personligen mera intresserad av att göra ett gott arbete. På samma sätt måste andra tjänstemän i polisdistrikten visa sitt intresse för det här arbetet. Det gäller inte bara polischefen och hans närmaste medarbetare på ledningsplanet utan alla befattningshavare. Den kvarterspolis som märker att hans arbetsinsatser är uppskattade och uppmärksammade blir mer och mer intresserad och gör sitt yttersta för att utföra ett gott samhällsarbete för alla. Det blir helt säkert då heller inte svårt att rekrytera lämpliga polismän för den här uppgiften.

När det gäller narkotikaspaningen är det självfallet angeläget att det finns tillräckligt med personal för detta arbete. Några nya tjänster har dock inte föreslagits för det området, vare sig i propositionen eller i någon motion. I en motion begärs emellertid en allmän förstärkning, men den måste då tas från någon annan verksamhet inom polisen. Den förstärkningen tror vi att länspolis cheferna och rikspolisstyrelsen klarar, så snart behovet gör sig påmint. Så har skett hittills på ett mycket bra sätt, och det kan förväntas att så blir fallet även i fortsättningen. Också vid fördelningen av de nya tjänsterna kan det här behovet i viss mån tillgodoses.

Frågan om polisförhör med barn har tagits upp i en motion av herr Mattsson i Lane-Herrestad och fru Fredrikson. Dessa förhör har hittills med något enda undantag skett på ett varsamt och riktigt sätt. Att vi nu får klara regler utöver vad som redan gäller är bara att hälsa med tillfredsställelse.

Slutligen, herr talman, några ord om personalvårdsfrågan, som tagits upp i motionen 1092 av herr Werner i Malmö, som vill ha till stånd en utredning och förslag till upprustning av personalvården inom polisen. Motionsförslaget är mycket angeläget och har varit det länge. Resurserna här är för små, och rikspolisstyrelsen tog också i sina budgetäskanden upp förslag om en förstärkning av den här sidan. Dessa äskanden skrevs emellertid innan 1975 års polisutredning tillsattes och fick sina direktiv. Utskottet ser mycket välvilligt på det här kravet men kan inte nu tillstyrka det, eftersom frågan bör övervägas av polisutredningen. Utskottet säger också att arbetet i denna del bör bedrivas med skyndsamhet och förutsätter att utskottets motivering skall beaktas av utredningen, som har möjlighet att framlägga delförslag. Detta är ett område som mycket väl kan tas med förtur och därmed få en snabb lösning.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Även om justitiecusskottet vid behandlingen av anslagen till polisväsendet varit enigt i många frågor, har också väsentliga skiljaktigheter vid bedömningen av de olika delfrågorna redovisats.

En fråga där meningarna gick isär gäller medelsanvisningen för att

möjliggöra en förstärkning av polisens grundutbildning. På grund av ett missöde vid behandlingen i utskottet framgår inte detta av utskotts-
betänkandet.

Kvar står att folkpartiet och även centerpartiet har föreslagit och talat för en ökning av anslaget till rikspolisstyrelsen för utbildning av polismän i samhällsorienterande ämnen, psykologi och kriminologi, samt beträffande kunskaper om alkohol- och narkotikaproblemen med 350 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit. Härigenom skulle polisens grundutbildning kunna förlängas med två veckor och större plats beredas för de ämnen i undervisningen som jag här nämnde. Vi i folkpartiet anser att en sådan förstärkning av polisutbildningen skulle vara av stort värde, och jag hemställer därför om bifall till yrkande 1 b i motionen 400 vilket även innebär bifall till yrkande 3 i motionen 1062.

Innan jag lämnar detta med utbildningen vill jag i likhet med herr Polstam ta avstånd från de synpunkter som framförs i motionen 1089 av fru Theorin m. fl. Jag har väldigt svårt att förstå att den motionen skulle behöva väckas nu, när polisens utbildningsfrågor är under utredning. Jag tycker också att det är väldigt underliga uttalanden som görs i den motionen. Även jag är beredd att stötta polisen, som har en viktig och ansvarsfull uppgift att fylla. Polisen är i behov av allmänhetens förtroende. Jag kan på den punkten i långa stycken ansluta mig till vad herr Polstam nyss har anfört.

En annan punkt där meningarna varit delade är frågan om en förstärkning av den lokala polisorganisationen. I det sammanhanget har utskottet haft att behandla bl. a. en folkpartimotion syftande till en utbyggnad av kvarterspolisverksamheten. I vår motion föreslås en ökning utöver regeringens förslag med 34 polismanstjänster och 30 andra tjänster. Tjänsterna för annan personal avses användas för att anställa ytterligare kontorspersonal och för att möjliggöra ett fortsatt överförande av arbetsuppgifter från polispersonal till annan personal. Härigenom kan polispersonal som f. n. tvingas ägna sig åt administrativa arbetsuppgifter frigöras för direkta polismansuppgifter. Vi anser att denna förstärkning är utomordentligt angelägen och vidhåller därför kravet på såväl 34 ytterligare polismanstjänster som 30 tjänster för annan personal i enlighet med rikspolisstyrelsens framställning. Jag beklagar att vi inte har fått stöd från andra partier när det gäller de 30 tjänsterna för annan personal. **Beträffande de 34 polismanstjänsterna yrkar jag bifall till utskottsmajoritetens förslag och beträffande de 30 tjänsterna för annan personal bifall till reservationen 5 vid punkten 6.**

I likhet med utskottsmajoriteten utgår jag från att regeringen vid fördelning av de nya polismanstjänsterna noga överväger angelägenheten av att prioritera behovet av en utvidgad kvarterspolisverksamhet. Enligt vår mening är det också viktigt att göra kvarterspolistjänsterna attraktiva genom en rättvis lönesättning och genom att bereda karriärmöjligheter även inom detta område. Att mycket står att vinna genom sådana åtgärder visar erfarenheterna från Malmö, där i höstas 30 av kvarterspolistjänsterna

var obesatta. Efter de löneförbättringar som sedan dess genomförts har 25 av dessa nu besatts. Bara fem var vakanta den 19 mars. Man säger också i Malmö att bilden av polisverksamheten där ingalunda är alltigenom mörk. I flera kvarterspolisområden har ordningsläget genomgått en påtaglig förbättring tack vare kvarterspoliserna. Men man säger också att det behövs fler kvarterspoliser. En utbyggnad av denna verksamhet är mycket angelägen.

Utskottet framhåller för sin del vikten av att övervakningsverksamheten ges en sådan inriktning att de önskvärda och nödvändiga kontakterna med allmänheten främjas, och detta vill jag med kraft understryka. Det kan ske genom bl. a. ökad fotpatrullering och en fortsatt utbyggnad av kvarterspolisverksamheten. Detta bör gälla inte bara stadsområden utan också landsbygden.

Säkerligen – eller kanske jag skall säga självklart – måste uppläggningsen av verksamheten skifta med hänsyn till distriktens olika storlek och förhållandena i övrigt, men strävan att komma människorna nära och öka polismannens möjligheter att lära känna och ta ansvar för sitt område måste prägla verksamheten i stort. Det är angeläget att utvecklingen i det här avseendet noga följs och att förslag till lösningar som passar under olika förhållanden framläggs.

Önskemålet i motionen 1998 om särskilda ansvarsområden kan vara en lösning, men det kan kanske också vara mindre lyckligt att nu fastna för just *en* bestämd ordning. Erfarenheterna från de försök till olika framgångsvägar som f. n. prövas av polisen bör utvärderas innan man bestämmer sig. Jag följer därför utskottet på den här punkten.

När det slutligen gäller ökade insatser för narkotikabekämpning avslutar jag mig till de synpunkter som tidigare har framförts av fru Kristensson. Få frågor kräver så stor uppmärksamhet av samhället som kampen mot bruksgifterna. Visserligen heter den största skadegöraren alkohol, men narkotikan har också blivit ett fruktansvärt gissel för väldigt många. Vi måste göra allt vad vi förmår för att hålla narkotikan borta – vi skall givetvis bekämpa den var den än uppträder men i första hand i vårt eget land.

Få brott är så fruktansvärda som narkotikabrotten. De människor som inleder andra i narkotikaberoende påtar sig en stor skuld. Med all kraft måste sådan verksamhet förhindras, och det är endast genom en förebyggande verksamhet som det kan ske, dvs. genom att stoppa narkotikatillförseln och genom att kraftfullt och konsekvent mobilisera samhällets resurser mot langningen.

Vi har erfarenheter som visar att det är möjligt att begränsa såväl tillförsel som missbruk av narkotika. Jag tänker på 1969 års kampanj och den polisoffensiv som då ägde rum mot narkotikahandeln. Då bröts utvecklingen mot en ständigt ökad användning av narkotika, och missbruket kunde också trängas tillbaka. De erfarenheterna visar att det är möjligt att här göra mer och nå längre.

I dag är läget på narkotikaområdet ytterst oroande, inte minst med

hänsyn till att heroinet fått fotfäste i vårt land. Det giftet är särskilt farligt därför att tillvänjningen sker så snabbt och därför att skadeverkningarna är så allvarliga. Det är också speciellt svårt för en heroinmissbrukare att bryta sig loss ur narkotikans grepp.

På lång sikt kan missbruksproblemen motverkas genom reformer som undanröjer de missförhållanden som är en av orsakerna till missbruket. Det behövs onekligen ett omfattande socialt handlingsprogram – på den punkten är vi ense – men vad det främst gäller är att förhindra narkotikahandeln. Den uppgiften är inte lätt. Polisen och tullen har därvidlag en mycket viktig men också mycket svår uppgift.

Narkotikan är inte skrymmande men betingar ett så högt pris att även dyra ombyggnader av bilar eller andra kostnadskrävande transportlösningar kan vara lönsamma om man lyckas föra in narkotika i landet. Jag säger i min motion 2080 att i beaktande av de utomordentligt svåra förutsättningarna ter sig de resultat som polisen och tullen uppnått värda uppskattning. Det som hänt hittills i år när det gäller beslag etc. bestyrker det påståendet. Men såväl tullen som polisen har behov av ökade resurser. Bekämpningen av den illegala narkotikahandeln blir allt svårare. Rikspolisstyrelsen säger att det numera är helt klart att den grova narkotikabrottsligheten, såväl då det gäller CS som i fråga om cannabis och heroin, domineras av välorganiserade smugglings- och distributionssyndikat. Och man tillägger: Denna handel förorsakar ett stort mänskligt lidande.

Det är enligt min mening ytterst angeläget att polisen och givetvis även tullen får resurser för att ytterligare intensifiera jakten på narkotikasmugglare. Vi löser visserligen inte problemet enbart genom att här i landet intensifiera kampen mot narkotikan. Vi behöver bl. a. ett utökat samarbete på internationell basis för att bekämpa narkotikabrottsligheten. Viktiga uppgifter i det sammanhanget är en harmonisering av lagstiftningen och en förstärkning av gränskontrollen. Regeringen bör i linje med önskemålen i min motion ta initiativ till att i internationell samverkan göra framställningar till de länder där opiumodling förekommer för att om möjligt begränsa förädlingen och utförseln av förädlad vara. Ett sådant samarbete kan lämpligen ske genom FN:s narkotikakommision i Genève. Jag förutsätter givetvis att sådant samarbete redan ägt och äger rum, men jag menar att här kan man gå vidare och göra mer.

Det måste få vara en angelägenhet av högsta prioritet att bekämpa narkotikabrottsligheten. Minskningen av marknadstillgången på narkotika i ett samhälle är av avgörande betydelse när det gäller att dämpa ett omfattande missbruk och särskilt för att minska nyrekryteringen till missbrukarkretsarna. Även om det är viktigt att satsa på vården av de narkotikaskadade kan narkotikaproblemet inte elimineras genom vård av missbrukare. Det är endast – jag upprepar det – genom förebyggande åtgärder som vi har möjligheter att lyckas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan utom beträffande förläggningen av grundutbildningen för polismän, beträffande

*Anslag till polisvä-
sendet*

vilken jag yrkar bifall till motionen 400 yrkande I b, vilket även innebär bifall till motionen 1062 yrkande 3. I övrigt yrkar jag bifall till de reservationer där mitt namn förekommer.

Herr PETTERSSON i Västerås (vpk):

Herr talman! Från vänsterpartiet kommunisterna har reservation avgivits till förman för motionen 1089 som har Maj Britt Theorin som första namn, därför att vi tycker att motionens yrkande är riktigt. Här har några talare – fru Kristensson, herr Polstam och herr Westberg i Ljusdal – kritiserat en rad formuleringar i denna motion. Jag är visserligen inte beredd att skriva under alla dessa formuleringar, men det är väl ändå inte dem det handlar om, utan huvudinnehållet i motionen gäller ju att polisutbildningen skall underordnas det reguljära undervisningsväsen som vi har i vårt land. Detta går man förbi i sin polemik.

I motionen heter det bl. a.:

”1975 års polisutredning har bland annat att överväga om utbildningen i dag är rätt avvägd. I uppgiften bör enligt vår mening också ingå ej bara en granskning av läroplaner utan också hur utbildningen är centralt organiserad, vilka utbildningsmetoder som tillämpas och huruvida lärarekryteringen svarar mot det moderna utbildningssamhället. Kontakten polis-allmänhet kräver därtill vidareutbildning av poliser, vilken utbildning det även bör ankomma på utredningen att överväga formerna för.

Polisutbildningen sker i dag hos rikspolisstyrelsen och inte under utbildningsmyndigheterna i samhället. Detta måste vara fel. Läroplaner och utbildning måste anpassas till den sociala verklighet polisen skall arbeta i.”

Jag kan lika litet som motionärerna inse nödvändigheten av att utbildningen till detta speciella yrke måste ske under former avskärmade från annan yrkesundervisning. Jag tror tvärtom att det vore synnerligen nyttigt både för de blivande poliserna och för den omgivning som de skall arbeta i om polisutbildningen inordnas i det reguljära undervisningsväsendet. Det kan inte alls vara bra med denna åtskillnad. Därför yrkar jag bifall till reservationen I.

Så, herr talman, några ord om det förhöjda anslaget till säpo. Vi säger inledningsvis i vår motion att det kan tyckas ensidigt att gång efter annan upprepa samma motionskrav, men i det här fallet är det inte bara vi som är ensidiga och tjatiga. Våra år efter år upprepade motionskrav får varje år stöd av verkligheten genom säpos eget agerande. Det finns, såvitt jag kan erinra mig, inte något år som säpo inte bidragit med en eller ett par präktiga skandaler, som motsäger de ständiga försäkringarna om att det inte handlar om åsiktsregistrering och att det för all del inte är den politiska vänstern som man lägger ned särskild aktivitet på att övervaka.

Varje gång får det ansvariga statsrådet rycka ut för att försöka släta över säkerhetspolisens fadäser. Varje gång läggs svampen på. Varje gång

Ondsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

förklarar man som obefogade misstankarna om att det är vänsteråsikter som registreras. Allt detta ingår i spelet så att säga, men det stärker inte tilltron till försäkringarna.

Vi har i våra motioner under en rad år hopat en anmärkningsvärd exempelflora. I årets motion nr 539 nämner vi två nya händelser, nämligen telefonavlyssningshistorien, då det klargjordes att en bokhandel och ett antal personer på vänsterkanten utsatts för avlyssning, samt säpos uppmärksammade agerande inom Göteborgs sjukhusförvaltning.

Förmodligen kommer utskottets talesman att säga att det är anslaget vi skall diskutera och inte olika konkreta fall, men jag vill nog trots allt stanna upp vid de två nämnda händelserna som sannerligen inte har ökat förtroendet för säkerhetspolisens arbete. Tvärtom visar de att säkerhetspolisens arbete skapar osäkerhet hos en bred svensk allmänhet.

I juni förra året avslöjade en telearbetare att säpo hade under avlyssning en bokhandels telefon i Stockholm. Hans uppgifter var av sådan art att de inte kunde viftas bort på det vanliga sättet.

Jag betraktar den i detta sammanhang avslöjade verksamheten som synnerligen allvarlig. Telearbetaren berättade bl. a. att alla samtal på telefonen i fråga gick direkt till polishuset, där de bandades. Det handlade alltså inte om avlyssning av en person, misstänkt för att förbereda brott mot rikets säkerhet, utan det blev en bred avlyssning, eftersom många personer använde sig av denna telefon.

Här har man uppenbarligen gjort sig skyldig till lagbrott, eftersom avlyssningen inte riktar sig mot bestämda personer, misstänkta för brott. Det hela blev inte bättre av att justitiekanslern bekräftade att man rutinmässigt avlyssnade telefoner på ett visst politiskt partis kansli. Samme kansler försvarade verksamheten genom att förklara att vissa ytterlighetsgrupper och politiska partier nödvändigtvis måste bevakas på det sättet.

Justitieminister Geijer, som inte alltid har det så lätt, deklarerade där-
emot att lagen endast tillåter avlyssning av personer, inte av organi-
sationer och deras kanslier.

Men det som har skett är alltså en bekräftelse på att säpos maniska fixering till grupper på vänsterkanten också innebär att man kränker inte bara demokratiska rättigheter och den personliga integriteten utan också gällande lagar och bestämmelser.

Bestrafningen för det skedda riktade sig inte, vilket borde ha varit det logiska, mot de ansvariga för telefonavlyssningen utan emot den som avslöjade det hela. Han fick reprimander och omplacerades till annat jobb. Den praktiska följden blev också att man gjorde en omläggning av televerkets och säpos avlyssningssystem så att bara en bråkdel av dagens personal är insatt i dessa frågor. Man vidtar alltså åtgärder inte för att befrämja rättssäkerheten men väl för att minska risken för obehagliga avslöjanden.

Den 22 oktober förra året tillkännagav Aftonbladet att en hemlig agent arbetade bland de anställda på sjukvårdsförvaltningen i Göteborg. Också

fackföreningen slog larm och vände sig mot vad den ansåg vara ett klart fall av åsiktsregistrering. I samband därmed framträdde en byråchef och avslöjade att säpo erbjudit honom att bli agent. Dementier och bekräftelser avlöste varandra. Ingen ville ta på sig ansvaret för det som nu framstod som en klar åsiktsregistrering. Att säkerhetspolisen har uppdragsgivare uppenbarades snart som ett faktum.

Anslaget till säpo föreslås nu höjt till 64,9 milj. kr. Det är ganska mycket pengar, men att kartlägga politiska åsikter är tydligen inte så billigt. De som någon gång har tittat på en s. k. agentfilm ser ju snart att en stor del av agentens liv och leverne förflyter på skilda guldkrogar, och våra halvfigurer dväljs också i den miljön. I varje fall berättade en agent vid Göteborgs sjukvårdsförvaltning att han bjudit kvinnliga anställda på flotta krogmiddagar, där han sökte locka fram uppgifter om deras egna och deras kamraters politiska åsikter. Middagarna lär ha varit dyra och utbytet magert. Till råga på allt blev värden avslöjad och framdragen i ljuset och därtill utsatt för spott och spe av alla arbetskamrater. Säpoagentens liv är sannerligen hårt.

Jag har en känsla av att statsrådet Geijer, som ju i egenskap av justitieminister har det yttersta ansvaret för säpo, kände sig mycket illa berörd av det som avslöjades. Det blev inte mindre pinsamt i Göteborg, där verksamheten inte ledde till att någon illasinnad sabotör kunde förpassas inom lås och bom men väl till att en framskjuten politiker tvingades ut i kylan sedan det avslöjats att han hade fungerat som säpos kontaktman inom förvaltningen.

Vi vet också att det inte var folk med högerympatier som agenten hade till uppgift att kartlägga. Uppmärksamheten åt det hållet är lika förströdd som tidigare. Därvidlag har säkerhetspolisen en mycket traditionell linje, och den genomsyrar verksamheten ännu i dag. Jag vill erinra om att för mindre än ett år sedan en resningsansökan avslogs i Enbomsålet. Kampanjen för att de drabbade skulle få en återupprättelse riktade återigen uppmärksamheten på en rättsskandal som inträffade för 20 år sedan.

Atmosfären var då det kalla kriget. Sverige skulle ha sin Rosenberg-affär, och det blev Enbomsprovokationen. I den antikommunistiska hysterins tecken splade man upp ett teaterstycke, väl planlagt och regisserat av säpo och med högre makters gillande. Den gången begick man ett justitiemord. Man tog heder och ära av oskyldiga människor. Det är tydligen alltför många som anser sig ha smutsiga händer och som är rädda för att det som av säpo presenterades som sanning inte skulle kunna hålla för en ny prövning.

Den s. k. säkerhetspolisen har ett skumt förflutet alltifrån krigets dagar, över Enbomsprovokationen till den aktivitet som utspelas också i dag. Den röda tråden har varit en manisk och ofta komisk uppmärksamhet, riktad mot allt som man tyckt vara vänster eller revolutionärt. Folk med socialistiska uppfattningar har betraktats som säkerhetsrisker och ofta utsatts för övergrepp och trakasserier.

Vi är inte av den åsikten att vårt land inte skall ha en säkerhetspolis som skydd mot sabotörer och mot spioneri. Självfallet skall vi ha det! Men vi skall inte ha en säkerhetspolis som aldrig kan förstå att man kan älska vårt land utan att älska Enskilda Banken, en säkerhetspolis som anser att dess viktigaste uppgifter är att slå vakt om den kapitalistiska samhällsordningen och att bekämpa de krafter som verkar för ett socialistiskt Sverige.

Jag har något snuddat vid det förflutna, men det förflutna förskräcker. Vi anser dessutom att vi varje år får nya bekräftelser på att inriktningen är densamma som tidigare, och det utgör också motiveringen till våra motionskrav.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 2.

Tillåt mig också säga några ord angående reservationen 3 vid utskottets betänkande.

Vi har reserverat oss mot ytterligare anslag på 18 milj. kr. för 300 polismanstjänster. Man motiverar anslagsökningen med att antalet våldsbrott och andra företeelser har ökat. Därför anser man att polisens personella resurser måste öka. Utan att på något sätt ha presenterat någon analys av orsakerna till den ökade brottsutvecklingen kommer man fram till denna slutsats. I bristen på analys av orsakssammanhangen finner man det då enkelt och naturligt att denna utveckling måste botas med fler poliser och ökade resurser för att, som man så gärna framhåller på sina håll, "upprätthålla lag och ordning".

Låt mig först fästa kammarens uppmärksamhet på polisens resurser i dagens Sverige. Jag tar mig friheten att citera justitieministern: "Man kan då konstatera att sedan polisen förstatligades 1965 har polisväsendet rustats upp på ett sätt som egentligen saknar motstycke inom andra samhällsområden. Samhällets kostnader för polisväsendet har sedan 1965 då förstatligandet skedde tredubblats. Upprustningen fortsätter. Den tekniska utrustningen inom polisen är internationellt sett på toppnivå." Detta citat är hämtat ur ett tal som justitieministern höll i Malmö den 22 mars 1974.

Man kan självfallet ställa sig en rad frågor i detta sammanhang. Hur utnyttjas dessa utomordentliga resurser? Är det inom polisen som i arbetslivet i övrigt så, att man strävar efter högsta möjliga effektivitet? Hur prioriteras polisens resurser? Vilka "brottslingar" jagar man? Är det Svensson i största allmänhet? Eller är det direktör A och direktör B som i första hand är intresserade av att lura herr Sträng och därmed samhället på några miljoner i skatt och finner sig föranlåtna att ta en längre tids semester utomlands på någon trivsamt badstrand för att så att säga få "njuta det ljuva livet" och samtidigt få sitt brott mot samhället preskriberat? Svaret på dessa frågor kan vara av intresse. Kanske man rent av kan förvänta sig att moderata samlingspartiet, med fru Kristensson i spetsen, så småningom kommer med en rapport om den sistnämnda målgruppens brottslighet och vad den kostar samhället? Vi vet att det är åtskilliga miljarder som undanhålls samhället i skatt på detta sätt.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

Från borgerligt håll hävdar man att bl. a. med hänsyn till arbetstidsförkortningen måste antalet polistjänster utökas. Jag vill bara till detta säga att det är helt självklart att polisen som vilken arbetstagarare som helst skall komma i åtnjutande av alla de förbättringar som sker på andra områden av arbetslivet. Därom tvistar vi inte.

Men vi anser att man inte löser problemet med den tilltagande brottsligheten med en större satsning, personellt och tekniskt, på detta område. Vi anser det tvärtom som en tvingande nödvändighet att satsa mer på preventiva åtgärder. Det är grundorsakerna till brottsligheten som måste angripas och undanröjas. Det handlar alltså om en annan prioritering av resurserna. Får jag ännu en gång citera herr justitieministern? I ett tal i gamla riksdagshuset, den 21 maj 1975, säger herr Geijer bl. a. följande: "För det första måste vi se till att vårt samhälle inte slår ut människorna. Det gäller att skaffa dem arbete, bostad och något att göra på fritiden. För det andra måste vi anpassa de människor som kommit på sned. För det tredje måste vi sysselsätta barn och ungdom på fritiden."

Jag instämmer helhjärtat i de uttalandena. I dem ligger problemets kärnpunkt, som jag ser det. Men måste vi då inte satsa helhjärtat för att infria den målsättningen? Jo, enligt min mening måste vi det. Jag hoppas också att justitieministern står fast vid sina uttalanden och delar min uppfattning.

Jag hinner inte, herr talman, gå närmare in på hela detta problem, men låt mig ta upp något av problemkomplexet. Hur kan vi anpassa de människor som kommit på sned? Här kommer jag in på frivårdens klienter och deras situation. Jag skall begränsa mig till frågan om frivårdsklienternas situation när det gäller möjligheten till arbete, men något beröra även kriminalvårdsstyrelsens brister i detta avseende. Jag tror att justitieministern och jag kan vara överens om att hörnstenen i allt rehabiliteringsarbete är arbete – sysselsättning. Vi vet dock att frivårdens klienter saknar arbete i mycket stor utsträckning.

Låt mig ta några exempel från Västerås skyddskonsulentdistrikt. På hösten 1974 var 30 % av frivårdens klienter arbetslösa. Samma läge var det vid samma tidpunkt 1975, detta trots en viss högkonjunktur. Hur stor är arbetslösheten i övrigt? Ja, det vet vi tyvärr inget om. Kriminalvårdsstyrelsen saknar en fortlöpande statistik över arbetslösheten bland frivårdsklienterna. Här råder alltså stora brister. Följaktligen kan man inte diskutera denna fråga på ett meningsfullt sätt, om man inte har tillgång till elementära fakta, än mindre åtgärda problemet.

Vi vet att frivårdens klienter har en bristfällig utbildning, men endast ett fåtal frivårdsklienter studerar inom arbetsmarknadsutbildningen. Jag tar ytterligare ett exempel från Västerås skyddskonsulentdistrikt. Endast 2 % av närmare 800 klienter fullföljde arbetsmarknadsutbildningen under 1974. Kriminalvårdsstyrelsen har ingen fortlöpande information om hur många som studerar, man vet inte heller något om resultatet av studierna. Utbildning är som bekant mycket viktig för att komma till rätta med arbetslösheten. Jag vill också erinra om att jag i denna kammare tidigare

påpekat att mellan 25 och 40 % av de undersökta frivårdsklienterna har grava läs- och skrivsvårigheter som inte är orsakade av bristande begåvning. Men vad har gjorts för att komma till rätta med detta problem? Såvitt jag vet ingenting.

Det skulle vara mycket att tillägga; jag har dock genom att erinra om dessa få men mycket allvarliga brister velat peka på att de 18 milj. kr. det handlar om för att utöka polisens resurser i stället borde användas för att skapa en bättre och konstruktiv frivård i syfte att anpassa de människor som kommit på sned och därmed också ge ett stöd och en uppmuntran till de ute på fältet ambitiöst arbetande skyddskonsulenterna. En satsning på en förbättrad, planmässig och meningsfull upprustning av frivården är en bättre satsning i brottsförebyggande syfte än fler poliser. Jag tror att avsevärt mer är vunnet om vi kan göra det möjligt för frivårdsklienten Svensson att lära sig stava till ordet batong än om vi jagar honom med flera batonger.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 10.

Herr POLSTAM (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Västerås talar om motionen 1089 och om att den i huvudsak skulle gälla ett övervägande om överflyttning av polisutbildningen från rikspolisstyrelsen till reguljära undervisningsmyndigheter. Det har utskottet behandlat ganska utförligt, och jag nämnde också detta i mitt anförande, där jag åberopade direktiven för 1975 års polisutredning. Den skall enligt direktiven söka åstadkomma att polisutbildningen bringas i samklang med den utveckling som äger rum i samhället i övrigt, och även undersöka om en del av den praktiska polisutbildningen kan och bör ske vid institutioner och organisationer utanför polisväsendet. Även annan samordnad utbildningsverksamhet, t. ex. på det sociala området, skall övervägas. Då är naturligtvis meningen att detta skall ske utanför den vanliga polisutbildningen.

Denna fråga diskuterades ju mycket ingående 1963, när propositionen angående riktlinjer för utformning av skolväsendets centrala ledning godtog. Då kom man fram till att dåvarande statens polisskola inte skulle ställas under det nya skolverkets ledning. Dåvarande departementschefen sade att starka skäl talade för att utbildningsverksamheten i sin helhet skulle ankomma på rikspolisstyrelsen i stället. Det är väl den sitsen vi befinner oss i. Om vi i 1975 års polisutredning tar upp de här frågorna, så kommer naturligtvis också detta att övervägas där. Men jag föreställer mig att det inte är så lätt att ändra på det hela och inordna den här utbildningen i det reguljära yrkesutbildningsväsendet, även om det naturligtvis inte är omöjligt.

Beträffande anslagen till den särskilda polisverksamheten säger herr Pettersson i Västerås att det är för mycket pengar och för stor ökning till denna verksamhet. Han åberopar en del incidenter som har inträffat och som vi väl i allmänhet har fått oss till livs mest genom pressen. Det är möjligt att det här har förekommit felaktigheter; det vill jag inte

bestrida. Men jag känner inte till mer än vad jag har läst i pressen.

Dessa frågor utreds ju i vanlig ordning, och resultatet får vi väl ta del av sedan. Frågorna övervakas av de förtroendevalda i rikspolisstyrelsen som kommer i huvudsak från denna kammare. Vi måste ha en säkerhetspolis liksom alla andra länder. Det har t. o. m. Sovjetunionen.

Herr PETTERSSON i Västerås (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Motionen av fru Theorin skall jag inte orda så mycket mer om. Hon har ju själv begärt ordet och står på talarlistan. Som jag sade tidigare går jag inte in på alla formuleringar i motionen; den betraktar jag i sammanhanget som mindre intressanta. Det viktiga för mig är och har varit motionens yrkande, nämligen att en redan sittande utredning också tar itu med en fråga som bör kunna falla inom ramen för dess arbete.

Men det är klart att det finns de som tycker att den nuvarande ordningen är förträfflig. Har man emellertid den målsättning som uttrycks i direktiven för 1975 års polisutredning, att söka åstadkomma en polisutbildning som bringas i samklang med den utveckling som äger rum i övrigt i samhället, då har man väl också anledning att överväga den fråga som motionärerna aktualiserar.

Jag vill erinra herr Polstam om att det under många år har förnekats att man har en åsiktsregistrering. Det finns en parlamentarisk grupp, som alltså består av riksdagsmän, men ingen av den gruppens ledamöter har gått upp i denna talarstol och vederlagt någonting av vad vi har sagt. Därför kvarstår självfallet vår misstro. Om nu herr Polstam är dåligt informerad om händelserna både på televerket och i Göteborg, beklagar jag detta. Men det är ju bara att läsa tidningar, så får man fram en hel del.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag har begärt ordet därför att jag gärna vill bemöta några synpunkter som herr Pettersson i Västerås framförde.

Jag skall inte ge mig in på några detaljer i de båda fall som herr Pettersson i Västerås tog upp och som han ansåg belyste att vi inte kan lita på säkerhetspolisen. Men jag vill först och främst när det gäller telefonavlyssningsaffären förra sommaren erinra om att vi redan vid den tidpunkten hade en utredning tillsatt som arbetade och som sedan i höstas kom med förslag om hur vi skall kunna förstärka garantierna för att det inte sker något missbruk av telefonavlyssningen. Det var ju i det aktuella fallet förra sommaren domstol som hade medgivit att man fick ha avlyssning av den ifrågavarande telefonen i en bokhandel. Domstolen skall ju pröva om det har framkommit misstankar som är tillräckligt starka för att telefonavlyssning skall kunna tillåtas inte bara i en enskild persons bostad utan också på en arbetsplats eller liknande. Jag medger emellertid att det naturligtvis är utomordentligt viktigt att man både vid utformningen och vid tillämpningen av lagen ser till att den möj-

ligheten blir så begränsad som det över huvud taget är möjligt. Men jag tycker alltså att när vi nu diskuterar säkerhetspolisen här skall man komma ihåg att det är domstolen som har avgörandet när det gäller om telefonavlyssning skall få förekomma eller ej.

Herr Pettersson i Västerås hade uppfattningen att säkerhetspolisen har en manisk fixering på vänsterkanten, som jag antecknade uttrycket. Jag vill försäkra herr Pettersson att det är en felaktig uppfattning. Egentligen är det fel att här tala om höger och vänster. Vad det gäller är ju att när man har misstankar mot personer som kan tänkas förbereda – längre har ju ingenting kommit här i landet på detta område – en omstörtning av det demokratiska samhället måste säkerhetspolisen ta en titt på de människorna. Jag tycker som sagt att det egentligen är fel att här laborera med vänster och höger, men det finns personer som man haft anledning att titta på och som traditionellt brukar hänföras till såväl den ena som den andra sidan.

Det är bra med misstänksamhet, herr Pettersson, särskilt när det gäller verksamhet som till sin natur inte kan vara öppen. Men jag tror å andra sidan att vi skall akta oss för att dramatisera säkerhetspolisens verksamhet alltför mycket. Det är väl detta att verksamheten delvis måste vara hemlig som gör att man dramatiserar.

I fråga om säpos verksamhet i Göteborg och diskussionen om vad som hände inom sjukvårdsförvaltningen där vill jag mycket bestämt framhålla att säkerhetspolisen har inte och har inte haft någon agent i sjukvårdsförvaltningen. Det har varit fråga om en verksamhet som bedrivs från säkerhetspolisens sida och där säkerhetspolisen har behov av kontakt med andra myndigheter för att få upplysningar. Och vi skall nog akta oss för att tala om agenter när säkerhetspolisen begär hos den ena eller andra myndigheten att få vissa upplysningar som säkerhetspolisen behöver i samband med undersökningar om eventuella brott mot rikets säkerhet eller, som det här i Göteborg var fråga om, människor som haft kontakt med vissa internationella terroristorganisationer.

Jag vill således ännu en gång säga till herr Pettersson i Västerås att säpo har aldrig engagerat någon i sjukvårdsförvaltningen för detta, och säpo har aldrig betalt några pengar för att få dessa upplysningar, som säkerhetspolisen f. ö. har rätt att få utan att behöva betala någon ersättning.

Medan jag nu ändå har ordet vill jag säga något också om kvarterspoliserna. Självfallet ser jag mycket positivt på önskemålet att bygga ut kvarterspolisverksamheten. Jag delar uppfattningen att den verksamheten är värdefull från brottsförebyggande synpunkt och att den ger allmänheten en bättre kontakt med polisen. Men nu förhåller det sig så att många av de kvarterspolistjänster som finns inrättade inte har kunnat tillsättas på grund av brist på sökande. Det är angeläget att dessa vakanser fylls. I departementet har vi också varit verksamma för att göra något åt detta. Men innan de kvarterspolistjänster som redan finns inrättade har kunnat tillsättas med behöriga sökande är det inte lika angeläget

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

att just nu inrätta ytterligare sådana tjänster. På grund härav och med hänsyn till de förstärkningar som har tillförts polisorganisationen under de senaste tre åren menar vi att förstärkningen av den lokala polisorganisationen kan stanna vid de av regeringen föreslagna 300 tjänsterna.

Slutligen vill jag också säga – vilket i första hand kanske kan låta egendomligt, eftersom jag själv har agiterat mycket för kvarterspoliserna – att jag vill varna litet för att alltför ensidigt tala om kvarterspoliserna som allena saliggörande på detta område. Då glömmet man kanske att också den övriga polispersonalen har uppgifter och utträttar ett arbete inom den ram som vi brukar ange för kvarterspolisverksamheten. Det är angeläget att inte glömma bort den saken.

Herr PETERSSON i Västerås (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra om att det i många år förnekades att det försiggick någon åsiktsregistrering här i landet, men alla vet att praktiskt taget varje kommunist, socialdemokrat på vänsterkanten, fredsarbetare osv. fanns med i säpos omfattande register. Opinionsen mot denna registrering tilltog efter kriget, och så småningom gjordes det en formell upprepning och man deklarerade att åsiktsregistren – som enligt påståendena aldrig hade funnits – nu hade förstörts. Man behöver ju inte vara överdrivet misstänksam för att tycka att säpo själv ger bekräftelse på sin politiska enögdhet. Att man i säpo är maniskt fixerad vid allt som man tycker luktar vänster och socialism framgår ju ganska klart.

Vad gäller händelserna i Göteborg kan man dessutom fråga sig om det bara var toppen på ett isberg som det handlade om där. Och man kan fråga: På hur många arbetsplatser i Sverige finns det sådana säpomän – för att här nu inte använda ordet agenter – och på hur många arbetsplatser finns det folk utplacerat med uppgift att kartlägga politiska sympatier?

Detta är naturligtvis olustiga frågor, men bl. a. efter händelserna i Göteborg finns det anledning att ställa dem. Jag är fullt på det klara med att justitieministern ofta har den otacksamma uppgiften att rycka ut när säpo trampar i klaveret – vilket ju tyvärr sker inte så sällan. Och jag tycker att det vore bra om justitieministern krönte sin i många stycken progressiva gärning med att rensa upp ordentligt inom säpo, både när det gäller metoderna och i fråga om den principiella inriktningen av verksamheten.

Slutligen bara ett ord om telefonavlyssningen. Jag måste säga att jag har mycket liten tilltro till metoden att jaga spioner per telefon. Den typen av människor använder sig säkert av betydligt mer raffinerade metoder än att sända sina budskap per telefon.

Herr POLSTAM (c) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet sade att det här inte bara gäller kvarterspolisen, att vi inte får glömma den andra verksamhetsgrenen inom polisen. Jag är tacksam för det uttalandet. Jag tror att det uppskattas mycket av

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

den hårt pressade utredningspersonalen.

På s. 9 i betänkandet skriver utskottet: "Utskottet utgår från att regeringen vid fördelningen av de nya polismanstjänsterna noga överväger angelägenheten av att prioritera behovet av en utvidgad kvarterspolisverksamhet." Utskottet har alltså inte sagt att de nya poliserna till sista man skall vara kvarterspolis. Man kan anställa andra, om det är så att man inte kan tillsätta de nya tjänsterna med kvarterspolis. Men i första hand bör de nya tjänsterna vara kvarterspolistjänster.

Även den övriga personalen inom polisen har mycket stor nytta av kvarterspoliserna. Det är omvittnat, speciellt av den utredande personalen. Kvarterspoliserna har givit den utredande personalen mycket god hjälp och har underlättat dess arbete. Det är utomordentligt positivt att man har kunnat få till stånd denna samordning.

Herr LUNDGREN (s):

Herr talman! Under punkten 6 i det nu aktuella betänkandet behandlas polisverksamheten på våra storflygplatser, bl. a. Arlanda. Utskottet tillstyrkte och riksdagen beslutade förra året att ansvaret för polisverksamheten vid flygplatserna Arlanda och Landvetter skulle överföras till Stockholms resp. Göteborgs polisdistrikt. Det beslutet låg i linje med departementschefens förslag i propositionen 1 år 1975.

På en punkt avvek beslutet från förslaget i propositionen. Tidpunkten för ikraftträdandet på Arlanda flyttades från 1 januari till 1 november 1976. Motivet för uppskjutandet var framför allt behovet av ytterligare överväganden av hur en rad praktiska och formella frågor lämpligast borde lösas. Främst var det från kommunalt håll i Sigtuna som behovet av ytterligare överväganden hade aktualiserats.

På regeringens uppdrag har nu rikspolisstyrelsen genom en särskild arbetsgrupp utrett de aktuella frågorna. I arbetsgruppen deltog representanter också från kommunalt håll. Tyvärr blev utredningen inte helt enig. Bl. a. lämnades en reservation från Sigtuna kommuns representanter.

Reservanterna visade på några frågor som enligt deras uppfattning fortfarande var oklara. Oklarheten hörde samman med var i terrängen gränsdragningen görs för det område som skall överflyttas till Stockholms polisdistrikt. Enligt reservanterna finns det i arbetsgruppens utredning oklarheter angående bl. a. trafiknämnder och beträffande vissa delar av rättsväsendet. Vidare nämner reservanterna flygräddningstjänsten och den allmänpolisliära servicen.

Arbetsgruppens utredning övervägs nu av regeringen, och stor uppmärksamhet ägnas tydligen åt de frågor som den kommunala reservationen berört. Justitiedepartementet har nämligen utarbetat en speciell PM, daterad den 1 mars 1976, i vilken dessa frågor konkret behandlas. Jag finner det väsentligt att här redogöra för några centrala avsnitt av denna PM. I promemorian ges nämligen enligt min uppfattning tillfredsställande lösningar på de av Sigtuna kommun aktualiserade frågorna.

Angående trafiknämnder säger justitiedepartementet i promemorian bl. a. följande:

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

”Enligt 1 § lagen (1964:731) om trafiknämnder skall – om delar av samma kommun ingår i olika polisdistrikt – finnas en trafiknämnd för varje sådan kommun. Detta innebär att det inom Sigtuna kommun kommer att finnas två trafiknämnder, en för Arlanda med polischefen i Stockholms polisdistrikt som ordförande och en för kommunen i övrigt med polischefen i Märsta polisdistrikt som ordförande.”

Och vidare: ”Beträffande Arlanda bör regeringen meddela bestämmelser så att ordförandeskapet för trafiknämnden i den del av Stockholms polisdistrikt som omfattar --- Arlanda skall fullgöras av chefen för Arlanda.

Det måste förutsättas att samråd mellan de olika trafiknämnderna sker då så är erforderligt.

Något hinder för att Sigtuna kommun utser samma ledamöter i de två trafiknämnderna föreligger inte.”

De oklarheter som de kommunala representanterna i arbetsgruppen befarade kunde finnas här bör genom de föreslagna lösningarna ha klarats på ett praktiskt sätt.

Angående rättsväsendet säger justitiedepartementet i promemorian bl. a. följande:

”Åklagardistriktet och kronofogdedistriktet är uppbyggda på polisdistriktsindelningen. För att få behålla samma åklagarmyndighet och kronofogdemyndighet för Arlanda måste därför ändringar --- vidtas i kungörelsen --- om rikets indelning i åklagardistrikt och i kungörelsen --- om rikets indelning i kronofogdedistrikt.”

Även i denna fråga torde alltså en tillfredsställande lösning uppnås.

Angående flygräddningsverksamheten vid Arlanda säger justitiedepartementet i promemorian bl. a. följande:

”F. n. finns särskilda planer utarbetade för flygräddningstjänsten vid Arlanda. För räddningstjänsten organiseras ett lokalt ledningsorgan i vilket Sigtuna brandkår, trafikavdelningen på Arlanda och Märsta polisdistrikt ingår. Enligt arbetsgruppens förslag bör målsättningen vara att även efter överförandet söka bibehålla de planerade och förövade lednings- och samverkanslinjerna mellan räddningsledningen och Märsta polisdistrikt. Ett polisbefäl från Märsta polisdistrikt bör även efter överförandet – förutom befäl från Arlanda lokalvaktområde – stå till trafikledarens förfogande. ---

Det bör åligga länsstyrelsen att närmare svara för att planerna revideras och att de samordningsproblem etc. som kan uppstå mellan å ena sidan Stockholms och Märsta polisdistrikt och å andra sidan övriga myndigheter och organ som deltar i räddningstjänsten löses. Särskilt bör frågan om de polisiära insatserna vid räddningstjänsten i närheten av Arlanda beaktas. ---

De planer som f. n. gäller för räddningstjänsten i övrigt beträffande de icke-polisiära organen berörs i grunden ej av överföringen. Samma förhållande som i dag gäller beträffande ansvarsfördelningen m. m. skall alltså i huvudsak även fortsättningsvis gälla.”

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

Här återstår vissa ytterligare överväganden innan alla detaljer är klara. Grundprinciperna är emellertid enligt min uppfattning i överensstämmelse med intentionerna bakom de kommunala önskemålen. Det finns ingen anledning att tro att länsstyrelsen inte skall lyckas lösa de kvarvarande revideringarna av samordningsfrågorna.

Angående den allmänna polisiära servicen sägs följande i promemorian: "Chefen för Arlanda bör kunna handlägga samtliga förekommande ärenden (pass, körkort, tillstånd etc.). Befolkningen i det aktuella området kommer således inte att behöva uppsöka Stockholm eller Märsta för att få allmänpolisiär service."

Detta besked är naturligtvis bra. Det innebär egentligen en förbättring i jämförelse med nuvarande service.

Herr talman! Vid betänkandet finns fogat ett särskilt yttrande av utskottets centerparti- och folkpartiledamöter. I yttrandet hänvisas till statsmaktens beslut förra året om en överflyttning av polisbevakningen vid Arlanda och Landvetter till vederbörande storstads polisdistrikt. Dessutom tillägger man att "med beaktande av det planerings- och förberedelsearbete som hittills genomförts i syfte att verkställa det beslutet, anser vi oss emellertid inte lämpligen böra yrka bifall till motionen 1053".

Detta sätt att formulera sig innebär ett mycket försiktigt men dock erkännande av att det utredningsarbete som har utförts och utförs visar att utskottets ställningstagande förra året var riktigt. Det glädjer mig att utskottets betänkande i år inte innehåller någon reservation på denna punkt.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till vad utskottet hemställt i den del som berör polisverksamheten vid Arlanda och Landvetter.

Herr ANDERSSON i Edsbro (c):

Herr talman! I justitieutskottets betänkande nr 27 behandlas motionen 1053 av mig och några medmotionärer. Motionen gäller polisverksamheten vid våra storflygplatser Arlanda och Landvetter. Vi har pekat på att det är en stor tillgång att personalen har lokal anknytning, kännedom om platsen och dess omgivningar samt en viss personkännedom. Därför anser vi att Arlanda bör ligga under Märsta polisdistrikt och Landvetter under Mölndals polisdistrikt.

Vi kan i vårt land inte bortse från de säkerhetsrisker som föreligger. Självfallet måste det finnas sådana personalresurser att flygplatspolisen kan ge största möjliga säkerhet. Däremot kan vi inte finna några bärande sakskaäl som motiverar att verksamheten skall ligga under Stockholms resp. Göteborgs polisdistrikt. Flygplatserna kommer då att ligga som öar i ett annat polisdistrikt, vilket medför en hel del problem.

Utskottet har avstyrkt motionen genom att hänvisa till 1974 och 1975 års beslut i frågan; förra året fattade riksdagen beslut i enlighet med departementschefens uttalande i propositionen 1975:1. Utskottet uttalar att det inte finns skäl att frångå den då intagna ståndpunkten och att ansvaret för polisverksamheten bör överföras till vederbörande storstads

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

polisdistrikt. Därmed avstyrker utskottet motionen.

Herr talman! En som jag uppfattar det högst betydelsefull synpunkt har inte fått komma till uttryck inom den utredningsgrupp som rikspolisstyrelsen tillsatte för att utreda frågan om överflyttning av polisverksamheten vid Arlanda från Märsta polisdistrikt till Stockholms polisdistrikt, eftersom gruppen inte fick bedriva sitt arbete förutsättningslöst. Den synpunkten är att en förändring av Arlandas distriktstillhörighet aldrig i sig kan medföra någon polisiär resursförbättring på flygplatsen när det gäller kontinuerliga bevakningsuppgifter. I det avseendet kan endast tillförandet av fler polistjänster på platsen förändra situationen till det bättre.

På samma sätt förhåller det sig när det gäller att upprätthålla beredskap mot överraskningsmoment, såsom flyghaverier eller terrordåd. I dessa fall kan situationen förbättras genom upprättandet av effektiva larmplaner, som med största tänkbara snabbhet tillför flygplatsen erforderliga resursförstärkningar. Denna förplanerade resursförstärkning utifrån blir på intet sätt effektivare eller snabbare genom den föreslagna förändringen av flygplatsens distriktstillhörighet. De orter varifrån resursförstärkningarna skall tas – i Arlandafallet Sollentuna, Solna, Stockholm, Täby, Valentuna och Uppsala – kommer inte en enda meter närmare Arlanda genom förändringen av distriktstillhörigheten. Vi skall komma ihåg att behovet av polisiära resursförstärkningar vid Arlanda i samband med sådana överraskningsmoment som jag nämnt kommer att vara precis detsamma efter distriktsomorganisationen. Jag kan inte tänka mig att polisens förmåga till samverkan är så begränsad att man inte kan bygga upp en plan för Arlanda, där resurser från flera polisdistrikt samverkar under en ledning. Om knuten skulle sitta där kan man ju inte lösa problemet på annat sätt än genom att göra ett enda distrikt av hela norra länsdelen.

Jag är allvarligt och uppriktigt bekymrad över de klart negativa effekter på flygräddningstjänsten som den föreslagna omorganisationen medför. Räddningsorganisationen för Arlanda flygplats är den största planerade och avtalsbundna samorganisation för räddningsverksamhet som förekommer inom den kommunala räddningstjänsten i Sverige. Det är anmärkningsvärt att denna betydelsefulla verksamhet lämnats helt utan beaktande vid de överväganden som föregått beslutet om polisdistrikten. Ansvaret för konsekvenserna vilar tungt på dem som utan förutsättningslös och allsidig utredning verkat för detta olyckliga beslut.

Herr talman! Med detta har jag velat tala för det särskilda yttrande som är fogat till justitieukskottets betänkande, där centerpartiet i princip vidhåller den uppfattning i frågan som uttalades av reservanterna förra året.

Herr LUNDGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Det finns inte anledning att nu ägna särskilt många minuter åt denna fråga. Men jag måste få säga att det anförande som herr

Andersson i Edsbro nyss höll egentligen avslöjar att herr Andersson inte har studerat vare sig rikspolisstyrelsens arbetsgrupps utredning eller rikspolisstyrelsens ställningstagande till den och till reservationen från Sigtuna kommun. Än mindre lär herr Andersson ha studerat den PM som jag omnämnde i mitt anförande och som finns på justitieutskottets kansli.

Väger man samman alla dessa saker, är det ganska konstigt att herr Andersson kan hålla ett sådant anförande som han har gjort. Antingen talar han mot bättre vetande eller också vet han inte riktigt vad han har talat om.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! I all statlig förvaltning och organisation i vårt land finns en stor tröghet. Allt är genomorganiserat och bestämt av regler. Alla eventuella förändringar skall göras först sedan en styrelse resp. ett verk i Stockholm eller en annan ort har sagt sitt. Blir det en förändring, kommer den långt efter det att den har begärts, och då har kanske en helt ny situation inträtt. Självklart finns det en viss styrka och stabilitet i en sådan byråkrati. Den gör sällan några fel.

Den förvaltningsapparat som vi har i vårt land kommer från en filosofi, som bygger på ett statiskt samhälle med små och långsamma förändringar. I dessa lägen är förvaltningsapparaten godtagbar, kanske bra. Men i ett annat läge, i ett samhälle med mycket snabba förändringar, fungerar inte den här byråkratin.

I södra delen av Storstockholm har kommunerna Botkyrka och Huddinge vuxit snabbt. Expansionen i Botkyrka har varit snabbare än i någon annan kommun i landet. Flera statliga förvaltningsapparater har inte hängt med. En av dem är polisverksamheten. Huddinge polisdistrikt har inte alls fått de polistjänster som man behövt. Visserligen har man fått många nya tjänster, men när dessa tjänster kommit ut till polisdistriktet i form av människor, har utvecklingen redan med stormsteg rusat vidare, befolkningen har vuxit snabbt, personalbehovet har ökat och byråkratin är helt förbisprungen.

Polisens situation i Huddinge polisdistrikt har varit och är helt oacceptabel. Lika oacceptabel är situationen för de människor som bor i polisdistriktet. Polispersonalen är överansträngd och hinner inte med sina arbetsuppgifter. I höstas översvämmades tidningarna av rubriker som "Brottsplats Huddinge", "Våldsbrott i Huddinge", "Brotten ökar - Polisen maktlös" osv. Tyvärr beskrev tidningarna situationen riktigt.

Justitieministern svarade i höstas på en fråga här i riksdagen och räknade då upp alla de tjänster som tillförts Huddinge polisdistrikt under de senaste åren. Javisst, men det var för få nya tjänster och tjänsterna har kommit för sent. Det enda positiva beskedet var att länsstyrelsen avser att verka för förstärkning även efter årsskiftet 1975-1976.

I en motion i år har jag med en siffersammanställning visat hur underbemannat Huddinge polisdistrikt är. Jämfört med andra polisdistrikt med motsvarande befolkningsunderlag har Huddinge mycket mindre an-

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

tal tjänster. Av landets ca 120 polisdistrikt har 60 ett större antal tjänster per 1 000 invånare än Huddinge – detta trots att Huddinge är landets största nybyggarområde, har enorma sociala problem, gränsar intill Stockholms kommun och har mycket stor rörlighet bland befolkningen. I Huddinge polisdistrikt får vi nu främst i de nya bostadsområdena stora ungdomskullar, och de sociala problemen tilltar. Anonymiteten är stor, och polisens personkännedom liten.

Landets polisdistrikt är indelade i fem grupper. Till grupp 1 hör bara de tre storstäderna. Huddinge tillhör grupp 2. Det vore rimligt att Huddinge polisdistrikt, som är en del av Storstockholm, också tillhörde grupp 1. Det är naturligt om polisdistrikten i samma region tillhör samma grupp. Problemen är gemensamma.

Men det är inte bara vi som bor i Botkyrka och Huddinge som klagar över att vår polis har för små resurser. Den 12 mars i år, alltså helt nyligen, skrev statens invandrarverk till länspolischefen i Stockholms län: "Utlänningsärenden vid polismyndigheten i Huddinge polisdistrikt tar avsevärt längre tid än vid någon annan polismyndighet i landet." Invandrarverket har sökt få en ändring, men det går inte. Förklaringen är enkel: Det finns inte personal. Invandrarverket anför vidare: "Med de långa utredningstiderna vid polisen i Huddinge blir situationen enligt verkets mening helt absurd." Invandrare kan få vänta upp till ett år på att deras ansökningar skall bli behandlade. Så får det ju bara inte vara.

Nyligen har regeringen meddelat beslut om ett stort antal assyrier. Många av dessa bor i Huddinge polisdistrikt. När de skall få sina ärenden behandlade vet ingen.

En annan allvarlig anmärkning som riktas mot organisationen i Huddinge polisdistrikt är att delgivningarna ej blir verkställda i tid. Resultatet av detta blir att rättsapparaten ej fungerar. Men även här har man nu uppmärksammat situationen och från ansvarigt håll upptäckt att något måste göras.

Sedan situationen för Huddinge polisdistrikt togs upp i höstas har det börjat röra på sig. Rikspolisstyrelsen har låtit verkställa en stor organisationsundersökning. Resultatet är ej känt. Det är bra att undersökningen gjorts men beklagligt att rikspolisstyrelsen låtit situationen bli så besvärlig innan man grep in.

Utskottets värderade vice ordförande fröken Mattson har sagt här att Huddinge skall prioriteras i fortsättningen. Jag tackar så mycket för det uttalandet från talarstolen, men mot den bakgrund jag har skisserat beklagar jag ändå att utskottet inte klarare velat markera sitt ansvar i den här situationen.

I en annan motion har jag tagit upp narkotikaproblemen i Stockholms förorter. Inne i själva Stockholms kommun finns stora resurser i kampen mot narkotika. Detta har även brottsligheten upptäckt, och nu flyttar den sin verksamhet till förorterna, där polisen inte alls har samma möjligheter. Troligen är det också så att förorterna lockar betydligt mer.

Där finns de stora ungdomskullarna som man inriktar sin hantering på. Vi vet dessutom att förorterna har ett stort antal s. k. narkkkvartar. Massor av tips strömmar in till polisen, men den hinner inte behandla alla eftersom det saknas folk.

Den senaste tiden har en viss förstärkning skett av den avdelning i Huddingepolisen som arbetar med narkotika. De två polismän som normalt arbetar med dessa ärenden har fått hjälp. Denna förstärkning är dock endast tillfällig och personalen är hopplockad från annan verksamhet. Man har tvingats till en snabb men inte till en slutlig lösning.

I sitt anförande här sade herr Polstam att förstärkningen av resurser till bekämpning av narkotika sker genom länspolischefen. Detta, uttalade herr Polstam, har fungerat på ett mycket bra sätt.

I vad avser Huddinge polisdistrikt delar jag icke herr Polstams uppfattning. Jag anser att den förstärkning som man nu har fått där borde ha kommit tidigare.

De senaste månaderna har visat att allt större mängder narkotika strömmar in i vårt land. Motåtgärderna måste ökas. Nya metoder måste prövas. Motionen anvisar en väg att söka komma till rätta med eländet i de nya förorter som tycks vara värst utsatta. Men inte heller här vill utskottets majoritet vara med.

Herr talman! När nu statsrådet Geijer har varit vänlig nog att sitta kvar i kammaren och lyssna på denna debatt, skulle jag vilja ställa en fråga som gäller organisationen av Huddinge polisdistrikt. Under lång tid har en utredning pågått beträffande detta spörsmål, och jag skall be att få fråga statsrådet:

Har statsrådet tagit del av den organisationsutredning som rikspolisstyrelsen har gjort rörande Huddinge polisdistrikt och vilka åtgärder tänker justitieministern vidta?

Fröken MATTSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Strömbergs i Botkyrka inlägg belyser egentligen vad vi har sagt i utskottets skrivning, nämligen att situationen i Huddinge är utomordentligt besvärlig. Men utskottsmajoritetens åsikt är att man från rikskriminalens och länspolischefernas sida noggrant skall beakta behovet av förstärkningar både i Huddinge och på andra orter, där det befinnns nödvändigt. Behov av förstärkningar finns uppenbarligen på andra håll, eftersom man t. ex. i Skaraborgs och Jönköpings län har inrättat tillfälliga narkotikarotlar och i Älvsborgs län planerar en sådan rotel.

Vi utgår från utskottsmajoritetens sida att man skall följa frågan om förstärkningar i de distrikt där polispersonalen inte kan bemästra det svåra problemet. Vi förutsätter också – och det tycker jag man särskilt skall lägga på minnet – att sådana orter, och till dem hör Huddinge, skall prioriteras vid fördelningen av de nya tjänster som inrättas fr. o. m. den 1 juli i år.

Någon förbättring har det ändå blivit i Huddinge därigenom att personalen där nyligen förstärkts med fem polismän från andra distrikt och en från rikskriminalen.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Jag vill betyga att jag uppskattar den positiva ton i vilken utskottets värderade vice ordförande uttalat sig här. Jag ser i det ett starkt stöd för en förstärkning av polisen i Huddinge. Jag är väl medveten om att det kan erbjuda svårigheter, genom att prejudikat skapas, om man speciellt gynnar ett polisdistrikt. Det finns emellertid en omständighet som talar mot farhågan för sådant prejudikat. Kommunerna Huddinge och Botkyrka har sammantaget genomgått en snabbare expansion än några andra kommuner i modern tid har gjort i vårt land. Det är heller icke troligt att något polisdistrikt befolkningsmässigt i varje fall under innevarande sekel kommer att växa så snabbt.

Någon risk för att man skapar prejudikat om man gör en särskild insats i fråga om Huddinge polisdistrikt föreligger alltså inte.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Vi är alla medvetna om de svåra problem som herr Strömberg i Botkyrka talat om. Jag skall inte gå in på dem här. Jag skall bara svara på en direkt fråga som jag fick beträffande den organisationsutredning som rikspolisstyrelsen har gjort. Den utredningen har jag inte tagit del av, beroende på att rikspolisstyrelsen håller på att utvärdera den. Så snart styrelsen har gjort det, kommer vi i justitiedepartementet att få del av den och får även tillfälle att diskutera utredningen med rikspolisstyrelsen.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Det gäller motionen 1089. I fru Theorins frånvaro – hon har inte tagits av polisen utan drabbats av influensa – vill jag ge en bakgrund till motionen och vad motionärerna har avsett med kravet att polisutbildningen skulle integreras i den reguljära undervisning som kommer andra yrkesgrupper till del i det svenska samhället.

Några av talarna i debatten har sett dunkla syften i motionen. Bl. a. skulle polismännen ha blivit förargade.

Herr Westberg i Ljusdal lyckades få ihop det till att han – för egen del måhända – stöttade polismännen, som fyllde en viktig samhällsuppgift.

Avsikten med denna klivenhet – att vara folkpartist är ju att vara kliven – skulle vara att motionärerna hade helt andra motiv än de ädla samhällsmotiv som herr Westberg tydligen anser sig företräda.

Bakgrunden till motionen 1089 är självfallet seriös. Den grundar sig på omfattande studier av ärendet liksom på kontakter med såväl polismän som allmänhet.

Det är ett gammalt krav att polisutbildningen skall integreras i den undervisning som gäller andra yrkesgrupper. Och riksdagsbeslutet från 1963 kan ju inte vara evigt. Polismännens utbildning på det sociala området kan inte vara märkvärdigare än den som förekommer exempelvis vid socialhögskolan.

En vidgad uppgift för polismännens utbildning är den beteendevetenskap som ligger i kontakterna och relationerna mellan polisen och allmänheten i det svenska samhället. Det är från dessa utgångspunkter som vi ofta diskuterar behovet av kvarterspoliser och att poliserna skall patrullera till fots oftare än vad som nu sker.

Inte får vi väl sämre poliser för att utbildningen läggs under de reguljära utbildningsmyndigheterna.

För oss motionärer – och vi har stöd hos olika grupper, inte i oväsentlig utsträckning hos polismän av skilda grader – är det naturligt att en yrkeskår för vilken vi har den allra största respekt får en större bredd i utbildningen när denna sker tillsammans med andra samhällsmedborgare. Det blir ju därmed ökade kontaktytor. Just därför att utbildningen av polismän är så viktig är det inkonsekvent att bedriva den i särskilda former.

Att vissa delar av polisutbildningen inte kan inrangeras i den reguljära undervisningen – låt oss säga att det är fråga om säkerhetsfrågor, utbildning beträffande vapen och liknande – förtar emellertid inte det faktum att polismännens huvudsakliga utbildning mycket väl kan och bör ske på samma sätt som för andra.

För några dagar sedan lyssnade jag på en debatt hos en socialdemokratisk organisation i Stockholm, där justitieministern var närvarande. De krav som restes i den debatten återfinns i motionen 1089, och de fördes fram med mycket stor kraft: samma krav på utbildning för poliser som för andra grupper, integrering av polisutbildningen med andra yrkesgrupper, överflyttning av polisutbildningen till det reguljära undervisningsväsendet. Dessa krav kom från folk som har mångårig erfarenhet av såväl social verksamhet som verksamhet inom polisen i Stockholms kommun.

Det finns, herr talman, få saker jag är så övertygad om som att den framtida polisutbildningen kommer att föras över till det reguljära undervisningssystemet. Den nuvarande utbildningsformen kommer att överleva sig själv och vi ämnar komma tillbaka till riksdagen med vårt krav ända tills dess att vi får ett positivt gensvar.

I den förestående voteringen kommer jag att stödja reservationen I som är fogad till utskottets betänkande.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Jag skulle helt kort vilja bemöta herr Lindkvists inlägg.

Först noterar jag att varken fru Theorin eller herr Lindkvist fått stöd av socialdemokraterna i utskottet för sin linje. Men det må nu vara hänt.

I övrigt tror jag att vi kan konstatera att den svenska polisutbildningen ligger på en mycket hög nivå även vid internationella jämförelser. Det är en ganska särpräglad undervisning, och enligt min bedömning kan man riskera att få en sämre och dessutom dyrare utbildning om man för över polisutbildningen till sedvanliga utbildningshuvudmän.

Polisutbildningen är inriktad på att ge noggranna kunskaper om vad

Onsdagen den
24 mars 1976

Anslag till polisväsendet

polisverksamhet innebär och att lära blivande polismän de begränsningar i yrkesutövningen som måste iakttas. Polisverksamheten är noggrant reglerad, och det gäller verkligen för blivande polismän att inte överskrida sina befogenheter.

Jag tror därför att det är både riktigt och naturligt att låta polisutbildningen i princip ligga kvar under rikspolisstyrelsen. Men jag delar helt de synpunkter som kommit till uttryck i direktiven till polisutredningen, att man bör sträva efter att förlägga en viss del av den praktiska utbildningen vid institutioner och organisationer utanför polisväsendet.

Jag ställer mig självklart hundraprocentigt bakom det som utskottsmajoriteten sagt, att en viss samordning också bör ske i fråga om t. ex. utbildning inom det sociala området. Det är ju naturligtvis inte riktigt att polisutbildningen hålls helt isolerad från samhället i övrigt.

Men det vi har olika uppfattningar om, herr Lindkvist och jag, är vem som skall vara huvudman för utbildningen. Utskottet har, bortsett från vpk, som har en reservation, i stor enighet stannat för uppfattningen att utbildningen även i fortsättningen bör ligga under rikspolisstyrelsen.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag hade inte väntat mig att fru Kristensson och jag skulle ha samma uppfattning om de här frågorna.

Jag beklagar självfallet att vi inte har lyckats övertyga socialdemokraterna i justitieutskottet om det riktiga i att föra över utbildningen av poliserna till det reguljära undervisningsväsendet, men det är en fråga som vi får återkomma till och försöka skapa gehör för i riksdagen.

Det som intresserade mig just nu när fru Kristensson replikerade var att hon sade att man får en sämre och dyrare utbildning om man för över polisutbildningen till det reguljära undervisningsväsendet.

Det skulle verkligen vara intressant att veta hur det resonemanget är underbyggt. Får man en sämre utbildning om man går över till samhällets reguljära utbildningssystem? Det kan naturligtvis fru Kristensson hävda som moderat riksdagsman. Men kan det vara en riktig beskrivning av samhället och dess undervisningsväsen att detta skulle vara ett sämre alternativ än den nuvarande polisutbildningen? Jag tror över huvud taget inte att fru Kristensson ordentligt har tänkt igenom detta.

Vad jag till sist skulle vilja beröra i den här debatten med fru Kristensson gäller att hon är inne på linjen att en viss samordning skall ske. Det står också i utskottsmajoritetens skrivning. Fru Kristensson säger också att polisutbildningen inte skall hållas isolerad från samhället i övrigt. Det är precis den risken som finns med det nuvarande systemet, att polismännens utbildning inte får den bredd och inte ger dem de kontaktytor som de behöver i sitt svåra arbete i det svenska samhället. Därför har det nuvarande systemet överlevt sig självt. Fru Kristensson kommer utan tvivel att få uppleva att det kommer att resas många krav från folk i riksdagen som på goda grunder anser att polisutbildningen kan ske i det reguljära undervisningssystemet.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Att jag gjorde gällande att man kunde riskera att utbildningen blir sämre om den läggs under reguljära utbildningsmyndigheter är inte ett uttryck för någon kritik mot vårt utbildningsväsende generellt, men det är ett påstående som grundar sig på det förhållandet, att polisutbildningen är så särpräglad att det krävs personer med speciella kunskaper för att undervisa inom denna. Det gäller en verksamhet för vilken samhället uppställer klara och entydiga regler.

Det är därför som jag menar att en sådan utbildning sker billigast och bäst i den form som den har f. n. under rikspolisstyrelsens ledning och med den expertis som där finns.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 400 av herr Ahlmark m. fl. och motionen nr 1062 av herr Fälldin m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Petersson i Röstånga begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieukskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 1 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 400 och motionen nr 1062 i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Petersson i Röstånga begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245
Nej - 63
Avstår - 10

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Lövenborg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Pettersson i Västerås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i be-
tänkandet nr 27 punkten 1 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås
begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den-
na omröstning gav följande resultat:

Ja - 300
Nej - 18
Avstår - 2

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-
servationen nr 2 av herr Lövenborg, och förklarades den förra propo-
sitionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Pettersson i
Västerås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringspro-
position:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i be-
tänkandet nr 27 punkten 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås
begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den-
na omröstning gav följande resultat:

Ja - 304
Nej - 16

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till

1:o utskottets hemställan,

2:o reservationen nr 4 av fröken Mattson m. fl.,

3:o reservationen nr 5 av herr Westberg i Ljusdal samt

4:o reservationen nr 3 av herr Lövenborg,

och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande

ja besvarad. Då fröken Mattson begärde votering, upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Westberg i Ljusdal begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) förklarades ha flertalets mening för sig. Herr Pettersson i Västerås begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående justitiekottets hemställan i betänkander nr 27 punkten 6 mom. 1 antar reservationen nr 5 av herr Westberg i Ljusdal röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit reservationen nr 3 av herr Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås begärde rösträkning verkställdes votering om omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 31
Nej - 18
Avstår - 270

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående justitiekottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 6 mom. 1 antar reservationen nr 4 av fröken Mattson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 5 av herr Westberg i Ljusdal.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Westberg i Ljusdal begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 31
Avstår - 135

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Onsdagen den
24 mars 1976

*Anslag till polisvä-
sendet*

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i be-
tänkandet nr 27 punkten 6 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av fröken Mattson
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda an-
gående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes.
Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160

Nej - 159

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-
servationen nr 6 av fru Kristensson och fru Lindquist, och förklarades
den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru
Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voterings-
proposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i be-
tänkandet nr 27 punkten 6 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av fru Kristensson
och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde röst-
räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 271

Nej - 48

Avstår - 1

M o m . 4

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-
servationen nr 7 av fru Kristensson och fru Lindquist, och förklarades
den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru
Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voterings-
proposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 6 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av fru Kristensson och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 274
Nej - 46

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av fru Kristensson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 6 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av fru Kristensson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 240
Nej - 77
Avstår - 2

M o m . 7-11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 7 och 8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 6 Nytt polishus i Ljungby

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1975/76:26 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till polishus m. m.

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Nytt polishus i
Ljungby*

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Herr talman! Det är nästan på dagen ett år sedan vi här i kammaren diskuterade nya polishus i Ljungby och Sollentuna. Debatten föranleddes av motioner som innebar att man ville ha nya polishus på dessa båda orter. Motionerna den gången var litet olika utformade. När det gällde polishuset i Ljungby äskades pengar direkt, men när det gällde Sollentuna yrkades att byggnadsstyrelsen skulle ges i uppdrag att projektera nytt polishus där, så att byggandet kunde sättas i gång hösten 1975 om sysselsättningsläget kom att kräva extra stimulansåtgärder.

Till fjolårets betänkade fogade mittenpartierna en reservation i enlighet med yrkandet i Sollentunamotionen, där man innefattade även Ljungby. Reservanterna ville att projektering skulle utföras för de båda polishusen för att byggandet, om så erfordrades av sysselsättningsskäl, skulle kunna sättas i gång under hösten 1975.

Reservationen förlorade i kammaren. Men jag vill villigt erkänna att även utskottsmajoriteten – som vann gehör – var positivt inställd till nya polishus på dessa båda orter. Men utskottsmajoriteten ansåg sig inte kunna sätta det ena polishuset före det andra och ville inte därför direkt ange vilket som skulle byggas först.

Det är naturligtvis svårt för mig att bedöma vad som gjorde att projekteringsarbetena för de båda polishusen sattes i gång mycket snabbt efter det att riksdagen hade fattat beslutet, men det är inte helt omöjligt att det var dels reservationen, dels den positiva skrivningen i utskottsmajoritetens betänkande. Redan en månad efter beslutet påbörjades nämligen projekteringen av de båda husen i Sollentuna och Ljungby. Då tog vi centerpartister från Kronobergs län för givet att det i årets budget skulle anslås pengar till ett nytt polishus i Ljungby liksom givetvis även till ett i Sollentuna. Men när budgetpropositionen kom visade det sig att pengar bara hade anslagits till polishuset i Sollentuna. Jag vill inte bestrida att Sollentunas polishus låg väl till på listan över nya hus som skulle komma till. I det planerade polishuset i Sollentuna skulle nämligen även lokaler för andra aktiviteter inrymmas, bl. a. för tingsrätten och för postverket, och alla dessa verksamheters lokalbehov fordrade en snar lösning. Men vi trodde, som sagt, att även Ljungby skulle bli ihåggkommet med tanke på att projekteringsarbetet var igångsatt och i stort sett hade slutförts när budgetpropositionen framlades i januari månad.

Vi väckte återigen en motion, med Ingegärd Oskarsson som första namn, där vi framhöll att man borde kunna utnyttja den finansfullmakt som riksdagen lämnat regeringen för att bygga i Ljungby. Utskottet har i sin behandling av motionen även i år gjort en välvillig skrivning. Man förstår behovet av ett polishus i Ljungby, men liksom i fjol har man svårt att sätta detta före liknande behov i andra orter, och i viss mån kan jag väl förstå det.

Jag har i alla fall med mitt särskilda yttrande velat ytterligare understryka utskottets uttalande att det verkligen är behov av att snarast uppföra ett polishus i Ljungby. Polispersonalen arbetar där under svåra

förhållanden. Jag behöver nu inte räkna upp alla omständigheter som gör att arbetet där blir tungrott. Låt mig bara nämna att det också är besvärligt för den allmänhet som skall betjänas av personalen i de dåliga lokaliteter som polisen f. n. har.

Jag har sagt i mitt yttrande att det, eftersom projekteringsarbetet i stort sett är klart, bör vara möjligt att påbörja byggnadsverksamheten under innevarande år samt att, om det inte finns pengar till bygget, detta bör kunna komma till stånd med utnyttjande av den finansfullmakt som riksdagen lämnat regeringen. Blir inte så fallet, hoppas vi ändå att det är sista gången vi behöver agera på det här sättet för ett polishus i Ljungby. Vi hoppas att detta projekt kommer att tas med i den budgetproposition som lämnas nästa år, så att ett av polisen och allmänheten i Ljungby länge närt önskemål kan gå i uppfyllelse.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Justitiekottet har under flera år poängterat att satsningarna på polishusbyggen har varit klart prioriterade i budgetsammanhang. Vi har, om man räknar med det förslag som nu utskottet enhälligt lägger fram för riksdagen, efter polisväsendets förstatligande byggt och köpt in polishus för 562 milj. kr. eller i runt tal drygt 50 milj. kr. per år. Det betyder att vi ligger långt före vad som förutsattes i det program för polishusbyggen som riksdagen en gång lade fast.

När det gäller motionerna om polishusbygget i Ljungby skrev utskottet redan i fjolårets betänkande "att det inom såväl Ljungby som Sollentuna polisdistrikt föreligger stort behov av nya lokaler för polisen". Vi ville därmed markera att det fanns flera platser som hade behov av nybyggnader. Utskottet har emellertid inte ansett det möjligt att anstränga utbyggnadsprogrammet utöver den fastlagda målsättningen.

I april månad i fjol gav regeringen byggnadsstyrelsen projekteringsuppdrag avseende polishuset i Ljungby, och i dagarna har det uppdraget slutförts. Förslaget ligger nu i reserv att tillgripas för den händelse att arbetsmarknadspolitiska skäl skulle motivera en igångsättning. Regeringen har i år anmält att man i två fall utnyttjat sin finansfullmakt, nämligen för nybyggnad av polishus i Värnamo och för tillbyggnad av polishuset i Alingsås. Polishusprojektet i Ljungby ligger alltså i en reserv av projekt som kan vara lämpliga att ta till i den mån det från arbetsmarknadssynpunkt kan anses motiverat.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Föredrags

Lagutskottets betänkande

1975/76:13 med anledning av motion om kostnaden för hävande av omyndighetsförklaring

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

Föredrogs lagutskottets betänkande 1975/76:15 med anledning av propositionen 1975:104 med förslag till ny bokföringslag m. m. och propositionen 1975/76:100 såvitt avser bokföringsnämnden, jämte motioner.

I detta betänkande behandlade utskottet dels i propositionen 1975:104 framlagda förslag till ny bokföringslag m. m. samt med anledning därav väckta motioner, dels i propositionen 1975/76:100, bilaga 4, gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1976/77 till bokföringsnämnden m. m.

I propositionen 1975:104 hade regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. bokföringslag,
2. lag om ändring i lagen (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom,
3. lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande,
4. lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157),
5. lag om ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning,
6. lag om ändring i lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag,
7. lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1975:104 anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag till ny bokföringslag. I jämförelse med nu gällande lag vidgas kretsen bokföringsskyldiga väsentligt. Alla näringsidkare föreslås i princip bli bokföringsskyldiga. Undantag görs emellertid för enskild person som driver jordbruk eller skogsbruk. Enskild persons uthyrningsverksamhet föreslås bli bokföringspliktig om det är fråga om hotell- eller pensionatrörelse eller uthyrningen omfattar mer än två lägenheter. Aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening skall liksom f. n. vara bokföringsskyldiga oavsett om de bedriver näringsverksamhet.

I den föreslagna lagen ges utförliga bestämmelser om både löpande bokföring och årsbokslut.

Den löpande bokföringen består av kronologisk bokföring (grundbokföring) och systematisk bokföring (huvudbokföring med sidoordnad redovisning). Alla affärshändelser skall bokföras. För varje affärshändelse skall bokföringen grundas på handling som härrör från affärshändelsen eller särskilt upprättas med uppgifter om denna, verifikation. Stor vikt läggs vid en tillförlitlig verifikationshantering. All bokföring föreslås skola ske enligt bokföringsmässiga grunder. Lagförslaget innehåller också regler om bokföring medelst automatisk databehandling.

Årsbokslutet består enligt förslaget av både resultaträkning och balansräkning. I företag med mer än tio anställda skall resultaträkningen ställas upp i s. k. staffelform.

Enligt förslaget skall räkenskapsåret i princip sammanfalla med kalenderåret. För rörelser som drivs vid lagens ikraftträdande ges dock möjlighet till s. k. brutet räkenskapsår, vilket skall sluta den 30 april, den 30 juni eller den 31 augusti.

Arkiveringstiden föreslås alltså vara tio år. Originalhandling i vanlig läsbar form skall emellertid efter tillstånd av länsstyrelse kunna utgallras tidigare under förutsättning att handlingen mikrofilmats eller kopierats på likvärdigt sätt.

Lagförslaget har utformats så att bestämmelserna skall kunna tillämpas med hänsyn tagen till olika rörelser skiftande behov. Med tanke på nytillkommande bokföringsskyldiga förutses behov av information och utbildning. Det förutsätts att en särskild nämnd för bokförings- och redovisningsfrågor skall skapas. Genom en sådan nämnds verksamhet kan bl. a. kraven på information och anvisningar tillgodoses både när det gäller småföretagarnas behov och i fråga om datorbaserad redovisning.

För att ge utrymme för information och anvisningar föreslås en lång övergångstid. Lagförslagen skall träda i kraft först den 1 januari 1977."

I budgetpropositionen bilaga 4 (justitiedepartementet) hade regeringen under punkten G 7 (s. 82-84) föreslagit riksdagen att dels godkänna att en bokföringsnämnd med de uppgifter som angetts i propositionen inrättades den 1 juli 1976, dels bemyndiga regeringen att vid nämnden inrätta en ordinarie tjänst som chef för nämndens kansli med beteckningen r. dels och till Bokföringsnämnden för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

Behandlingen av propositionen i denna del hade av justitieutskottet överflyttats till lagutskottet.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen 1975:104 väckta motionerna

1975:2162 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl. (s),

1975:2169 av herr Andersson i Örebro (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att även rörelse som startades efter den nya bokföringslagens ikraftträdande fick använda sig av annat räkenskapsår än kalenderår (brutet räkenskapsår),

2. att bokföring av kontanta in- och utbetalningar skulle kunna ske senare än påföljande arbetsdag,

3. att företagare utan anställda skulle undantas från bokföringsskyldighet enligt den nya bokföringslagen,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

1975:2170 av herr Boo m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen skulle

1. besluta att 1 § förslaget till bokföringslag utformades så att en fri-krets skapades i vilken skulle ingå företag med högst två helårsanställda och med en omslutning på högst 20 gånger basbeloppet,

2. besluta att 8 § andra stycket förslaget till bokföringslag skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att en temporär kon-tantmetod skulle få tillämpas i de mindre företagen för redovisning av kundfordringar och leverantörsskulder (den s. k. pärmmetoden),

3. uttala att nämnden för bokförings- och redovisningsfrågor borde ges en sådan organisation och sammansättning att de mindre och me-delstora företagens problem blev tillgodosedda i enlighet med vad i mo-tionen anförts,

1975:2171 av herr Clarkson m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att 12 § förslaget till bokföringslag skulle ange att, vid sidan av kalenderår, räkenskapsår kunde vara s. k. brutet räkenskapsår och inledas den 1 maj, 1 juli eller den 1 september,

1975:2172 av fröken Eliasson (c) och fru Fränkel (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade att konstnärliga och litterära yrkesutövare be-friades från kraven på bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen,

1975:2173 av herr Lidgard m. fl. (m), vari hemställts att utövare av yrkesmässigt bedriven fri vetenskaplig, litterär, konstnärlig eller därmed jämförlig verksamhet skulle undantas från bokföringsskyldighet,

1975:2174 av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att 1 § förslaget till bokföringslag skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att undantag från bokföringsskyldighet skulle göras för vissa slag av rörelse, bl. a. saluståndshandel, reparationsverksamhet och byggnadsverksamhet, under förutsättning att rörelsen i fråga drevs utan biträde av andra än make och barn under 16 år,

2. att – för den händelse ovanstående yrkande ej vann riksdagens bifall – hemställa hos regeringen att den föreslagna bokföringsnämnden fick i uppgift att bl. a. bevilja dispens för mindre näringsidkare från skyl-digheten att dagligen föra räkenskaperna,

3. att s. k. brutet räkenskapsår skulle få tillämpas av dem som så öns-kade,

4. att grundbokföringen för varje månad skulle slutföras inom två må-nader,

5. att kassabokföringen fick verkställas inom loppet av en vecka,

1975:2175 av herrar Olsson i Järvsö (c) och Gustafsson i Byske (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta att mindre företag, som drevs utan annat biträde än fa-

miljemedlemmar samt ytterligare högst två anställda, ej skulle omfattas av bokföringslagen,

2. besluta att enklare regler utarbetades för tillämpning inom lagens ram för mindre företag i fråga om bl. a. bokföringsskyldighet för skulder, fordringar och årsredovisning,

3. uttala att nämnden för bokföringsfrågor borde få en sådan sammansättning och sådana direktiv för sitt arbete att de mindre företagens behov av nämndens hänsynstagande vid tillämpningen av lagen och av rådgivning för uppgifternas fullgörande tillgodosågs,

1975:2176 av herr Olsson i Järvsö m. fl. (c, fp, m), vari hemställts att riksdagen beslutade att rörelse som startades efter den nya bokföringslagens tillkomst fick använda sig av annat räkenskapsår än kalenderår (s. k. brutet räkenskapsår),

1975:2177 av herr Strömberg i Botkyrka (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade att bokföringsplikt inte infördes för enskild person som utyrde färre än tjugofem lägenheter och

1975:2178 av herr Svanström m. fl. (c), vari hemställts att 12 § förslaget till bokföringslag skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att såväl existerande som nystartade företag utan tillståndsprovning skulle få använda brutet räkenskapsår med vissa i lag fixerade bokslutstidpunkter, varvid brutet räkenskapsår skulle anknyta till utgången av de tvåmånadersperioder som gällde för mervärdeskatteredovisningen (dvs. börja med ojämn och sluta med jämn kalendermånad).

Utskottet hemställde

1. beträffande undantag från reglerna om årsbokslut att riksdagen – med förklaring att propositionen 1975:104 i denna del inte kunnat oförändrad godtas – med anledning av motionerna 1975:2169 (yrkandet 3), 1975:2170 (yrkandet 1), 1975:2172, 1975:2173, 1975:2174 (yrkandena 1 och 2), 1975:2175 (yrkandena 1 och 2), såvitt nu var i fråga, samt 1975:2177 skulle anta 1 och 2 §§ i det genom propositionen framlagda förslaget till bokföringslag med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att enskild näringsidkare skulle undantas från tillämpningen av bestämmelserna om årsbokslut i 11–21 §§ förslaget till bokföringslag under förutsättning att antalet anställda i rörelsen inte översteg två årsanställda personer och den årliga bruttoomsättningssumman inte uppgick till 200 000 kr.,

2. beträffande grundbokföringen att riksdagen skulle

a) avslå motionerna 1975:2169 (yrkandet 2) och 1975:2174 (yrkandena 4 och 5),

b) med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas och med anledning av motionerna 1975:2170 (yrkandet 2) och 1975:2175 (yrkandet 2), såvitt nu var i fråga, anta 8 § förslaget till bok-

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

föringslag med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att det infördes en undantagsregel som gjorde det möjligt för de mindre företagen att använda den s. k. pärmmetoden för registrering av kundfordringar och leverantörskulder,

3. beträffande huvudbokföringen att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – skulle anta 9 § förslaget till bokföringslag med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att avstämning av huvudbokföringen borde ske inte bara mot grundbokföringen utan i förekommande fall också mot hjälpbokföringen (t. ex. kund- och leverantörreskontror och lagerbokföring) samt mot fysiska inventeringar av t. ex. kassa- och bankbehållningar,

4. beträffande räkenskapsårets omfattning att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – med anledning av motionerna 1975:2169 (yrkandet 1), 1975:2171, 1975:2174 (yrkandet 3), 1975:2176 och 1975:2178 skulle anta 12 § förslaget till bokföringslag med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande bl. a. att även rörelse som startades efter lagstiftningens ikraftträdande skulle få rätt att använda brutet räkenskapsår under samma förutsättningar som föreslagits gälla beträffande existerande företag.

5. beträffande balansräkningen att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – skulle anta 19 § förslaget till bokföringslag med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande ett bibehållande av nuvarande praxis enligt vilken kassa- och banktillgodohavanden kunde redovisas i en gemensam post,

6. beträffande diversifierad bokföring att riksdagen skulle avslå motionen 1975:2162,

7. beträffande övergångsbestämmelserna att riksdagen – med förklaring att punkten 1 i övergångsbestämmelserna i förslaget till bokföringslag måste ändras – skulle anta ifrågasvarande punkt med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande redaktionell komplettering av lagtexten,

8. att riksdagen skulle anta förslaget till bokföringslag i vad förslaget ej omfattades av utskottets hemställan under 1–5 och 7,

9. beträffande handelsbolag och enkla bolag att riksdagen skulle

a) anta 1 § i det i propositionen 1975:104 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag,

b) som tillägg till detta lagförslag anta 51 § handelsbolagslagen med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande redaktionell jämkning av lagtexten.

10. beträffande försäkringsrörelse att riksdagen skulle anta 286 a § i det i propositionen 1975:104 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande redaktionell jämkning av lagtexten,

11. att riksdagen skulle anta övriga i propositionen 1975:104 framlagda lagförslag,

12. beträffande inrättande av bokföringsnämnd att riksdagen godkände att en bokföringsnämnd med de uppgifter som angetts i propositionen

1975/76:100 inrättades den 1 juli 1976.

13. att riksdagen bemyndigade regeringen att vid nämnden inrätta en ordinarie tjänst som chef för nämndens kansli med beteckningen r.

14. att riksdagen till Bokföringsnämnden för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 500 000 kr.,

15. att motionerna 1975:2170 (yrkandet 3) och 1975:2175 (yrkandet 3) i vad de ej omfattades av vad utskottet ovan under 12 anfört och hemställt inte föranledde någon riksdagens vidare åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande undantag från reglerna om årsbokslut av herrar Hammarberg (s) och Sundelin (s), fru Åsbrink (s), herr Andersson i Södertälje (s), fru Nilsson i Sunne (s) samt herrar Israelsson (vpk) och Gustafsson i Stockholm (s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med avslag på motionerna 1975:2169 (yrkandet 3), 1975:2170 (yrkandet 1), 1975:2172, 1975:2173, 1975:2174 (yrkandena 1 och 2), 1975:2175 (yrkandena 1 och 2), såvitt nu var i fråga, samt 1975:2177 anta 1 och 2 §§ i det genom propositionen 1975:104 framlagda förslaget till bokföringslag,

2. beträffande räkenskapsårets omfattning av herrar Hammarberg (s) och Sundelin (s), fru Åsbrink (s), herr Andersson i Södertälje (s), fru Nilsson i Sunne (s) samt herrar Israelsson (vpk) och Gustafsson i Stockholm (s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) avslå motionerna 1975:2169 (yrkandet 1), 1975:2171, 1975:2174 (yrkandet 3), 1975:2176 och 1975:2178.

b) med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas anta 12 § förslaget till bokföringslag med av reservanterna föreslagna lydelse, innebärande att regeringen eller myndighet som regeringen bestämde skulle, om synnerliga skäl förelåg, kunna medge att annan period av tolv hela månader än kalenderår skulle utgöra räkenskapsår.

Herr HAMMARBERG (s):

Herr talman! Det förslag till ny bokföringslag som kammaren nu skall behandla har en lång förberedelsestid bakom sig. Redan 1962 tillsattes en utredning som skulle utreda möjligheterna att ersätta 1929 års bokföringslag med modernare regler. De förslag som den utredningen kom fram till ansågs emellertid inte lämpliga att genomföra, utan man tillsatte i stället en ny utredning för att den skulle lösa uppgiften. Den nya utredningen presenterade sitt förslag 1973, och det är detta som ligger till grund för den proposition vi skall behandla här i dag.

Även riksdagsbehandlingen av detta lagstiftningsärende har varit långvarig. Jag erinrar, herr talman, om att propositionen bordlades i kammaren redan den 14 maj förra året. Att det krävts så lång tid för att utarbeta en modern bokföringslag har olika orsaker. Affärsbokföring är väl, som de flesta av oss tycker, ett mycket svårt ämne, där det finns

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

många både stora och små frågor som måste regleras. Den tekniska utvecklingen på bokföringens område är snabb. Bl. a. används i ökande omfattning modern datateknik i redovisningen. Till detta kommer den stora betydelse som företagens redovisning har i det moderna samhällslivet och som gör att det finns många intressegrupper som berörs av lagstiftningen på området.

Jag erinrar om att bl. a. företagsbeskattningen grundas på företagens interna bokföring. Bokföringen tjänar ju också som underlag för de statistiska uppgifter som företagen i olika sammanhang lämnar till ledning för samhällsplaneringen. Den ligger också till grund för aktiebolagens offentliga årsredovisning, och detta har medfört att det här lagförslaget har måst samordnas med den nya aktiebolagslagen, som riksdagen antog i december förra året.

För kreditgivare och i särskilt hög grad kanske för de anställda är bokföringen en viktig källa för information om det enskilda företagets ställning och utvecklingsmöjligheter. Dessutom har naturligtvis företagen själva synpunkter på hur bokföringen skall läggas upp. På den punkten kan ibland olika uppfattningar råda i stora och i små företag.

Alla de här olika intressena måste läggas samman när vi skall göra en ny bokföringslag. Detta har märkts även under utskottsbehandlingen, där vi har fått motta en mängd skriftliga framställningar från både organisationer och enskilda. Vi har också ordnat en hearing med företrädare för dels näringslivet, dels företagsrevisorerna, dels statsmakterna för att få ledning för vårt ställningstagande. Med hänsyn till den vikt som skatteintressena har på bokföringsområdet har vi i lagutskottet inhämtat yttrande från skatteutskottet för att få de taxeringsmässiga problemen bättre belysta. Enligt min uppfattning har det yttrandet varit av stort värde för vårt fortsatta arbete i utskottet.

För egen del anser jag, herr talman, att förslaget innebär betydande förbättringar i förhållande till gällande lag. Jag finner det därför glädjande att så stor enighet har kunnat uppnås vid utskottets behandling av lagförslaget. Enigheten gäller inte bara förslagets huvudlinjer utan omfattar också flertalet av de lösningar som föreslås av olika detalj- och delfrågor.

Det är bara på två punkter som vi inte har kunnat ena oss. Den ena gäller frågan om man skall kräva att årsbokslut upprättas i mindre företag. Den andra gäller frågan om man bör begränsa möjligheterna för nystartade företag att använda s. k. brutet räkenskapsår. I båda dessa frågor har reservationer avgivits, där mitt namn står först. Jag vill därför, herr talman, här kortfattat redovisa de synpunkter som varit avgörande för oss som ställt oss bakom reservationen 1. Reservationen 2 kommer herr Andersson i Södertälje senare att framlägga några synpunkter på.

Det ligger väl i sakens natur att den löpande bokföringen tid efter annan måste avslutas och avstämmas. Ingen av nu gällande lagar innehåller något undantag från principen att varje räkenskapsår skall avslutas genom att årsbokslut upprättas.

Propositionens förslag om årsbokslut ansluter sig i detta avseende till

gällande lag och rådande praxis på redovisningsområdet. Det förutsätts sålunda att den löpande bokföringen måste avslutas genom att årsbokslut upprättas. Några undantag från skyldigheten att upprätta årsbokslut föreslås heller inte i propositionen. Trots att det inte förelegat några motionsyrkanden med krav på undantag från principen att alla bokföringsskyldiga måste upprätta årsbokslut har utskottsmajoriteten avvikit från propositionens förslag på den punkten. Utskottsmajoriteten har nämligen föreslagit att de mindre företagen helt skall undantas från tillämpningen av bestämmelserna om årsbokslut. Undantagsgruppen, som majoriteten föreslår, skall omfatta enskilda näringsidkare som bedriver sin verksamhet utan biträde av flera än två årsanställda personer och i vilkas rörelser den årliga bruttoomsättningssumman understiger 200 000 kr. Det är således den gräns som utskottsmajoriteten vill sätta för att man skall slippa göra bokslut. Som skäl för detta ställningstagande har utskottsmajoriteten anfört att de föreslagna bestämmelserna om årsbokslut är alltför svår- tillämpade för denna grupp av företagare.

Herr talman! Vi som står bakom reservationen I anser att detta är en orimlig ståndpunkt. Till en början vill jag peka på att den föreslagna undantagsregeln skulle innebära en helt omotiverad inskränkning i den bokföringsskyldighet som f. n. gäller för t. ex. mindre detaljaffärer. Dessutom skulle ett sådant undantag inte medföra de avsedda lättnaderna för småföretagen. De skatterättsliga bestämmelserna innebär nämligen att alla rörelseidkare i praktiken måste göra ett bokslut där posterna beräknas enligt bokföringsmässiga grunder.

Det kommer att vara utomordentligt svårt för de bokföringsskyldiga småföretagarna att direkt ur den löpande bokföringen ta fram alla de uppgifter som behövs för att fylla i självdeklarationens rörelsebilaga R I. Vid ifyllandet av deklara-tionsblanketten kommer det att krävas att sammanställningar av olika slag görs av de löpande anteckningarna. Om rörelseidkaren skall göra de nödvändiga sammanställningarna utan ledning av reglerna för ett normalt bokslut, kommer deklara-tionsarbetet med all säkerhet att försvåras avsevärt för den enskilde småföretagaren. Risken för felberäkningar ökar också. I värsta fall kan det t. o. m. hända att sammanställningarna underkänns av taxeringsmyndigheterna som underlag för deklarationen och att i stället skönetaxering sker. Mot den bakgrunden vill jag understryka att de föreslagna bestämmelserna om årsbokslut i själva verket kommer att underlätta för de mindre företagen att fullgöra deklara-tionsskyldigheten på ett riktigt sätt.

Även från andra synpunkter innebär det en nackdel för rörelseidkaren att inte upprätta årsbokslut. Det försvårar hans möjligheter att få överblick över rörelsens utveckling och att bedöma rörelsens lönsamhet och företagets finansiella ställning. Det är naturligtvis inte bara en nackdel för företagaren själv att han inte kan få denna överblick, utan nackdelar kommer också att märkas för t. ex. kreditgivare och kanske inte minst för anställd personal i företaget.

Ett ytterligare skäl som starkt talar för att alla bokföringsskyldiga skall

följa reglerna om årsbokslut är den stora betydelse som ett bokslut har från skattesynpunkt. Eftersom den taxeringsmässiga inkomstberäkningen bygger på uppgifterna i bokslutet, är det med hänsyn till skattekontrollen nödvändigt att det verkligen upprättas ett årsbokslut. Härigenom underlättas också jämförelser mellan olika räkenskapsår och mellan olika företag. Man kan väl även säga att upprättandet av ett årsbokslut försvårar för den bokföringsskyldige att i efterhand på något sätt manipulera med räkenskaperna.

Jag vill, herr talman, starkt ifrågasätta själva utgångspunkten för den av utskottsmajoriteten föreslagna undantagsregeln, nämligen att bestämmelserna om årsbokslut skulle vara alltför invecklade och svårfattliga för de mindre företagen. Jag hyser personligen den uppfattningen att småföretagen har alla möjligheter att sätta sig in i bokföringen och klara de bokslut som det här är fråga om. Jag utgår således ifrån att det resonemang som utskottsmajoriteten för bygger på helt felaktiga förutsättningar.

Enligt förslaget skall bokslutet bestå av resultaträkning och balansräkning. Detta utgör i och för sig en utvidgning jämfört med 1929 års bokföringslag och 1951 års jordbruksbokföringslag, som endast kräver bokslut i form av inventarium och balansräkning. Enligt båda dessa lagar kan man dock välja att göra resultatredovisning på särskilt vinst- och förlustkonto och denna möjlighet utnyttjas också av många bokföringsskyldiga.

Jag kan vidare medge att resultaträknings-schemat och balansschemat, som är intagna i lagtexten, innehåller åtskilliga poster som är ovidkommande för en mindre rörelseidkare. I de berörda paragraferna anges dock uttryckligen att resp. schema skall användas med de avvikelser som betingas av rörelsens art och omfattning. Dessa scheman som finns i lagtexten har sålunda karaktären av ramuppställningar, och det är meningen att en mindre företagare skall utelämna de poster som saknar betydelse för hans redovisning. I paragrafen om resultaträkning anges dessutom att resultaträkningen i stället får ställas upp i vanlig kontoform, såvitt gäller företag med högst tio anställda. Detta innebär att mindre företagare helt kan avstå från att använda den i lagtexten intagna uppställningsformen för resultaträkningen, om de föredrar detta. Jag frågar mig vad som egentligen då återstår av utskottsmajoritetens kritik av lagtexten när det gäller just denna punkt om skyldigheten att upprätta bokslut.

Det finns kanske anledning att i det här sammanhanget också framhålla att det inte är meningen att de mindre företagen enbart skall hämta sin information om årsbokslutets utformning från lagtexten. Det kommer nämligen också att inrättas en speciell bokföringsnämnd, som får stor betydelse i det här sammanhanget och som vi förutsätter skall vara ett gott stöd framför allt för de mindre företagen. Utformningen sker i dag ingalunda med tillämpning av t. ex. skatteförfattningarna utan man rättar sig efter vad som är praktiskt möjligt. I propositionen föreskrivs att den nya bokföringsnämnden får som en av sina viktigaste arbets-

uppgifter att ge praktiska anvisningar om hur bokföringsskyldigheten skall fullgöras i mindre företag. Avsikten är att de mindre företagen genom nämndens försorg skall få tillgång till branschanpassade råd och anvisningar samt formulär för enkla resultaträkningar och balansräkningar. Som jag sade tidigare förutsätter vi från utskottet att bokföringsnämnden skall komma att fylla en mycket viktig uppgift i informationsverksamheten för framför allt de mindre företagen. Detta kommer självfallet att underlätta småföretagarnas arbete i väsentlig grad.

Herr talman! Som framgår av utskottets betänkande föreslår utskottet enhälligt att en förenklad metod skall få användas för redovisning av kundfordringar och leverantörsskulder i mindre företag, nämligen den s. k. pärmmetoden. Vi som står bakom reservationen I anser i likhet med skatteutskottets minoritet att denna avvikelse från propositionens förslag innebär att riksdagen tillräckligt beaktat småföretagarnas speciella behov av förlätnader i bokföringsskyldigheten. Några undantag från tillämpningen av bestämmelserna om årsbokslut anser vi således inte nödvändiga.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen I vid lagutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Den från skatte- och kontrollsynpunkt centrala frågan när det gäller bokföringslagen är räkenskapsårets omfattning.

Propositionens huvudregel är att räkenskapsåret skall omfatta tolv månader och sammanfalla med kalenderåret. Dock skall framhållas att i rörelse som påbörjats före ikraftträdandet av den lag som riksdagen nu behandlar får annat räkenskapsår än kalenderår, s. k. brutet räkenskapsår, tillämpas. Brutet räkenskapsår skall omfatta tiden den 1 maj–den 30 april, den 1 juli–den 30 juni eller den 1 september–den 31 augusti.

Det är med djupt beklagande jag konstaterar att utskottet inte i sin helhet tillstyrker detta centrala avsnitt i lagförslaget utan här har socialdemokraternas och vänsterpartiet kommunisternas ledamöter tvingats att reservera sig.

Flera remissinstanser, bl. a. riksskatteverket, statskontoret, riksrevisionsverket, företagsskatteberedningen och andra som företräder skatteintressen, anser att huvudregeln bör vara den att räkenskapsåret skall vara lika med kalenderår. Företagsskatteberedningen påpekar att det numera förekommer ett mycket stort antal fåmansbolag som har annat räkenskapsår än kalenderår. Enligt beredningen är detta ofta led i åtgärder för att vinna förlätnader vid beskattning. Då det gäller verksamhet i fåmansbolag försvåras enligt beredningen också taxeringskontrollen i hög grad av den bristande överensstämmelsen mellan företagets och delägarnas beskattningsår.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

Det är följaktligen många omständigheter som talar för att räkenskapsåret i allmänhet bör sammanfalla med kalenderåret. Såfunda skall löneuppgifter till taxeringsmyndigheten alltid avse kalenderår och statistiska uppgifter oftast göra det.

De svårbemästrade kontrollproblem som systemet med brutet räkenskapsår ger upphov till vid beskattning av såväl aktiebolag som enskilda näringsidkare måste undanröjas. Det nu föreliggande förslaget till bokföringslag är ett led i detta arbete och ett förslag som vi reserverar hade hoppats att det skulle gå att vinna allmän uppslutning omkring. Men tyvärr, de andra partigrupperna gick på en annan linje.

Gentemot de olika skäl, bl. a. branschmässiga förhållanden, som brukar anföras till förmån för bokslut vid annan tidpunkt än utgången av kalenderår, måste jag erinra om att det alldeles övervägande antalet företag som är noterade på fondbörsen eller upptagna på den s. k. fondhandlarlistan tillämpar kalenderårsredovisning. Vi reserverar är eniga med statsrådet om att man inte bör införa ett generellt förbud mot användandet av brutet räkenskapsår innan man någorlunda säkert kan överblicka vilka konsekvenser den utvidgade bokföringsskyldigheten kommer att få med avseende på bokföringsbyråernas arbetsbelastning. De företag som f. n. tillämpar brutet räkenskapsår bör med hänsyn härtill få fortsätta att använda sådant räkenskapsår. Ett villkor för att brutet räkenskapsår skall få användas av dessa företag måste dock vara att redovisningsperioden anknyter till vissa i lag fixerade bokslutstidpunkter, vilka är lämpliga med hänsyn till samhällets skattekontroll. Vidare måste rätten till omläggning av räkenskapsåret inskränkas till fall då ett godtagbart sakligt skäl kan påvisas för omläggningen.

Beträffande nystartade företag är det ytterst angeläget att utvecklingen i största möjliga utsträckning länkas in mot en ordning med kalenderåret som räkenskapsår. Även när brutet räkenskapsår anknyter till utgången av tertial- eller halvårsskifte kvarstår nämligen väsentliga kontrollproblem i beskattningshänseende genom att räkenskapsperioden inte sammanfaller med företagsägarnas eller andra affärsintressenters beskattningsår. Beträffande enskilda näringsidkare är det så, att därest inkomst av olika förvärvskällor föreligger kan en och samma deklaration innefatta uppgifter för såväl kalenderår som brutet räkenskapsår.

Det är min bestämda uppfattning att det är nödvändigt att de taxeringsmässiga synpunkterna prioriteras när det gäller att ta ställning till hur frågan om räkenskapsårets förläggning bör lösas på längre sikt. Det är orealistiskt att utan stöd av tvingande lagstiftning försöka få till stånd en ökad användning av kalenderåret som räkenskapsperiod. Därför är propositionens förslag viktigt, att man som ett led i strävandena att befrämja en sådan önskvärd utveckling redan nu bör i princip förbjuda nystartade rörelser att använda brutet räkenskapsår.

I motionerna har kritik riktats mot förslaget i denna del under åberopande av att ett genomförande därav kommer att leda till att bokföringsbyråer och företagsrevisorer får en orimligt betungande arbetsan-

hopning under våren. Jag anser denna kritik dåligt underbyggd. Inom överskådlig framtid finns det ingen risk för att ett genomförande av de föreslagna reglerna skulle medföra så allvarliga konsekvenser för servicebyråernas och revisorernas arbetssituation som motionärerna befarar. Jag vill särskilt framhålla att ett betydande antal nystartade företag kommer att ha möjlighet att tillämpa brutet räkenskapsår till följd av de praktiskt betydelsefulla undantagsregler som föreslås gälla när en koncern föreligger eller när en rörelseidkare driver flera rörelser. Vidare gäller inte de föreslagna reglerna i det fallet att en rörelseidkare efter den nya lagens ikraftträdande från annan övertar rörelse som existerat före ikraftträdandet. Det bör också framhållas att den stora gruppen av rörelseidkare som inte varit bokföringsskyldiga enligt äldre lag men som genom den nya lagen åläggas sådan skyldighet självfallet skall behandlas enligt reglerna för existerande företag.

Med hänsyn härtill torde under de närmaste åren antalet nytillkommande rörelser med kalenderår som obligatorisk räkenskapsperiod inte bli så stort att detta nytillskott kommer att innebära en alltför hård påfrestning på bokföringsbyråernas och företagsrevisorernas arbetsresurser. Vid en bedömning av frågan på längre sikt vill jag peka på att den snabba tekniska utvecklingen på bokföringsområdet, bl. a. en ökad användning av modern datateknik, kommer att underlätta för servicebyråerna att bemästra de problem som en utveckling i riktning mot kalenderåret som räkenskapsperiod kan komma att innebära.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Lagutskottet har i sin behandling av propositionen 104 med förslag till ny bokföringslag, som redan tidigare omnämnts, inte på alla punkter kommit fram till enhälligt ställningstagande. Däremot har utskottet – det bör inledningsvis påpekas – i största enighet företagit större eller mindre justeringar på många punkter i det ursprungliga lagförslaget. Jag vill i detta sammanhang understryka att vi tillsammans kommit fram till möjligheten för vissa mindre företagare att använda den s. k. pärmmetoden. Andra ändringar har också varit nödvändiga och har företagits i samarbete mellan utskottet och vederbörande departement.

Det är klart att det behövs en betydande tid för att genomföra ett lagkomplex av denna storleksordning. Det är också uppenbart att utvecklingen inte stått stilla under den tid som utredningsarbete och andra överväganden pågått. Det kan råda andra förhållanden för näringslivet i slutet av handläggningsskedet än då arbetet började. Mot vad herr vice ordföranden här tidigare sagt beträffande den första och den andra utredningen – den första blev i remissomgången så sönderskjuten att den icke kunde läggas till grund för ett lagförslag – har jag ingenting att anföra.

När det gäller tidpunkten för behandlingen här i riksdagen har jag

med intresse noterat att i propositionen uttalas en förhoppning om en lång övergångstid. Det kan jag förstå. Statsrådet skrev det den 10 april 1975, och lagen skulle börja tillämpas den 1 januari 1977. Propositionen lades fram här i kammaren den 14 maj. I samband med remissen av propositionen tillät jag mig från denna talarstol anföra att enligt vad jag kunde bedöma skulle frågan inte kunna behandlas av lagutskottet så att beslut kunde fattas tidigare än på nyåret 1976. När vi sammanträffade på hösten 1975 hade vi den uppfattningen att vi skulle behandla den här frågan samtidigt med frågan om ändringar i aktiebolagslagen. Vi startade också arbetet i lagutskottet i den förvisningen och drev arbetet med dessa båda frågor jämsides för att möjliggöra en samtidig behandling.

Den socialdemokratiska delen av utskottet ansåg det emellertid angeläget att remittera propositionen till skatteutskottet för yttrande. Självklart ville vi övriga inte motsätta oss en sådan remiss. Även om vi i lagutskottet inte är främmande för de aspekter som hänger samman med samhällets rimliga krav att på grundval av den bokföring som företagen upprättar kunna bedöma och bestämma skatterna, måste lagutskottet ändå i all blygsamhet tillstå att den väsentligt större expertisen finns i skatteutskottet. Men det kan också vara på det sättet att man i skatteutskottet mera markerar de rent fiskala synpunkterna, medan vi i lagutskottet av naturliga skäl i första hand måste göra en civilrättslig bedömning och försöka åstadkomma en bokföringslag som på bästa möjliga sätt tillgodoser företagsamhetens naturliga intressen. Remissen medförde en ytterligare tidsförskjutning, och först i dag har vi fått möjlighet att behandla den här frågan.

Jag upprepar att jag som ordförande i lagutskottet tycker att det var trevligt och trivsamt att vi i samförstånd kunde komma fram till enhälliga förslag, även om dessa på vissa punkter innebar små avsteg från propositionen. Det är endast på två avsnitt som reservationer har fogats vid betänkandet. Jag skall försöka redogöra för utskottsmajoritetens synpunkter på dem.

Utskottets vice ordförande herr Hammarberg har framhållit att det har varit ett långvarigt förberedelsearbete, och det har jag också understrekat. Propositionen innebär otvetydigt en betydande utvidgning av antalet företagare som skall vara skyldiga att ha bokföring enligt bokföringslagen. Undantagna är fortfarande jordbruk och skogsbruk, för vilka speciella föreskrifter finns. Det förtjänar också framhållas att aktiebolagslagen innehåller bestämmelser som gör det nödvändigt för alla sådana företag att ha bokföring.

Vi kan alltså konstatera att det blir en betydande utvidgning av bokföringsskyldigheten. I väntan på att alla dessa nya företagare får möjlighet att skaffa sig den egenutbildning som behövs för att de på ett rejält sätt skall kunna klara bokföringen kan en betydande belastning uppstå på de bokföringsbyråer och liknande som finns tillgängliga.

Man kan emellertid göra den allmänna reflexionen att lagförslaget på

alla nivåer har utarbetats med en betydande noggrannhet. Mot den bakgrunden kan det kanske förefalla onödigt att lagutskottet, som jag tidigare anför, ansett sig böra föreslå ändringar på en del punkter.

Det är framför allt ett ändringsförslag som jag finner vara mycket betydelsefullt. Utskottet stöder enhälligt motionsyrkanden som går ut på att en förenklad metod skall få användas för redovisningen av kundfordringar och leverantörsskulder i mindre företag. Det skall kunna ske genom den s. k. pärmmetoden. Det bör icke undanhållas kammaren att enigheten i utskottet egentligen har sin grund i den förståelse som på den här punkten visades från departementet i samband med den hearing vi hade med företrädare för näringsliv och olika myndigheter.

Pärmmetoden innebär att mindre företag i den löpande bokföringen kan få tillämpa en kontantmässig redovisning av kreditinköp och kreditförsäljningar. Det kommer att bespara de mindre företagen mycket extra arbete och besvär. Utskottets förslag innebär dessutom att man kan få använda s. k. enkel bokföring när det förekommer ett begränsat antal fakturor i rörelsen. Enligt propositionens förslag skulle man även i små rörelser med ganska okomplicerade förhållanden bli tvungen att tillämpa den dubbla bokföringens kontosystem.

Pärmmetoden kan förekomma i åtminstone ett par varianter. Den allra enklaste formen innebär att man samlar alla inkommande fakturor och kopior av alla utgående fakturor i ett särskilt pärmsystem. Sedan sker ingen som helst bokföring förrän vid betalningen. Vid betalningen bokförs inbetalningen resp. utbetalningen från kassan. Att det här kallas pärmmetoden beror helt enkelt på att man förvarar de ingående och utgående fakturorna i förhoppningsvis var sin pärm.

En något mer avancerad pärmmetod innebär att man på olika sätt förtecknar in- och utgående fakturor med eller utan beloppsuppgift. Ibland sker en sådan diarieföring av fakturorna i särskilda försäljnings- och köpsböcker. Dessa böcker utgör då dagböcker i lagens mening, men de har inte något samband med kontosystemet. Inte heller i det fallet sker det någon kontonotering av kreditaffärerna förrän i samband med betalningen.

För många som inte sysslat med bokföring kan det här synas vara bagateller. Men vid den praktiska tillämpningen i ett företag leder pärmmetoden bl. a. till att de utsända räkningarna och de inkommande fakturorna ligger kvar till dess att de betalas. I samband med betalningen görs det ofta korrigeringar av de angivna beloppen på grund av erhållna eller beviljade rabatter. I vissa fall kan det vara fråga om reklamationer som ändrar beloppen. Genom det föreslagna systemet slipper man det merarbete som den dubbla bokföringen utan tvivel medför vid förändringar av de ursprungliga beloppen. Vid dubbel bokföring måste nämligen både det ursprungliga beloppet och det slutliga tas med i bokföringen.

Jag tycker därför att detta utskottets förslag, om vilket vi är eniga, innebär en fördel jämfört med propositionens förslag, enligt vilket som sagt den dubbla bokföringens kontosystem måste tillämpas även i små

Onsdagen den
24 mars 1976

Bokföringslag,
m. m.

rörelser med ganska okomplicerade förhållanden. Att de mindre företagarna kommer att kunna använda pärmmetoden innebär, som jag tidigare nämnde, en väsentlig lättnad för denna grupp av företagare. Utskottets majoritet har emellertid ansett att denna förenkling inte är tillräcklig för att de mindre företagarna skall ha möjlighet att följa de nya bestämmelserna.

Som jag förut sade har vi i utskottet ändå fått reservationer beträffande ett par detaljer. Därmed övergår jag till den fråga som har berörts i reservationen I, för vilken utskottets vice ordförande, herr Hammarberg, här har talat. Jag vet inte om jag fattade honom rätt, men jag hade en känsla av att man på den punkten ansåg att vi inte hade tillräckligt stöd i motionsyrkandena – eller var det möjligen i fråga om årsbokslutet? Jag skall be att få återkomma härtill.

Från vår synpunkt är emellertid att notera att flera av de motionsyrkanden som har behandlats av utskottet har gått ut på att de nya reglerna kommer att bli alltför betungande för de mindre företagen och att dessa företag därför måste undantas från reglerna. Möjligen skulle reglerna kunna förenklas och anpassas efter de mindre företagens förhållanden.

Kruxet är att man här i en enda lag har velat införa bestämmelser för alla typer av företag från de minsta till de största. Det har inte rått någon oenighet om att bokföringslagens ganska omfattande och noggranna föreskrifter självklart måste tillämpas av de stora företagen som har betydande administrativa resurser till sitt förfogande. Men av de små företagarna, som ofta själva deltar i det dagliga arbetet och som får sköta sina kontrolluppgifter, bokföringsuppgifter och liknande på det som övriga människor kallar sin fritid, skulle varje form av förenkling – utskottet har hittat ett par – hälsas med tillfredsställelse.

Motionärerna har pekat på att speciella regler om årsbokslut kan uppfattas vara krångliga och att det avsnittet i lagförslaget har utformats med tanke på de stora företagens förhållanden. När utskottet har övervägt dessa motionsförslag har utskottsmajoriteten stannat för att den bästa lösningen är att befria de mindre företagarna från skyldigheten att upprätta årsbokslut. För dessa företagare skall i stället självdeklarationens rörelsebilaga R 1 få ersätta ett vanligt årsbokslut.

När vi här lyssnade på herr Hammarberg fick vi kanske det intrycket att i propositionen föreslagna bestämmelser om årsbokslut i själva verket är mycket enkla och lättillämpade. Och att utskottsmajoritetens åsikt att förslaget i denna del kommer att innebära en väsentligt ökad arbetsbörda för småföretagarna skulle vara en ren missuppfattning. Men vi i utskottsmajoriteten kan då trösta oss med att vi befinner oss i ganska gott sällskap i den förvillelsen. Även sådana kvalificerade lagläsare som justitieråden och regeringsråden i lagrådet har tydligen fallit offer för samma missuppfattning. I lagrådets protokoll framhålls på flera olika ställen att just avsnittet om årsbokslut är alltför komplicerat och svårtillgängligt för de mindre företagarna. Jag tycker inte att jag behöver

ta upp tiden här med att läsa upp dessa lagrådsuttalanden. Jag är övertygad om att herr Hammarberg och alla andra som noga har studerat propositionen känner till dem lika bra som jag.

Utskottsmajoriteten har alltså den uppfattningen att de mindre företagen bör undantas från tillämpningen av bestämmelserna om årsboks-
slut. Denna undantagsgrupp bör enligt vår mening omfatta enskilda näringsidkare som driver sin verksamhet utan biträde av fler än två årsanställda personer och i vars rörelse den årliga bruttoomsättningssumman understiger 200 000 kr. Den definitionen – eller i varje fall en mycket snarlik sådan – fanns i någon av motionerna där det yrkades på undantag från bokföringsskyldigheten över huvud taget, en s. k. frikrets av småföretagare. Vid bedömningen av motionerna har vi emellertid ansett att det finns betydande skäl för att alla rörelseidkare skall vara bokföringsskyldiga. I stället har vi valt att göra vissa begränsningar i fråga om kraven på bokföringen och då stannat för att föreslå ett undantag för årsbokslutet.

Beträffande bokföringsnämndens roll i det här sammanhanget vill jag understryka att självfallet är även utskottets majoritet positivt inställd till att nämnden inrättas och att vi finner det mycket viktigt att nämnden med all kraft fullföljer sin uppgift att utfärda råd och anvisningar om hur bokföringsskyldigheten skall fullgöras i mindre företag. Vi anser emellertid att man bör göra en nykter bedömning av å ena sidan de många och svåra arbetsuppgifter som skall utföras av nämnden och å andra sidan de begränsade personalresurser som ställs till nämndens förfogande. Jag måste säga att vi har väldigt svårt att tro att en kanslichef och ett kanslibiträde på så kort tid som står till buds skall hinna uträtta så mycket servicearbete som vi och även herr Hammarberg förutsätter. Men vi skall självklart vara glada, om det visar sig att nämnden går i land med det.

Som vi närmare utvecklat i utskottets betänkande finns det även andra skäl som talar för att de mindre företagarna bör undantas från tillämpningen av bestämmelsen om årsbokslut. Många av de här företagarna skulle, om propositionens förslag genomfördes, bli tvungna att anlita hjälp av bokföringsbyråer för att kunna upprätthålla årsbokslut. Utöver besvärligheterna, som förut har berörts, att ställa till buds en god service från verkligt kvalificerade bokföringsbyråer och revisorer – mindre kvalificerade brukar det inte vara någon brist på – kan det för företagarna också betyda en kostnadsfördyring, som för vissa av de minsta rörelserna kan vara svår att bära. Vi skall inte glömma bort att många småföretagare i dag arbetar under ganska besvärande ekonomiska förhållanden. Vi skall också vara klara över att det för sysselsättningen, för det levande samhället i den bygd där de verkar är av mycket stor betydelse att de icke bibringas den uppfattningen att de saknar samhällets stöd och uppskattning. Därför kan det vara rimligt att vi i något sammanhang, även om gesten kan förefalla vara mycket liten, ger med oss en smula, inte bara i fråga om bokföringsskyldigheten utan även på andra krav som ställs

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

från samhället.

Utskottsmajoritetens uppfattning på den här punkten får också stöd i de erfarenheter som redovisas av den övergångsreglering som f. n. gäller för jordbrukarnas blivande skyldighet att redovisa sin rörelse enligt bokföringsmässiga grunder. Finansministern har som bekant nyligen meddelat att en längre övergångstid erfordras.

Herr talman! Jag övergår här efter till att behandla den fråga som berörs i reservationen 2, om vilken herr Andersson i Södertälje har talat, nämligen frågan om även nystartade rörelser bör få rätt att använda brutet räkenskapsår under samma förutsättningar som i propositionen föreslås gälla för redan existerande företag. Jag tror att jag på den punkten kan fatta mig ganska kort.

Jag kan helt enkelt inte förstå varför nystartade företag skall behöva utsättas för en sådan diskriminering som propositionens förslag innebär. Jag erinrar även om att lagrådet enhälligt ansåg sig böra avstyrka att man i detta avseende gör skillnad mellan existerande och nystartade företag. Beträffande påståendet att detta skulle vara nödvändigt av skattemässiga skäl vill jag hänvisa till lagrådets uttalande att den ordning som föreslås i propositionen för existerande företag utgör en skäligen avvägning mellan de samhälleliga kontrollorganens krav på ordning och reda i bokföringsväsendet och det ekonomiska livets intresse av flexibilitet i fråga om räkenskapsårets omfattning. Jag erinrar om att förslaget i fråga om existerande företag innebär att brutet räkenskapsår icke skall få börja på andra dagar än den 1 maj, den 1 juli eller den 1 september samt att omläggning av räkenskapsår icke skall få ske utan tillstånd av länsstyrelsen.

I det sammanhanget måste jag understryka att vi i utskottet är helt eniga om att ständiga förskjutningar av bokföringsåret från den ena tidpunkten till den andra ur alla synpunkter är olämpliga. Det råder ingen delad mening om den saken i lagutskottet, utan sådana ständigt återkommande förändringar får helt enkelt icke tillåtas. Vi är klart medvetna om att många av dessa förändringar kan ha till syfte att uppnå i varje fall skatteförmåner.

De föreslagna reglerna innebär ändå genomgripande förändringar i förhållande till gällande rätt och får väl anses motsvara högt ställda krav från taxerings synpunkt. Vi anser därför att de skulle kunna tillämpas generellt, således även på nytillkommande rörelser. I det sammanhanget kan jag inte dela den uppfattning som här framförs av utskottets vice ordförande och som även har framförts i utskottet.

Bl. a. i remissinstanserna har man tydligen olika uppfattningar om vad förslaget kommer att innebära. På företagarhåll beräknar man bl. a. med utgångspunkt i tillgänglig statistik att det är en betydande tillkomst av nya företag årligen – 10 % har det påståtts i något sammanhang. Rent matematiskt skulle det innebära att efter vissa år kommer en stor del av den svenska företagsamheten att representeras av nystartade företag. Det förefaller alltså vara fråga om en överdrift från företagarhåll. Men

å andra sidan är det helt klart att man inte kan utgå ifrån status quo härvidlag, utan det blir naturligtvis ett betydande antal nya företag som av olika orsaker kommer att finna det förenligt med inriktningen av sin rörelse och förhållandena i övrigt att försöka få tillämpa brutet räkenskapsår.

Jag tror därför att det enklaste är att ge samma möjlighet för såväl redan existerande företag som nytillkommande att tillämpa brutet räkenskapsår.

Till sist vill jag understryka vad utskottsmajoriteten har framhållit i betänkandet, nämligen att ett genomförande av propositionens förslag kan få allvarliga konsekvenser även i andra avseenden. Vid den hearing som utskottet anordnade framhölls från sakkunnigt håll att bokföringsbyråer och revisorer kan få en orimligt betungande arbetsanhopning under våren, om förslaget skulle förverkligas. Jag vill här varna för följden av en sådan utveckling. För den enskilde näringsidkarens del torde det utan tvivel bli fråga om försämrad och fördyrad service från bokföringsbyråernas och redovisningskonsulternas sida. Jag vill särskilt understryka att den uppfattningen framfördes med betydande kraft från det håll som i det sammanhanget otvetydigt representerade sakkunskapen, nämligen företrädare för revisorer och bokföringsbyråer. Dessutom kan det komma en säsongvis uppskruvad efterfrågan på kvalificerade revisorer, och det kan leda till att många företag ej kan få den revisor som de anser lämpligast för uppdraget. Särskilt för glesbygdsföretag kan de nu berörda konsekvenserna innebära ytterligare ett allvarligt problem.

Herr talman! Med det sålunda anförda ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan på alla punkter i betänkandet nr 15.

Herr HAMMARBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svanström tog upp vad jag sade i mitt inledningsanförande när jag gjorde konstaterandet att ingen motion förslåg med krav på slopande av bokslutsskyldighet. Jag vill i det sammanhanget erinra om att vi har haft ett flertal motioner att behandla i utskottet, och flera av de motionerna har syftat till att begränsa kretsen av bokföringsskyldiga enligt den nya bokföringslagen.

Vi har inte tillstyrkt någon av de motionerna om en begränsning av kretsen av bokföringsskyldiga. Jag tror att vi är ganska överens om att anledningen till att vi inte hemställt om bifall till något av de framförda förslagen är att vi har haft ytterst svårt – och den svårigheten har också de två utredningarna haft – att göra en vettig gränsdragning mellan små och stora företag. Skulle man ha försökt hitta en gräns där, hade man säkert i långa stycken fått mycket svåra tolkningsproblem i framtiden.

Därför är utskottet enigt när det gäller att inte följa något motionsförslag om att begränsa kretsen av bokföringsskyldiga. Jag leker med tanken att utskottsmajoriteten helt enkelt, när den föreslagit befrielse från bokslutsskyldighet, har velat ge motionärerna någonting på hand – och jag stöds delvis av vad herr Svanström sagt om att man inte tyckte att det

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

räckte med den förenkling som pärm metodens införande innebar; man ansåg ändå att man skulle ge de flitiga motionärerna någonting. Därför hittade man på konstruktionen att befria de allra minsta företagen från skyldigheten att upprätta bokslut. Jag tycker att det verkar som om man hade varit i den situationen att man måste ge motionärerna någonting på hand och därför tillgrepp den i mitt tycke orimliga åtgärden att föreslå denna befrielse från bokslutsskyldighet.

Herr Svanström har sagt att bokslutsskyldigheten kommer att bli en belastning på revisionsbyråerna och andra som sköter bokföringen. Det kanske den kommer att bli, men den föreslagna befrielsen från bokslutsskyldighet kommer att innebära ytterst liten lättnad för dem. För att kunna upprätta deklaration och fylla i bilaga R 1 på rätt sätt måste man ändå göra en sammanställning av bokföringen.

Herr SVANSTRÖM (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hammarberg säger att ingen av motionerna innehöll krav enbart på förenklat bokslut. Det är sant, men flera av dem innehöll andra förslag till förenklingar i bokföringen, samt krav på hel frikrets, innefattande jämväl befrielse från att upprätta årsbokslut. Tanken var att samma lag icke rimligen kan gälla för de jättestora koncernerna och för de små egenföretagarna, av typen utövande konstnärer, som också nämnts i många motioner.

Det ligger otvivelaktigt mycket i det som jag i mitt huvudanförande sade, nämligen att det varit svårt att på ett rimligt sätt anpassa samma bokföringsregler till så varierande företagsstorlekar. Därför har vi med anledning av de olika motionerna funnit att det, precis som herr Hammarberg har sagt, bör ges en möjlighet till förenklad bokföring, nämligen genom att den avgränsade krets som det gäller icke skall behöva upprätta årsbokslut enligt bokföringslagen. Vi kan diskutera om denna möjlighet kommer att medföra en väsentlig lättnad eller ej, men jag är övertygad om att många företagare i denna krets kommer att uppfatta den på det sättet.

Herr HAMMARBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Svanström säger, att det är en omfattande och komplicerad lagstiftning som vi nu här är beredda att fatta beslut om. Men jag vill också erinra om att denna skall ses som en ramlagstiftning, inom vilken både stora och små företag skall kunna rymmas. Den är skriven på det sättet att man inte av småföretagen kräver samma redovisningsskyldighet och samma bokföring som av ett jättestort företag eller av en koncern. Jag pekade inledningsvis på detta liksom också på det undantag som i lagstiftningen ges för företag med mindre än tio anställda, innehärande vissa lättnader i dessa avscenden.

Låt mig sedan också, som jag tidigare påpekat, säga att anledningen till att vi inte tillstyrkt motionerna är svårigheten att dra en gräns. Jag vill erinra om den mycket intensiva diskussion vi förde när det gällde

att formulera avgränsningen av den grupp av företag som skulle få tillämpa pärmmetoden. Herr Svanström använde i dag uttrycket "ett begränsat antal". I det lagförslag som lagutskottet framlagt står det "ett mindre antal". Det är ett exempel på hur oerhört svårt det är att göra den gränsdragning som det här gäller.

Herr SVANSTRÖM (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill upprepa att en del av våra motioner innehöll förslag om frikretsar, inom vilka man skulle slippa tillämpa bokföringslagen. I denna befrielse skulle självfallet också ingå att man icke behövde upprätta något årsbokslut. Jag vill understryka att den kompromiss som vi kommit fram till i någon mån måste uppfattas som ett medgivande av den i sak riktiga uppfattningen att det är svårt att anpassa samma bokföringslag till att gälla både för jättestora företag och för de verkligt små.

Jag kan ha respekt för herr Hammarbergs synpunkt att det är svårt att göra definitioner vad gäller gränsdragningar i detta sammanhang. En av motionerna innehöll ett förslag innebärande att bokföringslagen icke skulle tillämpas på företag vilkas årsomsättning understiger 20 gånger basbeloppet och som har högst två helårsanställda. Vi instämmer helt i att många svårigheter kan föreligga, men vi är också på det klara med att den föreslagna bokföringsnämnden, om den får vettiga arbetsförhållanden och resurser, rimligen måste kunna utfärda tillämpningsföreskrifter när det gäller att komma till rätta med gränsdragningsproblemen.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Efter den replikväxling som har förekommit mellan herrarna Svanström och Hammarberg kan man kanske inte krama så förfärligt mycket mer ur frågan om småföretagarnas bokslutsskyldighet. Låt mig bara för ordningens skull erinra om att enligt gällande rätt bokföringsskyldighet har lagts på olika företag och olika rörelsegenar genom att de bokföringsskyldiga räknats upp i lagen och att de små företagen därvid undantagits från bokföringsskyldighet genom en särskild bestämmelse. Det är ju rätt naturligt när det kommer en ny lagstiftning, där bokföringsskyldigheten plötsligt skall utvidgas till att i princip omfatta alla rörelser, att de som tidigare varit undantagna från bokföringsskyldighet känner en viss tveksamhet. Detta har tagit sig uttryck i motioner, där man har velat att riksdagen skulle bestämma att vissa undantag fortfarande skulle få finnas.

Jag tycker det var ett mycket värdefullt påpekande som herr Hammarberg gjorde när han slog fast att vi i utskottet enhälligt kommit fram till ståndpunkten att vi inte kan dra gränser riktigt på det hittillsvarande sättet, utan att vi alla är överens om att bokföringsskyldighet – och där vill jag säga: i större eller mindre utsträckning – skall åvila alla som utövar en rörelse. Att vi är eniga på den punkten tycker jag är viktigare än den lilla skillnaden i uppfattning om huruvida rörelseidkaren skall

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

Bokföringslag,
m. m.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

behöva upprätta bokslut eller icke. För mig är diskussionen och problematiken om bokslut, framför allt efter det som nu har sagts, egentligen en fråga av enbart fiskalt intresse. Jag har personligen inte uppfattningen – och ingen lär heller kunna övertyga mig om det – att skattekontrollen skulle på något sätt bli effektivare om man tvingade den lille företagaren att upprätta bokslut. Det finns uppgifter i rörelsebilagan, och med den uppläggning vi har av ärendet är han ändå skyldig att i bokföringen ha ett underlag som man kan gå in i och kontrollera för den händelse man vill göra detta.

Herr Hammarberg antydde att bokslutet har så många andra fördelar för den lille företagaren att han i sitt eget intresse borde upprätta ett sådant. Det ger mig anledning säga att vi ju inte hindrar någon som vill upprätta bokslut. Vi har däremot befriat vederbörande från skyldigheten, men tycker han att det är bra att upprätta bokslut är det klart att han skall göra det – det är ju hans intresse i det här sammanhanget som får bli avgörande; skattemyndigheterna får det varken bättre eller sämre med den ståndpunkt som majoriteten av utskottet har intagit.

Den lösning som utskottet har valt i det här ärendet har, såsom herr Svanström sade, medfört att specialmotionerna om undantag för konstnärer och vissa andra – jag är ansvarig för en av motionerna – har kunnat lämnas åt sidan. Skulle reservanternas förslag vinna riksdagens bifall är jag övertygad om att det kommer, skall vi säga som ett brev på posten, yrkanden som innebär undantagsregler för vissa speciella grupper.

Herr talman! Medan jag ändå är inne på speciella grupper får jag kanske beröra en annan udda grupp i periferin som berörs av bokföringslagen, nämligen de renskötande samerna. Jag tillåter mig att mycket kortfattat utgå från att bokföringslagen inte skall behöva bli tillämplig på renskötelsen förrän man har klarlagt hur beskattningsreglerna för renägarna skall utformas.

Även i ett annat hänseende föreligger motsättning inom utskottet. Det rör sig om en avvägning mellan å ena sidan företagarens och samhällets intresse av att en rörelse i alla sina delar – alltså även rent förvaltningsmässigt – bedrivs effektivt och å andra sidan samhällets intresse av att skatt betalas i vederbörlig ordning.

Ingen har gjort gällande att skattekontroll är omöjlig vid brutet räkenskapsår, men man har framhållit att den är svårare då, och det betvivlar jag inte. Man har särskilt pekat på de många fåmansbolagen och åberopat en statistik som i första taget verkat bestickande. Mer än hälften av dessa bolag har brutet räkenskapsår, har man konstaterat, och många av dem har t. o. m. gjort upprepade omläggningar av räkenskapsåret i syfte att vilseleda borgenärer eller skattemyndigheter.

Låt mig helt kort, herr talman, även om det är onödigt, säga att oegentligheter naturligtvis skall beivras på adekvat sätt. Och jag tror att det var herr Hammarberg som underströk att någon tveksamhet inom utskottet inte på något sätt råder i den frågan.

I övrigt skall jag notera två saker.

Den åberopade statistiken avser räkenskapsåret 1970, vilket alltså ligger före den tidpunkt då man har gripit sig an problematiken med de många femtusen kronorsbolagen. Den verklighet som kommer att föreligga sedan bokföringslagen har trätt i kraft är att dessa bolag är under avveckling och mycket snart kommer att vara borta.

Några slutsatser för framtiden av läget 1970–1971 kan alltså inte dras. Det är den ena punkten.

Den andra punkten är att lagutskottet ju föreslår att den mycket vildvuxna floran av räkenskapsår skall tuktas högst väsentligt, liksom att möjligheterna till omläggningar av räkenskapsåret strängt skall limiteras och kontrolleras. Med detta har utskottet gett näringslivet den frihet som utskottet tror är ändamålsenlig samtidigt som begränsningar föreslagits som vi hoppas skall tillgodose skattekontrollen.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr HAMMARBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lidgard sade som en replik till mig att om det är ett intresse för en småföretagare att upprätta bokslut så gör han det. Det är i och för sig ett alldeles riktigt påpekande, men jag vill erinra om att jag i mitt inledningsanförande pekade på det intresse som finns hos kreditgivare och anställda av att kunna ta del av och få bättre grepp om hur den ekonomiska ställningen är i ett företag.

Herr Lidgard säger sedan att frågan om bokslut har ett mera fiskalt intresse. Jag skall villigt hålla med om att jag ser detta som ett fiskalt intresse ur den synvinkeln att det finns bättre möjligheter för skattekontroll om det upprättas bokslut. Då kan man också följa vad som skett tidigare under åren.

Jag tycker att utskottsmajoriteten nog tar litet för lätt på betydelsen av bokföringslagens möjligheter att öka skattekontrollen. Den nya lagstiftningen innebär på den punkten vissa förbättringar, men tyvärr måste man också konstatera att den inte täcker allt.

Det finns tyvärr s. k. företagare som jobbar svart, om jag får uttrycka det så. Man gör upp mellan beställaren och den s. k. företagaren om en viss summa, men bakom detta ligger den tysta överenskommelsen dem emellan om att det inte skall betalas moms och inte de och de avgifterna. Detta är livsfarligt för de seriöst arbetande företagen.

Jag har ingen patentrösning på hur man, eventuellt genom en skärpning av bokföringslagen, skulle kunna komma åt dessa problem. Jag tror att man måste gå andra vägar för att komma åt detta ofog. Jag vill också säga att småföretagarnas egna organisationer borde ha allt intresse av att försöka motverka sådan verksamhet. Det kan inte vara bra för småföretagarna själva att vid sidan om sina seriösa företag ha en sådan här mindre seriöst verkande företagsamhet. De flesta småföretagare är ju ändå seriösa. Vi har all anledning, som herr Svanström har påpekat, att slå vakt om dem och se till att de kan fortsätta med sin verksamhet i det svenska samhället.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bokföringslag,
m. m.*

Herr LIDGARD (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår uppriktigt sagt inte varför herr Hammarberg i en replik till mig tar upp frågan om dem som jobbar svart på något sätt eller inte för sina böcker ordentligt. Dem har jag inte talat om och långt mindre försvarat. Jag vill bara konstatera att på den punkten är herr Hammarberg och jag helt överens. Det är verkligen önskvärt att alla som bedriver vad som kan kallas rörelse också skall ha den bokföring som följer med den rörelsen – och som utskottet har angivit i majoritetsförslaget.

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Herr talman! Jag tar till orda i den här debatten i egenskap av motionär. Jag har väckt ett par motioner, och i den första motionen yrkar jag tillsammans med min medmotionär att riksdagen

1. beslutar att mindre företag, som drivs utan annat biträde än familjemedlemmar samt ytterligare högst två anställda, ej skall omfattas av bokföringslagen,

2. beslutar att enklare regler utarbetas för tillämpning inom lagens ram för mindre företag i fråga om bl. a. bokföringsskyldighet för skulder, fordringar och årsredovisning,

3. uttalar att nämnden för bokföringsfrågor får en sådan sammansättning och sådana direktiv för sitt arbete att de mindre företagens behov av nämndens hänsynstagande vid tillämpningen av lagen och av rådgivning för uppgifternas fullgörande tillgodoses”.

I den andra motionen har jag och mina medmotionärer yrkat att man även för nytillkomna företag skall få tillämpa s. k. brutet räkenskapsår. Jämsides med dessa motioner finns det sju åtta andra motioner som tar upp i princip liknande yrkanden.

Med anledning av den debatt som nyss förekom i anslutning till motionerna, och som gällde att utskottsmajoriteten hade måst så att säga ge någonting på hand till motionärerna, vill jag säga att flera av dessa motionärer är förankrade i näringslivet och företagen. Motionerna bygger också på de remissvar som har lämnats i anledning av förslaget till ny bokföringslag. Jag tycker att det är fint och bra att utskottet någon gång tar hänsyn till sådana synpunkter som anförs av folk ute i näringslivet och dess organisationer. Det är ju så man bör arbeta i parlamentet, och det är ingenting som bör användas som ett argument mot att man tagit ställning på visst sätt.

Självfallet är vi som har motionerat positiva till att föreliggande förslag om en noggrannare reglering av bokföringsskyldigheten genomförs. Det är givetvis ett intresse även för företagen själva att de har en ordnad bokföring. Det underlättar taxeringsarbetet och medverkar till en rättvis beskattning. Så långt är vi eniga om att det bör bli en förändring – och en förbättring – av lagstiftningen.

Men de förändringar av lagstiftningen som nu föreslås är ju ändå ganska genomgripande. F. n. omfattas inte företag med mindre än två anställda,

förutom familjemedlemmar, av bokföringsskyldigheten. 1972 års företagsräkning visar att det finns 185 000 företag med mindre än fem anställda, därav 100 000 som i princip arbetar utan helårsanställda. Uppskattningsvis 125 000 nya företag kommer att beröras av bokföringslagen.

Med erfarenhet från tidigare lagstiftning och dess introduktion – inte minst vid övergång till bokföringsskyldighet för jordbruket – tycks kanske det här problemet, när man sitter vid skrivbordet och författar lagtext, enklare än det är. Verkligheten är många gånger betydligt besvärligare än man föreställer sig när det gäller sådana här frågor. Vi måste hela tiden komma ihåg att detta rör människor som arbetar i produktionen. De kanske har börjat sitt företagande genom att de fått en idé, de är inte administratörer. Även om man tycker att reglerna är enkla och lätta att förstå för oss, som vant oss vid att läsa och ta del av handlingar av alla de slag, så kan detta för den praktiskt arbetande företagaren vara oerhört svårt. Man behöver bara gå till verkligheten för att se att det är så. Därför menar vi att man måste gå försiktigt fram. Det kan inte vara meningen att man skall stifta en lag som i praktiken inte fungerar, och det är uppenbart risken när man går för hårt fram. Då vinner man ju ingen förbättring. Det måste vara bättre att möta de berörda positivt, ungefär som utskottets majoritet gjort i vissa stycken, och därmed få förståelse för en ny lagstiftning. Då tror jag man vinner bästa resultatet.

Vi har alltså ställt krav på att bl. a. få fram enklare regler för mindre företag, dvs. sådana som har förslagsvis 25 anställda. I viss mån har ett enhälligt utskott tillgodosett motionärernas önskemål. Det gäller bokföring av uppkomna skulder och fordringar där man medger tillämpning av den s. k. pärmmetoden, dvs. man får sätta in en inkommen faktura i en pärm intill dess fakturan betalats; då bokförs den i vanlig ordning och därmed har man uppfyllt lagens krav. Detta skulle gälla mindre företag. Det är ett steg på vägen och jag tycker det är bra att utskottet varit tillmötesgående på den punkten.

Det finns även en del andra önskemål som utskottet har tillgodosett, bl. a. att den nämnd som skall tillsättas får en sådan sammansättning – det framgår också av budgetpropositionen – att de mindre företagens rimliga krav tillgodoses och att den får sådana befogenheter framför allt i introduktionsskedet att man undviker en alltför hård bedömning och i stället genom råd och anvisningar försöker lägga till rätta de problem som uppstår. Vi har även haft denna fråga uppe i skatteutskottet och där yttrade sig en minoritet i den här riktningen. Den minoriteten har genom utskottets förslag delvis blivit tillgodosedd.

Däremot har man inte tillmötesgått motionärerna när det gäller alla övriga förslag. Här har utskottets majoritet för att tillmötesgå motionärernas krav på en förenklad redovisningsmetod för de mindre företagen föreslagit att dessa företag skulle kunna befrias från att redovisa ett formellt årsbokslut. Jag ser detta som ett tillmötesgående av de krav som ställs från de mindre företagen och jag tror att det kommer att tas emot positivt av dem som är berörda. Vi skall komma ihåg att redan med

det förslag som utskottet nu lägger fram är det många som kommer att få en skärpning gentemot tidigare även beträffande årsboksslutet. Jag tycker att detta ändå kan vara en övergångsform, låt sedan utvecklingen visa om ytterligare skärpta regler i det här avseendet fordras.

En annan punkt där man inte är enig är frågan om brutet räkenskapsår. Jag tycker att det är ganska orimligt att tänka sig att man skall kräva av nytillkomna företag att göra bokslut endast vid årsskiftet. Vi vet att bokföringsarbetet ökat kraftigt under senare år. Det finns ingenting som tyder på att det kommer att minska i framtiden. Även om man sätter mycket på data så kommer arbetet att bli mera omfattande, det kommer fler och fler redovisningsfrågor in i sammanhanget. Jag tycker också att det strider mot sunt förnuft om man skulle kräva att hela den serviceapparat som står till förfogande för bokslutsarbetet skulle jobba på deltid. Det stämmer ju inte med verkligheten. Det måste vara riktigt att här försöka få en form där man sysselsätter människor året runt. Detta måste också leda till att man får ett bättre taxeringsunderlag. Det måste ligga i samhällets intresse att ha detta kontinuerligt.

Det framgår av reservationen 2 i detta betänkande att över hälften av alla fåmansbolag tidigare har haft brutet räkenskapsår. Har de då haft det för ro skull? Det tror jag inte. Det finns sakliga skäl till att man haft brutet räkenskapsår. Många gånger föranleder säsongvariationerna att det är lämpligare för ett företag att ha bokslut en annan tid än just vid årsskiftet. Man har lågsäsong, man har kanske ett litet lager. Det är då lättare att inventera och lättare att sysselsätta personalen med bokslutsarbetet. Detta är ju verkligt vägande skäl som talar för att medge en sådan uppdelning som nu föreslås i utskottsbetänkandet.

Utskottets förslag är ju ändå en kompromiss. Jag är förvånad över att herr Hammarberg och andra talare säger att de prioriterar de fiskala synpunkterna och därmed försvårar arbetet för företagen. Jag tycker ändå att detta förslag, som innebär att man går ifrån att ha brutet räkenskapsår på vilken tid man vill som nu gäller och fram till fyra fasta bokslutsperioder på ett år, är ett avsevärt steg framåt för att tillgodose taxeringsmyndigheterna. Dessutom är det ett hänsynstagande till alla dem som behöver ha räkenskapsår på andra tider än just årsskiftet. Jag tycker att förslaget är godtagbart med hänsyn till omständigheterna.

Till slut vill jag säga att det viktiga är ju att tillämpningen av bokföringslagen sker på sådant sätt att man möter dem som har svårigheter med förståelse, att man tar hänsyn till de speciella svårigheter som de mindre företagen arbetar under och att man har en lång övergångstid innan man så att säga sätter in lagens fulla kraft med straffbestämmelser och restriktioner. Jag vill uttala den förhoppningen att bokföringsnämnden skall medverka i den riktningen samt att man från båda sidor möter den nya bokföringslagen med vilja att bedöma den positivt. Detta bör leda till det bästa resultatet.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Hammarberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hammarberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 15 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Hammarberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158

Nej - 157

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Hammarberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hammarberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 15 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Hammarberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158

Nej - 157

Avstår - 1

Mom. 5-15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Beskattningen av
dödsbo*

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:39 med anledning av motion om ändrade gränobelopp för beskattning av dödsbo som handelsbolag.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:394 av herr Krönmark (m) och fru Troedsson (m), vari hemställts att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), innebärande att de i 53 § 3 mom. kommunalskattelagen angivna gränobeloppen för beskattning av dödsbos inkomst och förmögenhet skulle uppräknas från 10 000 till 20 000 kr., resp. 100 000 till 200 000 kr.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:394.

Reservation hade avgivits av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:394 skulle anta av reservationerna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! I korta drag gäller att dödsbo behandlas som handelsbolag fr. o. m. femte taxeringsåret efter det år då dödsfallet inträffade, om den taxerade inkomsten överstiger 10 000 kr. eller den skattepliktiga förmögenheten överstiger 100 000 kr. De här bestämmelserna kom till i stor enighet 1966 för att undanröja möjligheterna till skatteflykt för delägare i större dödsbon och för att skapa större likformighet i beskattningen. Sedan dess har gränsen för förmögenhetsbeskattningen höjts från dåvarande 100 000 kr. till 200 000 kr. Inflationen och de höjda taxeringsvärdena för fastigheter har gjort att också dödsboförmögenheterna under denna tid stigit i motsvarande grad. Trots detta har gränobeloppet för dödsbona legat kvar på samma nivå.

Beslutet 1966 syftade också till att åstadkomma en skiftning av dödsbona inom inte alltför lång tid, och det är naturligtvis önskvärt inte bara från samhällets utan för det allra mesta också från dödsbodelägarnas sida. Men många gånger är det mindre lämpligt, svårt eller rent av omöjligt att skifta dödsbona inom denna respittid på ungefär fyra år. Handelsbolagsbestämmelserna innebär då att varje delägare skall beskattas för den del av dödsboets vinst som belöper på honom och i vederbörande förvärvskälla.

Relativt små belopp kan på det här sättet beskattas hos en lång rad dödsbodelägare – det kan vara barn, barnbarn och t. o. m. barnbarnsbarn – som bor på olika håll i landet och som var och en skall ta upp avkastningen som inkomst av jordbruk, inkomst av annan fastighet, in-

komst av rörelse, inkomst av kapital, alltefter arten av den förvärvskälla ur vilken dödsboets inkomst härrör. Dessutom skall delägare i förekommande fall beskattas för handelsbolagets inkomst i den kommun där bolagets fastighet varit belägen eller bolagets rörelse har haft fast driftställe. Det kan bli en förfärlig massa pappersexercis över hela landet och mycket bekymmer och extra arbete också för taxeringsnämnderna.

Vi menar att man inte i onödan skall krångla till deklara-tions- och taxeringsförfarandet i dödsbon som är förhållandevis små. Därför yrkar vi i den vid skatteutskottets betänkande fogade reservationen att gränsbeloppet för att dödsbon skall taxeras som handelsbolag skall höjas till 20 000 kr. i inkomst och 200 000 kr. i förmögenhet fr. o. m. 1977 års taxering.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON i Jönköping (s):

Herr talman! Bestämmelserna om att dödsbon i vissa fall skall beskattas som handelsbolag har, som fru Troedsson framhöll, tillkommit just för att hindra skatteflykt och för att åstadkomma en större skatterättvisa. Det är viktigt att vi har detta motiv klart för oss när vi diskuterar den här frågan.

De gällande bestämmelserna innebär att ett oskiftat dödsbo fr. o. m. det femte taxeringsåret efter det aktuella dödsfallet skall taxeras som handelsbolag om dödsboets taxerade inkomst överstiger 10 000 kr. eller om den skattepliktiga förmögenheten överstiger 100 000 kr. Nu vill reservanterna att denna inkomst- och förmögenhetsgräns skall höjas till 20 000 resp. 200 000 kr.

Från vissa utgångspunkter kan man naturligtvis ha en sådan mening. Den ändringen skulle nämligen innebära att flera och större dödsbon skulle kunna behållas oskiftade, bl. a. av skatteskal. Utskottsmajoriteten har inte kunnat se att det finns något bärande skäl för en sådan förändring av reglerna. Redan de nuvarande bestämmelserna medger att man kan få dispens om det finns speciella skäl. Ett sådant skäl kan vara att det råder oklarhet om vilka som är dödsbodelägare. Det finns alltså möjligheter att redan inom ramen för nuvarande regler få denna dispens, om det visar sig vara nödvändigt.

Utskottsmajoriteten har således inte kunnat finna några bärande skäl för att tillstyrka motionen. Argumenten, utöver vad jag här framhållit, finns redovisade i utskottets betänkanden både i år och förra året, då det hade väckts en exakt likadan motion. Både motionen, utskotts-betänkandet och reservationen har i stort sett samma lydelse i år som förra året. Om man vill kan man, som fru Troedsson sade, gå tillbaka till riksdagsbehandlingen år 1966, då dessa bestämmelser tillkom.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Beskattningen av
dödsbo*

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Johansson i Jönköping säger, att det finns möjligheter till dispens, men dessa kan utomordentligt sällan användas.

Dessutom är det så att om ett dödsbo en gång har beskattats som handelsbolag, skall det även framgent beskattas som handelsbolag, hur liten inkomsten eller förmögenheten i dödsboet än må vara. Detta leder många gånger till onödiga komplikationer både för den skattskyldige och för taxeringsmyndigheterna.

Jag har inte hört någon göra gällande att de beloppsgränser som fastställdes 1966 var för höga. Därför borde det nu vara på tiden att man justerade upp dessa gränser i takt med den penningvärdeförsämring som inträffat sedan dess.

Herr JOHANSSON i Jönköping (s):

Herr talman! Även om de reella beloppgränserna har ändrats på grund av penningvärdeförändringen och liknande och därför nu är mera begränsande än tidigare, anser jag inte att det är någon speciell nackdel. Jag tror tvärtom att det finns goda skäl att behålla gränserna sådana de är, även om de alltså i realiteten är lägre nu än 1966.

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! Vi bör väl se lite praktiskt på den här frågan också, herr Johansson i Jönköping. En av anledningarna till att man år 1966 fastställde dessa beloppsgränser var att man inte i onödan ville konstra till det för de skattskyldiga och taxeringsmyndigheterna. Med den vällovliga strävan tycker jag att vi skall fortsätta.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 39 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Troedsson begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 46
Avstår - 1

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Avdrag för bilresor
till och från arbetet
m. m.*

§ 10 Avdrag för bilresor till och från arbetet m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:40 med anledning av motioner om avdrag för bilresor till och från arbetet m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:695 av herr Danell m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att regeringen skulle antingen föreslå riksdagen sådan ändring av kommunalskattelagen eller utfärda sådana tillämpningsföreskrifter, att resa till och från barndaghem i samband med arbetsresa fick inräknas i den tidsvinst som avgjorde om rätt till avdrag för bilresa förelåg,

1975/76:711 av herr Winberg m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), innebärande att gällande schabloner för avdrag för kostnader för bilresor ändrades så att större hänsyn togs till den som hade förhållandevis lång körsträcka till och från arbetsplatsen, 2 000 mil om året eller mer,

1975/76:1038 av fru Frænkel (fp) och herr Jonsson i Mora (fp) samt 1975/76:1039 av herr af Ugglas m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), innebärande att makar, som var bosatta inom stödområdet och som båda förvärvsarbetade, skulle bli berättigade till högre bilkostnadsavdrag än gällande regler medgav.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1975/76:695,
2. motionen 1975/76:711,
3. motionen 1975/76:1038,
4. motionen 1975/76:1039.

Reservationer hade avgivits

1. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:695 begärde att regeringen lade fram förslag till sådan ändring av kommunalskattelagen (1928:370) att resa till och från barndaghem i samband med arbetsresa fick inräknas i den tidsvinst som avgjorde om rätt till avdrag för bilresa förelåg,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Avdrag för bilresor
till och från arbetet
m. m.*

2. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 2 och 4 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:711 och 1039 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i kommunal-skattelagen (1928:370).

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Hörberg (fp).

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! I motionen 695 har föreslagits att resa till och från barn-daghem får inräknas i den sträcka som avser resa till och från arbetet. Vi moderater anser att detta är en helt berättigad önskan, då det är fast-slaget att kostnader för intäkternas förvärvande skall vara avdragsgilla. För att kunna utföra sitt arbete måste vederbörande sålunda först resa med barnet till det daghem eller den dagmamma, som skall ta hand om barnet under dagen, och sedan avhämta det när arbetet är slut.

Jag har ytterligt svårt att förstå att utskottsmajoriteten inte kan anse att det borde vara helt rimligt att man får inräkna denna körsträcka i den sträcka som erfordras för att man skall kunna nå sin arbetsplats. Utskottet framhåller att denna kostnad skall täckas genom förvärvs-avdraget. Men det är ju till för att täcka de kostnader som åtgår för vården av barnet. Den som råkar bo intill ett barndaghem har inte dessa kostnader.

Vi har därför fullföljt motionsyrkandet i reservationen 1.

I motionen 711 återkommer ett gammalt krav på att den som har mycket lång väg till sitt arbete rimligen också skall få göra större avdrag för det antal mil som överstiger 1 000. Enligt riksskatteverkets senast utfärdade anvisningar får sådant avdrag ske endast med 2,70 kr. per mil. Nog förefaller detta belopp mycket lågt. Det kan inte täcka kostnaderna. Den som kör med egen bil i tjänsten, t. ex. en statstjänsteman, får ju debitera 6 kr. per mil. Det måste vara ett intresse att tillgodose även dem som har mycket lång väg till sitt arbete, då man därigenom också gör en god gärning för att ur regionalpolitisk synpunkt skapa bättre jämvikt mellan glesbygd och tätbebyggelse.

I motion nr 1039 har ett helt nytt problem tagits upp. Motionärerna yrkar att bättre avdrag skall ges dem som bor inom stödområdet i de fall då båda makarna på grund av arbete på olika tider och kanske på olika platser måste hålla sig med två bilar. Det system som vi nu har med en schablon, enligt vilken varje bil beräknas gå inte mindre än 1 300 mil för privatkörning, innebär en alltför stor belastning när båda bilarna förutsättes gå så lång sträcka för privatbruk. Det är naturligtvis helt fel. Därför bör man ta hänsyn till detta förhållande, när det blir fråga om att tillåta avdrag för dem som bor inom stödområdet, har lång väg till sina arbeten och tvingas till att ha två bilar i familjen för att båda makarna skall kunna arbeta.

Dessa båda motionskrav har vi moderatledamöter i utskottet beaktat

genom att reservera oss i enlighet med vad som framgår av reservationen 2.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till de reservationer som fogats till utskottsbetänkandet.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Skatteutskottet har haft att ta ställning till ett antal motioner som behandlar avdragsmöjligheterna vid taxeringen för bilresor till och från arbetet. Det här är välkända frågor som behandlats vid åtskilliga tillfällen tidigare. Senast i början av innevarande riksmöte hade utskottet att behandla likartade motionsyrkanden. Då kunde utskottet i ett enhälligt betänkande avstyrka motionerna, bl. a. med hänvisning till pågående överväganden inom finansdepartementet med anledning av traktamentsbeskattningsutredningens förslag och till att 1972 års skatteutredning har att se över avdragsfrågorna.

Den här gången har vi inte blivit eniga. De moderata ledamöterna har fogat två reservationer till utskottets betänkande. Den första gäller motionen 1975/76:695 av herr Danell m. fl., där motionärerna anser att resor till och från barndaghem bör beaktas vid bedömningen av den tidsvinst på en och en halv timme som enligt riksskatteverkets anvisningar erfordras för avdrag för bilkostnader vid resor mellan bostad och arbetsplats. Utskottet hänvisar till att avdrag för kostnader för tillsyn av barn medges i form av förvärvsavdrag och avvisar motionsyrkandet.

Herr Magnusson i Borås menade att detta inte är relevant, eftersom förvärvsavdraget medges antingen den skattskyldige har extrakostnader på grund av långa resor till och från barndaghem eller ej. Nu är ju förvärvsavdraget ett schabloniserat avdrag. Förutsättningen för att erhålla detta avdrag är att man under året har haft hemmavarande barn under 16 år, och avdraget får väl ses som ett sätt att ge en generell skattelättnad till dem som är i den situationen. Avdraget är inte direkt kopplat till kostnadssidan, och kostnaderna kan ju, som herr Magnusson mycket väl vet, variera högst betydligt, inte bara beroende på om man har bilresor till och från barndaghemmet i samband med att man tar sig till och från jobbet. En mängd andra saker spelar in som inte beaktas i det här sammanhanget. Att koppla samman kostnaderna för barntillsyn med avdraget för resor till och från förvärvsarbetet torde dessutom medverka till att ytterligare komplicera taxeringsarbetet.

Utskottet har därför inte kunnat biträda motionsyrkandet.

Den andra reservationen tar upp yrkandena i motionen 1975/76:711 av herr Winberg m. fl. och motionen 1975/76:1039 av herr af Ugglas m. fl., där yrkandena går ut på att gällande schabloner för bilresor till och från arbetet skall ändras så att större hänsyn tas till dem som har längre körsträckor än 2 000 mil om året till och från arbetet. I den sistnämnda motionen yrkas vidare att makar som är bosatta inom stöd-området och som båda förvärvsarbetar skall bli berättigade till högre bilkostnadsavdrag än vad nu gällande regler medger. Yrkandet motiveras

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Avdrag för bilresor
till och från arbetet
m. m.*

Onsdagen den
24 mars 1976

*Avdrag för bilresor
till och från arbetet
m. m.*

bl. a. med att två bilar kan vara nödvändiga i sådana fall och att schablonreglerna inte tar vederbörlig hänsyn till att de fasta kostnaderna då blir förhållandevis höga.

Utskottet hänvisar till att vi i början av innevarande riksmöte behandlade likartade motionsyrkanden och då enhälligt avstyrkte dessa med hänvisning till pågående överväganden inom finansdepartementet och att även 1972 års skatteutredning har dessa avdragsfrågor under utredning.

Utskottet intar samma ställning som tidigare och yrkar alltså avslag på motionerna.

Utskottet har haft att behandla ytterligare en motion, 1975/76:1038 av fru Fränkel och herr Jonsson i Mora. Denna motion har inte föranlett någon reservation, och den faller väl litet vid sidan om avdragsrätten för resor till och från arbetsplatsen. Motionärerna vill ha avdragsmöjligheter även för frånskilda när det gäller resor som vederbörande företar för att besöka sina barn. I motionen tar man också upp frågan om möjligheter att medge avdrag för resor till hemorten oavsett civilstånd.

Utskottet har inte kunnat biträda motionsyrkandena, bl. a. med hänvisning till att det här inte är fråga om resor som har ett direkt samband med den skattskyldiges förvärvsarbete. Snarare är de här resorna motiverade av sociala skäl och får därför enligt utskottets mening aktualiseras och lösas i annat sammanhang än skattevägen.

Herr talman! Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till vad utskottet har hemställt.

Herr AF UGGLAS (m):

Herr talman! I motionen 1975/76:1039 har jag, herr Westberg i Ljusdal och herr Andersson i Edsbro tagit upp en skattefråga – rätt för förvärvsarbetande make till avdrag vid inkomstbeskattningen för resa med egen bil – en fråga som i själva verket är en viktig regionalpolitisk och samsättningspolitisk principfråga.

Utskottets majoritet har inte riktigt förstått detta och behandlar motionen mycket knapphändigt. Utskottet säger att enighet tidigare rått om att schablonerna för bilkostnadsavdrag skall ta vederbörlig hänsyn till långa körsträckor och att utskottet nu liksom tidigare finner att det f. n. saknas skäl att föregripa kommande ställningstaganden. Utskotts-majoriteten menar nog därmed att den inte riktigt har förstått motionen. Frågan har nämligen inte varit uppe förut.

Vad motionen 1039 handlar om är att riksdagen – med hänsyn till regionalpolitiska strävanden, önskan att bevara en levande landsbygd och önskan att öka kvinnornas valfrihet – borde medge avdrag för kostnaderna för en andra bil i familjer, där såväl man som hustru förvärvsarbetar. De möjligheter som finns i dag är, med hänsyn till de fasta kostnadernas dominerande andel av bilkostnaderna, otillfredsställande.

Det finns en politisk skiljelinje, som är ganska tydlig, i synen på de regionalpolitiska strävandena. Vi har å ena sidan dem som anser att vi

Onsdagen den
24 mars 1976

*Avdrag för bilresor
till och från arbetet
m. m.*

skall förändra våra glesbygder så att vi, för att låna en formulering från sysselsättningsutredningen, uppnår "en kollektivtrafikanpassad bebyggelsestruktur". Det är i all sin ruskighet en svåröverträffbar formulering. Därmed menas att mångsidiga arbetsmarknader endast kan skapas på vissa platser i vårt land, att människorna därför skall flytta till så kort avstånd från Sveg eller Lycksele att båda makarna kan transporteras med tunnelbana till och från arbetet. Det är kanske oftast buss man syftar på, men tankegången är densamma.

På den andra sidan om den här politiska skiljelinjen i regionalpolitiken menar vi att bevarandet av en spridd bebyggelsestruktur är ett stort värde i sig självt. Det handlar nu inte bara om att ge människorna det som de önskar, att med bättre möjligheter till arbete för båda makar kunna bo kvar där de hittills har bott. Det handlar också om att bevara en levande landsbygd. Vi som står bakom den här motionen menar att i dag är den egna bilen det viktigaste transportmedlet till och från arbetet i glesbygderna. Vi menar att bilar och vägar utvecklas så att allt längre resor till och från arbetsplatserna i dessa delar av vårt land blir möjliga. Och vi menar att en andra bil i familjen starkt skulle öka möjligheterna för kvinnorna att delta på arbetsmarknaden och ändå låta familjen bo kvar där den bor. Att underlätta det, menar vi, är en viktig sysselsättningspolitisk, regionalpolitisk och låt oss också gärna säga jämlikhetspolitisk reform.

Jag ber alltså också, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 2.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 40 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 44
Avstår - 7

Onsdagen den
24 mars 1976

*Beskattningen av
vissa samfälligheter*

Mom. 2 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 40 mom. 2 och 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	254
Nej	–	48
Avstår	–	8

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Beskattningen av vissa samfälligheter

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:41 med anledning av motioner ang. beskattningen av vissa samfälligheter, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna 1975/76:963 av herrar Elmstedt (c) och Petersson i Ronneby (c) samt 1975/76:982 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till sådan ändring av reglerna för beskattning av samfällighet att dubbelbeskattning undveks.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1975/76:963,
2. motionen 1975/76:982.

Reservation hade avgivits av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:982 hos regeringen skulle anhålla om förslag till sådan ändring av reglerna för beskattning av samfällighet att dubbelbeskattning undveks.

Fru TROEDSSON (m):

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Beskattningen av
vissa samfälligheter*

Herr talman! I maj förra året debatterades frågan om samfälligheternas beskattning här i kammaren. De nya regler som då beslöts och som gäller fr. o. m. i år innebär att marksamfällighet som är juridisk person och särskild taxeringsenhet alltså skall beskattas för avkastningen. Men i motsats till i det gamla systemet skall utdelningen få dras av och delägarna i sin tur beskattas för denna. Avsikten var att skatteförmågan bättre skulle beaktas och att enkelbeskattningen av avkastningen skulle bibehållas. Samtidigt höjdes den statliga skattesatsen för marksamfälligheterna från 15 till 32 %. Skatten blir alltså omkring 50 % för inkomst som hålls kvar i samfälligheten.

Från vårt håll yrkade vi avslag på propositionen i dessa delar. Vi menade att de gamla skattebestämmelserna fungerade bra och att förslaget innebar såväl administrativa som praktiska komplikationer samt inte minst avsevärda risker för dubbelbeskattning. Vi menade slutligen att de föreslagna bestämmelserna skulle innebära minskad stimulans att bilda gemensamhetsskogar trots att det ansågs önskvärt av skogspolitiska skäl.

I en motion i år har herr Johansson i Skärstad m. fl. hemställt att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring av reglerna för beskattning av samfällighet att dubbelbeskattning undviks. Som exempel på otillfredsställande effekter av de nya reglerna nämns bl. a. att vinstmedel som har beskattats i samfälligheten före ikraftträdandet men som delas ut först senare kommer att beskattas ännu en gång, nämligen då hos delägarna. Den här dubbelbeskattningen kan inte elimineras genom förlustavdrag hos samfälligheten. Väljer man den vägen, flyttas problemet bara över till vinsten för det år då förlustavdraget utnyttjas. Samma effekt uppkommer i fråga om vinster som efter ikraftträdandet behålls i samfälligheten och alltså beskattas där men som senare delas ut.

På vårt håll delar vi i och för sig motionärernas mening, att den bästa metoden att komma till rätta med problemet skulle vara att gå tillbaka till det gamla systemet med beskattning enbart i samfälligheten och skattefrihet hos delägarna för mottagen utdelning. Eftersom de här nya reglerna antogs så sent som förra året har vi emellertid inte nu velat förorda att de rivs upp, men vi menar samtidigt att det är ett oeftergivligt rättvisekrav att riskerna för dubbelbeskattning undanröjs så långt som det över huvud taget är möjligt. Dubbelbeskattningseffekterna blir verkligen inte mindre stötande, om man t. ex. betänker att genomsnittsinkomsterna hos delägarna i de marksamfälligheter som gemensamhetsskogarna utgör är mycket låga. I förra årets proposition angavs att 50–60 % av dem år 1972 hade en inkomst som låg under 20 000 kr. Propositionen förra året motiverades också med fördelningspolitiska motiv, men det kan ju minst av allt sägas vara ett samhällsintresse att dubbelbeskatta inkomster för denna låginkomstgrupp, i synnerhet som skattesatsen i samfälligheten ofta ligger högre än vad de själva skulle ha betalat i skatt. Det blir alltså i en lång rad fall mer än en dubbelbeskattning.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Beskattningen av
vissa samfälligheter*

I många marksamfälligheter växlar inkomsterna kraftigt år från år. Detta gäller inte minst de mindre skogssamfälligheterna. Det kan nämnas att genomsnittsarealen i södra Sverige för gemensamhetsskogar ligger så lågt som på 200 hektar. De år då verksamheten främst inriktas på skogsvårdande åtgärder kan därför lätt uppstå underskott, som med de nya reglerna för det mesta helt enkelt inte kan kompenseras genom förlustavdrag längre fram. Detta beror inte minst på att marksamfälligheterna i allmänhet saknar avskrivningsbara tillgångar.

Det finns också all anledning påpeka att riskerna för dubbelbeskattning inte ens kan undvikas genom att man delar ut hela vinsten samma år som den uppkommer, eftersom trots överskottet i samfälligheten garantibeskattningen ändå blir effektiv i dessa fall, vilket alltså innebär en direkt dubbelbeskattning. Det betyder att ett belopp som motsvarar ungefär 0,75 % av taxeringsvärdet alltid måste behållas i samfälligheten för att man skall kunna betala garantiskatten. Jag skall med ett exempel visa hur den här dubbelbeskattningen kan slå. Vi kan ta en liten gemensamhetsskog, där man under en fyraårsperiod räknar med en genomsnittlig vinst på 5 %, detta trots att man vet att det ett år blir ett underskott på ungefär 3 % på grund av skogsvårdande åtgärder. Ändå räknar man alltså med en genomsnittsvinst på 5 %. Delar man under den här tidsperioden hela tiden ut maximalt, så att man i samfälligheten bara behåller vad som behövs för att täcka garantiskatten och de skogsvårdande åtgärderna under underskottsåret, blir utdelningen ändå inte högre än genomsnittligt 3,5 %, vilket alltså skall jämföras med den verkliga vinsten, som var 5 % för den här fyraårsperioden. Så pass allvarligt kan alltså dubbelbeskattningseffekterna slå i en lång rad fall.

Utskottet säger nu, liksom förra året, att man inte vill förneka att vissa inte avsedda dubbelbeskattningseffekter kan uppkomma. Förra året menade utskottet att erfarenhet av de nya bestämmelserna först borde avvaktas. I år upprepar man vad som därutöver sades, nämligen att det kan förutsättas att regeringen – om olägenheter uppkommer vid den praktiska tillämpningen – lägger fram de förslag som förhållandena för-
anleder.

Vi kan inte dela den här skynda-långsamt-inställningen, eftersom vi vet – och utskottet vet och alla berörda vet, eller borde veta – att dubbelbeskattningseffekter uppkommer och att de kanske främst kommer att drabba de mindre marksamfälligheterna, där delägarna dessutom ofta har lägre inkomster än genomsnittligt.

Vi vet också att den typ av samfälligheter som besparingsskogarna utgör kanske till huvudsaklig del har att räkna med dubbelbeskattning.

Allt detta gör, herr talman, att vi finner det nödvändigt med en skyndsam ändring av reglerna rörande marksamfälligheter så att dubbelbeskattningen undviks.

Jag ber därför att få yrka bifall till den till skatteutskottets betänkande fogade reservationen, som innebär att riksdagen begär ett sådant förslag från regeringen.

Herr BOSTRÖM (s):

Herr talman! Det betänkande som vi här har att behandla berör, som här redan tidigare har påpekats, de nya regler för beskattning av samfälligheter som vi diskuterade och beslutade om här i kammaren i fjol våras. De nya beskattningsreglerna verkar fr. o. m. inkomståret 1976 och har nu således varit tillämpbara i drygt två månader.

Anledningen till att utskottet så snart återkommer till frågan är tvenne motioner, nr 963 och 982, väckta under den allmänna motionstiden i januari i år.

Beträffande behandlingen av motion nr 963 vill jag endast hänvisa till utskottets skrivning i betänkandet som innebär ett klarläggande av beskattningsreglerna för de föreningar som motionärerna åsyftar.

I motionen nr 982 – som herr Magnusson i Borås och fru Troedsson grundar sitt till betänkandet fogade reservationsyrkande på och som fru Troedsson här talat för – har inte framförts några nya omständigheter som gett utskottsmajoriteten anledning till annat ställningstagande än förra året.

Jag avstår från att upprepa de synpunkter som då framfördes i utskottsbetänkandet och som återkom i debatten vid frågans behandling i kammaren. Den debatten ligger så pass nära i tiden att jag har svårt att föreställa mig att jag här i dag med samma argument som då skall kunna förmå dem som fortfarande har en mot utskottsmajoriteten avvikande uppfattning i vissa delar att ändra sin inställning.

Låt mig bara erinra om att en bred riksdagsmajoritet i fjol ställde sig bakom utskottsmajoritetens uppfattning att de nya reglerna för vissa samfälligheter genomfördes i syfte att åstadkomma en i möjligaste mån likformig behandling vid beskattningen av samfälligheter av olika slag och att på ett bättre sätt än tidigare tillgodose skatteförmågeprincipen och fördelningspolitiska synpunkter på beskattningen.

Men nu, liksom i fjol, påpekas också i utskottsskrivningen att därest vissa ej avsedda effekter uppkommer i det nya beskattningssystemet förutsätter utskottet att regeringen – om olägenheter uppkommer vid den praktiska tillämpningen – lägger fram de förslag som förhållandena förleder. Vi vill således avvakta att dessa regler prövas i praktiskt bruk.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets betänkande nr 41.

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! Varför skall vi hålla på och avvakta, herr Boström? Förra året var det ju så väldigt bråttom med att de nya bestämmelserna skulle träda i kraft. Det är väl precis lika bråttom, tycker åtminstone vi, att rätta till de dubbelbeskattningseffekter som – det vet vi alla – inte går att undvika. Att det inte minst är personer i förhållandevis små omständigheter som kommer att drabbas gör väl inte den här saken mindre angelägen. Statsmakterna har ju stimulerat många små skogsägare att bilda gemensamhetsskogar. Bara det innebär, tycker jag, att statsmakterna

Onsdagen den
24 mars 1976

*Beskattningen av
vissa samfälligheter*

också har ett moraliskt ansvar för att den här gruppen inte blir föremål för dubbelbeskattning – att den blir korrekt behandlad också i skattesammanhang.

Dessutom finns det, som jag sade tidigare, ett påtagligt intresse från statsmakternas sida att stimulera till bildande av gemensamhetsskogar. Det är klart att om de som funderat på att gå med i gemensamhetsskog vet att de då löper risk att få betydligt sämre avkastning än eljest så kommer det inte att stimulera till bildande av sådana samfälligheter.

Sedan sade herr Boström också att de nya reglerna på ett bättre sätt skulle tillgodose både skatteförmågeprincipen och fördelningspolitiska synpunkter på beskattningen. Men om det visar sig att det slår slint just i dessa avseenden på grund av den dubbelbeskattning som kommer att inträffa i en lång rad fall, så tycker jag att bara det borde vara motiv nog för en direkt beställning från utskottets sida till regeringen att rätta till dessa icke avsedda dubbelbeskattningseffekter. Jag tycker ändå inte att vare sig skatteutskottet eller regeringen skall behöva sitta och vänta på någon Pomperipossa för att detta skall rättas till.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Troedsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 246
Nej – 56
Avstår – 5

§ 12 Den allmänna arbetsgivaravgiften

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:42 med anledning av motioner om den allmänna arbetsgivaravgiften m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:171 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos regeringen begära förslag om

1. befrielse för kommuner och landsting från skyldighet att erlagga allmän arbetsgivaravgift,

2. extra bolagsskatt i syfte att finansiera ökade statliga insatser till kommuner och landsting.

1975/76:199 av herr Ahlmark m. fl. (fp), såvitt nu var i fråga (punkten B),

1975/76:529 av herrar Fridolfsson (m) och Nilsson i Agnäs (m),

1975/76:532 av herr Karlehagen m. fl. (c),

1975/76:696 av herr Ekinge m. fl. (fp, c, m),

1975/76:702 av herrar Lindahl i Hamburgsund (fp) och Åberg (fp),

1975/76:709 av herr Svanström (c),

1975/76:710 av herr Wachtmeister i Staffanstorp (m) och fru Troedsson (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att vid beräkning av allmän arbetsgivaravgift för person som drev rörelse i form av enskild firma eller jordbruk inkomster och underskott i dessa avräknades mot varandra så att dubbelbeskattning förhindrades.

1975/76:986 av herr Johansson i Vrångebäck m. fl. (m),

1975/76:995 av fru Lindquist (m),

1975/76:1017 av herr Nordstrandh m. fl. (m),

1975/76:1990 av herr Bohman m. fl. (m), vari under punkten 3 hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag, innebärande att egenföretagare skulle ges rätt att vid deklarationen dra av ett belopp motsvarande 125 % av egenavgiften för allmän arbetsgivaravgift,

1975/76:1994 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att den allmänna arbetsgivaravgiften slopades i det inre stöd-området fr. o. m. den 1 juli 1976 och

1975/76:2129 av herr Nordgren m. fl. (m), såvitt nu var i fråga (punkten 1).

Utskottet hemställde

1. beträffande undantag för ideella organisationer att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1975/76:199, punkten B,

2. motionen 1975/76:529,

3. motionen 1975/76:532,

4. motionen 1975/76:709,

5. motionen 1975/76:995,

6. motionen 1975/76:1017,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

2. beträffande regional avgiftsbefrielse att riksdagen skulle avslå
 1. motionen 1975/76:696,
 2. motionen 1975/76:702,
 3. motionen 1975/76:1994,
3. beträffande kommuner och landsting att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:171,
4. beträffande egenavgiften att riksdagen skulle avslå
 1. motionen 1975/76:710,
 2. motionen 1975/76:986,
 3. motionen 1975/76:1990, punkten 3,
5. beträffande arbetsgivaravgiftens näringspolitiska konsekvenser att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2129, punkten 1.

Reservationer hade avgivits

1. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet beträffande regional avgiftsbefrielse under mom. 2.3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:1994 begärde förslag till hösten 1976 om slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften inom det inre stödområdet fr. o. m. 1977,

2. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet beträffande egenavgiften under mom. 4.1 bort hemställa att riksdagen skulle anhålla att regeringen beaktade vad reservanterna anfört med anledning av motionen 1975/76:710 i samband med utarbetandet av den aviserade propositionen beträffande vissa lättnader i fråga om beräkningen av arbetsgivaravgifter för egenföretagare,

3. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet beträffande egenavgiften under mom. 4.3 bort hemställa att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag, innebärande att egenföretagare fick rätt att i självdeklarationen dra av ett belopp motsvarande 125 % av egenavgiften för allmän arbetsgivaravgift.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Hörberg (fp).

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Ur regionalpolitisk synpunkt är det givetvis av största vikt att man underlättar för företagen att driva sin verksamhet inom regionen, och mot bakgrund av den synpunkten kan det inte vara en lämplig politik att man från statsmaktens sida pålägger dem en sådan avgift som löneskatten innebär. Den blir då också diskriminerande. Det är även av ett särskilt intresse att arbetsintensiv verksamhet kommer till stånd, vilket i allmänhet sker genom småföretagsamheten, för att så många personer som möjligt skall kunna beredas arbete inom regionen.

Vi finner det särskilt angeläget att man nu definitivt avskaffar denna beskattning inom stödområdet, då den här direkt motverkar syftet att skapa så många arbetstillfällen som möjligt. Det är därför en stimulans till ökad näringsverksamhet inom stödområdet behövs, då det ofta här blir andra prishöjande faktorer som motverkar en sådan verksamhet. F. n. har vi ju en 2-procentig beskattning, som bara gäller under innevarande år. Vi moderater anser emellertid att vi nu bör ta steget fullt ut och fr. o. m. årsskiftet helt ta bort denna beskattning. Det yrkandet har vi fullföljt i reservationen 1.

I reservationen 2 har vi yrkat bifall till motionen 710 som begär att egenföretagare skall ha rätt att vid erläggande av arbetsgivaravgift få göra avdrag för en annan bedriven rörelse som gått med förlust. F. n. är det så att det inte bara är arbetsgivaravgiften utan även övriga socialförsäkringsavgifter som kommer att belasta honom för den rörelse som gått med vinst. Han får däremot inte göra avdrag om han har en rörelse som gått med förlust. Detta kan få så egendomliga konsekvenser att om t. ex. en person driver en rörelse som går med 50 000 kr. i vinst och han samtidigt driver en annan rörelse som går med 50 000 kr. i förlust och han sålunda inte har haft någon inkomst alls, så får han ändå betala arbetsgivaravgift och socialförsäkringsavgifter på de 50 000 kr. han fått i förtjänst på den rörelse som gått med vinst. Han får sålunda trots att han inte haft någon inkomst betala i socialförsäkringsavgifter ett så ansevärt belopp som omkring 1 200 kr. i arbetsgivaravgift och därtill 7 300 kr. i socialavgift, eller ett sammanlagt belopp på ca 8 500 kr. Varifrån skall han då ta de här pengarna? Ja, det finns många Pompeipossasagor i den svenska skattelagstiftningen. Vi moderater anser emellertid inte att detta är en rimlig beskattning och därför har vi reserverat oss för bifall till denna motion.

Under den senaste tiden har egenföretagarnas hårda beskattning genom den egendomliga avgiftsdebiteringen kommit att framstå i en klar belysning, och upprördheten har varit stor över den orättvisa som här förekommer. Tyvärr är det inte bara så att egenföretagarna genom borttagande av det s. k. taket för debitering av socialförsäkringsavgifter riskerar att få betala över 100 % i skatt och avgifter utan till detta kommer så den orättvisa som ligger i att avdraget får göras först året efter det att debiteringen har skett och då under allmänna avdrag, varigenom vederbörande får betala avgift på avgift. Härtill kommer sedan den orättvisa som ligger i att egenföretagarna får betala avgift på hela sin inkomst, även den del som utgör ersättning för det i företaget nedlagda kapitalet. Det är en orättvisa som särskilt drabbar jordbrukare, små egenföretagare inom handel och industri samt utövare av de fria yrkena. Vi moderater har år efter år motionerat om att denna orättvisa borde avskaffas. Vi har föreslagit att man bör göra det genom en enkel schablon, nämligen att dessa medges rätt till 125 % avdrag för de erlagda avgifterna, varigenom man borde komma rättvisan betydligt närmare, då det inte går att exakt beräkna hur stor del av inkomsten som hänförs till kapitalinkomst

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

varå avgift icke bör utgå. Vi har i år återkommit till detta krav i vår stora partimotion 1990, till vilken motion vi också yrkat bifall i reservationen 3.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som bifogats utskottets betänkande.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Folkpartiet har under många år arbetat i riksdagen för att de ideella organisationerna och samfunden borde befrias från allmän arbetsgivaravgift. Den innebär, som vi tidigare närmare utvecklat, speciella påfrestningar för dessa arbetsgivare.

Sedan 1974 års positiva riksdagsbeslut har företagsskatteberedningen fått i uppdrag att utreda möjligheterna till en differentiering av arbetsgivaravgiften efter den skattskyldiges bärkraft. Utan tvekan kommer härvid de ideella organisationernas och samfundens speciella ställning att beaktas.

Från folkpartiets sida finner vi det tillfredsställande att utskottet i detta betänkande dessutom uttalat sig för en förnyad prövning av problemet, om företagsskatteberedningens arbete inte leder till något resultat. Förutsättningar har därmed skapats för att kravet på att berörda organisationer och samfund kompenseras på lämpligt sätt för den ekonomiska belastning, som den allmänna arbetsgivaravgiften medför, blir prövat.

Eftersom företagsskatteberedningen väntas komma med sitt betänkande före innevarande års slut avstår folkpartiet i dag från att reservera sig till förmån för omedelbara lagändringsåtgärder utan avvaktar i första hand konsekvenserna av företagsskatteberedningens betänkande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! I föreliggande utskottsbetänkande tas upp en serie motioner rörande den allmänna arbetsgivaravgiften. Dessa motioner gäller inte arbetsgivaravgiften i stort utan yrkar på ändringar för vissa grupper.

Rent allmänt anser utskottsmajoriteten – och den majoriteten omfattar alla utom herr Magnusson i Borås och fru Troedsson – att man nu bör lugna sig tills företagsskatteberedningen har hunnit behandla hela komplexet med arbetsgivaravgiften. Beredningens slutbetänkande är aviserat till slutet av det här året, och då kan det knappast vara angeläget att nu företa några ändringar.

Alla är väl på det klara med att vi knappast kan undgå att ha produktionsfaktorsskatter av något slag för att klara de stora utgifter som riksdagen i stor enighet beslutat om. Jag är inte säker på att beredningens förslag kommer att innebära att skatten på produktionen kommer att uttas på samma grunder som i dag, men det är en senare fråga.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

Efter detta mera principiella resonemang vill jag ändå försöka bemöta de krav som framförs på ändringar av detaljer med utgångspunkt i vad som nu gäller.

Regionalt differentierade avgifter och skatter har utskottets socialdemokrater alltid motsatt sig, dels därför att vi anser att de snedvrider konkurrensen mellan företagen, dels därför att vi anser att samma skatteregler bör gälla över hela landet. Det blir också svårt att klara skattekontrollen om vi har differentierade avgifter.

Socialdemokraterna anser att regionalpolitiskt stöd bör ges till företag efter prövning i varje enskilt fall och med hänsyn till företagets behov av att uppnå lönsamhet. Jag vågar påstå att det finns verksamheter som naturligt hör hemma i de regionalpolitiska stödområdena och som därför inte behöver några skattesubventioner alls. Bilden kompliceras av att avgifterna till en del är sammankopplade med lönerna och till en del också med direkta skatter.

Att vi i dag ändå har differentierade avgifter beror inte på socialdemokraterna. Partiets ledamöter i skatteutskottet har lojalt böjt sig för lottresultatet. Men de slog samtidigt fast att det bara gällde 1976. Därom var utskottet enigt. Jag tycker därför att det är märkligt att man så snart motionerar om avgifternas totala borttagande i det inre stödområdet redan från 1977.

I reservationen nr 2 påstår reservanterna att det förekommer dubbelbeskattning därför att man inte får kvitta förlust i en inkomstkälla mot vinst i en annan när det är fråga om arbetsgivaravgiften. Herr Magnusson i Borås tog i till den grad att han talade om Pomperipossasagor. Det verkar som om moderata samlingspartiet har fått något som kallas Pomperipossa på hjärnan. Även fru Troedsson använde det ordet på ett mycket felaktigt sätt i ett anförande strax innan.

Jag tycker att reservanterna här blander ihop begreppen. Arbetsgivaravgiften är en produktionsfaktorsskatt, och den skall belasta rörelsen som vilken annan utgift som helst. Att dra den utgiften från en helt annan verksamhetsgren verkar litet underligt. Effekten blir f. ö. densamma genom att, som herr Magnusson så riktigt påpekade, detta är ett allmänt avdrag som man får göra. Det skulle enligt mitt sätt att se vara mycket märkligt om man finge blanda ihop rörelser hur som helst och inte betala den produktionsfaktorsskatt som arbetsgivaravgiften utgör på sin egen arbetsinsats men väl betala den för alla andra som är anställda i företaget i fråga – för deras arbetsgivaravgift är det ju i alla fall inte meningen att man skall få kvitta mot vinst i andra rörelser.

Det här är alltså inte en skatt utan en produktionsfaktorsavgift, och den belastar rörelsen. Går rörelsen så dåligt att det inte blir några pengar över att betala denna avgift med, då har rörelsen gått med ett underskott som lika väl kunde ha uppstått på grund av andra faktorer i rörelsen.

Det har framställts åtskilliga önskemål här i riksdagen om att man redan i rörelsebilagan för det aktuella året skulle få göra avdrag för årets arbetsgivar- och socialavgifter. Jag känner för min del sympati för en

sådan ordning, och jag har fått uppfattningen att också herr Magnusson hyser sympati för en sådan linje. Men om det förslaget skulle realiseras – och det kan jag säga att jag hoppas – är herr Magnussons reservation till dagens betänkande fullständigt missriktad. Man skall väl ändå inte i en bilaga för en rörelse få dra av produktions-skatter från en jordbruksfastighet? Man får ju inte blanda ihop det så i bilagorna! Och om arbetsgivaravgiften skall dras av redan i bilagorna kan en sådan sammankoppling alltså inte ske, och både herr Magnusson i Borås och jag vill ju att avdraget skall göras i rörelsebilagan.

Slutligen vill jag något beröra reservationen 3, i vilken begärs att avdrag skall få göras med 25 % mer än vad som har betalats. Det yrkandet är enligt mitt sätt att se fullständigt gale. Motiveringen skulle vara att en motsvarande del av inkomsten utgörs av kapitalinkomster, som för anställda eller för företagare som använder aktiebolagsformen inte belastas med arbetsgivaravgifter. Jag vill påstå att herr Magnusson här föreslår dubbla avdrag för att inte säga trefaldiga avdrag i stället för dubbelbeskattning. Först och främst, herr Magnusson, betalar man ingen arbetsgivaravgift för de första 18 000 kronorna av inkomsten. Det går åt en rätt stor kapitalinsats för att avkastningen skall bli 18 000 kr. De aktiebolag som redovisar vinster har aldrig redovisat någon sådan vinst på kapitalinkomster att man har 18 000 kr. i utdelning. Jag vågar alltså påstå att de 18 000 kr. som företagaren inte betalar arbetsgivaravgift på i de allra flesta företag mer än väl täcker kapitalinsatsen. Sedan har han samma avdragsrätt som alla andra företagare – med den lilla nackdel som herr Magnusson talade om, att det blir avgift på avgiften. 4 % på 4 % blir 1,6 %. För det vill herr Magnusson införa avdrag som motsvarar en hel procent – 125 % av 4 % blir en hel procent. Det kan tilläggas att företagaren kan hålla avgiftsuttaget nere genom alla de uppskavsregler som finns i beskattningssystemet och som praktiskt taget alla företagare har möjlighet att utnyttja. På det sättet kan man få ett uppskov med att betala arbetsgivaravgifter och vanliga skatter. Det finns alltså ingen anledning att tillfredsställa herr Magnussons önskemål på någon punkt, utan jag yrkar bifall till vad utskottet hemställt på samtliga punkter.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wärnberg säger att konkurrensen skulle snedvridas om man hade lägre beskattning i det inre stödområdet. I stället skall man, säger han, genom regionalpolitiska åtgärder i varje särskilt fall ingripa och ge subventioner. Men, herr Wärnberg, det är väl någonting som verkligen skulle snedvrída konkurrensen! Vi har tyvärr under den senaste tiden sett alltför många exempel på snedvriden konkurrens till följd av att man på detta sätt har ingripit med selektiva åtgärder. Det har verkligen varit besvärligt för småföretagsamheten här i landet – regeringen har ju i stor utsträckning koncentrerat sig på att ge subventioner till mycket stora företag.

Sedan säger herr Wärnberg att de 125 % som vi begär att egenföretagare

skall få göra avdrag med skulle innebära för stora avdrag. Jag tror inte det, herr Wärnberg. Det är endast en fjärdedel av den inkomst som vederbörande deklarerar som vi menar skulle vara en inkomst på det i företaget nedlagda kapitalet. Det är alldeles självklart att det i allmänhet skulle innebära större rättvisa. Vi har inte gjort anspråk på att någon millimeterrättvisa därmed skulle skapas, men vi tar bort en stor orättvisa som f. n. finns i systemet. Under många år har vi krävt avdrag som i någon mån skulle förta den orättvisa som ligger i att egenföretagare får betala arbetsgivaravgifter på i företaget nedlagt kapital.

Herr Wärnberg säger vidare att det här förslaget skulle omkullkasta det förslag man hoppas kunna genomdriva, nämligen att detta avdrag i stället skall få göras på rörelsebilagan. Ingen skulle bli gladare än jag om riksdagen under våren kunde samla sig och försöka rätta till de problem som uppstår för egenföretagarna när de får betala avgift på avgift och göra avdraget härför först nästkommande år under Allmänna avdrag. Kunde vi enas på den punkten skulle det verkligen vara glädjande. Jag tar herr Wärnbergs uttalande på den punkten som intäkt för att han kommer att hjälpa mig i det avseendet.

Herr HÖRBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets värderade ordförande redogjorde för att utskottsmajoriteten i dagens läge är enig om att nu inte förorda regionala sänkningar av den allmänna arbetsgivaravgiften. Men herr Wärnberg sade också att socialdemokraterna i princip inte gillar en sådan lösning. Han hänvisade därvid till den diskussion som ägde rum förra året. Den senare delen av hans anförande gör det angeläget för mig att poängtera att folkpartiet ser en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften som ett sätt bland andra att åstadkomma en generell regional stimulans inom näringslivet. F. n. är vi emellertid, som framgår av utskottsbetänkandet, eniga med socialdemokraterna och centern om att nu inte företa några ändringar i det beslut som vi fattade under förra året. Utskottsmajoriteten vill avvakta företagsskatteberedningens betänkande, som kommer före detta års utgång.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag menar när jag säger att vi i varje särskilt fall skall ta ställning till det regionalpolitiska stödet är att vi inte skall ge ett regionalpolitiskt stöd till verksamhetsgrenar som av naturliga skäl hör hemma i ett visst område. En skattelättnad i sådana fall ger inte ett enda nytt arbetstillfälle. Företaget har naturliga förutsättningar att verka i just det här området, och då finns det ingen anledning att ge något regionalpolitiskt stöd. Om det finns malm på en plats och den alltså måste brytas där, varför skall man då ge ett regionalpolitiskt stöd? Malmen bryts där under alla omständigheter.

När det gäller kapitalavkastningen bemötte mig egentligen inte herr Magnusson i Borås. Jag sade att 18 000 kr. är fria från arbetsgivaravgifter

och att kapitalavkastningen alltså kan vara 18 000 kr. Det behövs ett jättelikt eget kapital för att man skall få en avkastning på 18 000 kr.

Herr SUNDKVIST (c):

Herr talman! Centerpartiets ledamöter i skatteutskottet står helt reservationslöst bakom det betänkande vi nu behandlar, och det kan därför finnas anledning att för klarhets vinnande göra några kommentarer från vår sida kring detta betänkande.

Redan när den allmänna arbetsgivaravgiften infördes krävdes från centrens sida att det skulle göras en allsidig utredning om hur en skatt av detta slag egentligen verkar på olika områden. Det är ett krav som vi sedan år efter år återkommit till – senast skedde det genom en reservation år 1974.

Vi har inte på något sätt gett avkall på utredningskravet. Däremot har vi numera inte någon anledning att begära en speciell utredning om den allmänna arbetsgivaravgiftens verkningar därför att dessa under tiden kommit att tas upp i olika utredningar.

När vi i höstas här i riksdagen behandlade ett liknande motionspaket som det vi nu behandlar kunde vi även den gången åstadkomma ett utskottsbetänkande i full enighet just med anledning av att företags-skatteberedningen hade fått en mycket stor del av motionerna för övervägande. Den kommunalekonomiska utredningen har också fått i uppdrag att utreda vilka verkningar som arbetsgivaravgiften har för kommun och landsting.

I utskottsbetänkandet sägs det inledningsvis:

”De löneanknutna arbetsgivaravgifternas ökande andel av statsinkomsterna har naturligt nog också medfört ett ökat intresse för dessa avgifters konstruktion och verkningar, vilket också tagit sig uttryck i att antalet motioner i sådana frågor årligen stigit.”

Detta är naturligtvis riktigt konstaterat av utskottet. Men att vi har fått allt fler motioner år efter år beror också på att arbetsgivaravgifterna och socialförsäkringsavgifterna allteftersom de har stigit har kommit att ställa till allt större bekymmer och svårigheter, vilket alltmera kommit i öppen dag.

Jag tänker på egenavgiften för arbetsgivarna, som naturligtvis kommit att bli alltmera betungande allteftersom den stigit procentuellt sett. Här har vi det bekymmer som herr Magnusson i Borås pekade på, nämligen att man inte får göra avdrag i rätt tid och på rätt ställe, vilket betyder att egenavgiften blir onödigt hög.

Avgifterna har också varit betungande för många organisationer. Utskottet har tidigare sagt att man då får ge organisationerna litet större statsbidrag. Ja, men det är många organisationer som blir drabbade men som inte får statsbidrag. Det har också varit bekymmer för kommunerna.

Från centrens sida är vi beredda att avvakta det utredningsarbete som pågår. Om det inte visar sig att man där kan åstadkomma de förbättringar och de klarlägganden som krävs för denna form av skatt så får vi åter-

komma i riksdagen vid ett senare tillfälle.

Låt mig slutligen, herr talman, beröra frågan om arbetsgivaravgiften och stödområdena.

Det var en kompromiss som vi åstadkom i höstas i riksdagen när vi sänkte den allmänna arbetsgivaravgiften med 2 % inom det inre stödområdet. Från centerns sida har vi – i motsats till socialdemokraterna – sett det naturligt att använda denna beskattning också som ett stimulerande medel och att differentiera den vid vissa tillfällen, exempelvis i olika konjunkturlägen. Vi anser för vår del att det kan bli aktuellt att komma tillbaka till just denna fråga i höst när vi kan göra säkrare konjunkturbedömningar än vad vi kan i dag.

Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det som föranledde mig att begära ordet var behovet att klarlägga något som herr Sundkvist sade och som också förekommit tidigare i debatten.

Man säger att arbetsgivaravgifterna liksom även de sociala avgifterna i övrigt är för höga för en egenföretagare jämfört med dem en arbetsgivare har att erlagga för sina anställda. Då kan det sägas att vi tidigare har resonerat om arbetsgivaravgiften på 4 % och att det där redan har blivit en mer än tillräcklig kompensation genom de 18 000 kr. i botten som är fria. När det gäller den höga socialavgiften, med avgift på avgift som ger ett något för högt underlag, skall vi vara på det klara med att den också motsvaras intill 7,5 gånger basbeloppet av för höga förmåner när man får ut sin ATP-pension, sin sjukförsäkring eller vad det kan vara fråga om. Här finns alltså en sammankoppling mellan den höga avgiften och upp till 7,5 gånger basbeloppet av förmåner.

Vi hade samma förhållande beträffande ATP när detta genomfördes och man menade att en tredjedel av företagarinkomsten var någon sorts kapitalinkomst på vilken det inte skulle utgå avgift, men då ville företagen ta med den kapitalinkomsten för att få den höga ATP-pensionen.

Herr SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ingen anledning att ta upp någon ytterligare diskussion just på den här punkten. Jag förutsätter att företagsskatteberedningen ser över dessa frågor och beaktar de här synpunkterna och att det kommer förslag så småningom.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! I motionen 702 har Georg Åberg och jag yrkat på en nedsättning av arbetsgivaravgiften inom norra Bohuslän, närmare bestämt inom Strömstads och Tanums kommuner. Orsaken är att detta område befinner sig i stora svårigheter. Det behövs ca 1 000 nya jobb fram till 1980 för att man skall kunna behålla en någorlunda oförändrad

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

befolkningsnivå i området. Det är dessutom ett område där man av miljöpolitiska skäl styr bort mycket av den industri som skulle vilja etablera sig där. Då tycker vi att det är självklart att staten har ett alldeles särskilt ansvar för att se till att det skapas sysselsättning i området.

Jag har viss förståelse för de argument som framförts i skatteutskottet om att vi bör avvakta utredningen om stödområdets omfattning osv. Jag tycker dock att det är naturligt att just ett sådant område, från vilket staten styr bort verksamhet som skulle vilja ligga där, hänförs till det inre stödområdet.

I det här fallet kan man också hävda att motsvarande yrkande bör gälla Gotland, och det kommer herr Henmark att närmare yttra sig om.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande i dag utan förutsätter att riksdagen och berörda utredningar kommer att arbeta hårt för att lösa problemen i norra Bohuslän.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Mom. 3 i skatteutskottets hemställan gäller inte bara den allmänna arbetsgivaravgiften. Förutom att kommun och landsting skall slippa arbetsgivaravgiften krävs i motion 1975/76:171 också en extra skatt på bolagen för att täcka de utgifter i kommunernas ekonomi som gäller i första hand personalkostnaderna för barnstugorna och kostnaderna för pensionärernas bostadstillägg.

År efter år avslås kravet på slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften för kommun och landsting av riksdagen på hemställan av skatteutskottet med hänvisning till den kommunalekonomiska utredningen, som nu har arbetat i fem år. Man använder också ett annat argument, och det är att inga nya synpunkter framkommit i den här frågan. Jag kan förstå att skatteutskottet, efter sitt resonemang, inte kan se några förändringar. Skatteutskottet har tydligen godkänt att inflations- och skattelavinen skall rulla vidare. Det har inte skett några förändringar i den lavinen. Men den objektiva verkligheten för kommunerna är inte sådan att man kan godkänna skatte- och inflationslavinen, för alla kostnader ökar ju nu. Det är ett stort problem, och den enda lösning som står kvar är att öka skatterna och taxorna.

I det här läget finns det inget annat för kommunerna att göra än att höja skatter och taxor. Det är väl nonchalant att inte göra något åt detta problem, trots att man känner till det. Som vi vet har det åstadkommit provisoriska lösningar i fråga om den statliga skatten i avvaktan på en slutlig lösning. Varför sker inte samma sak på det kommunala området där problemen uppenbart är svåra?

Den överenskommelse som träffades mellan regeringen å ena sidan och Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet å andra sidan gällde åren 1976 och 1977. Överenskommelsen innebär att man bara i tvingande fall skulle höja kommunal- och landstingsskatterna med 1 kr. under den tiden. Men vi vet att nästan alla landsting har höjt skatten liksom en betydande del av kommunerna. Uppskattningsvis 90 öre har

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

intecknats redan det första året. Den genomsnittliga skatteutdebiteringen ligger väl över 26 kr. Den kompensation på 1 200 milj. kr. som beslöts i samband med överenskommelsen mellan regeringen, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet visar sig inte räcka till. Därför har kommunernas budgetarbete under lång tid präglats av en otroligt stor återhållsamhet när det gäller utgifterna. Det har gått ut över kommunernas och landstingens socialt betydelsefulla uppgifter. Det har betydtt en försämrad service.

Man kan slå fast att oron är stor på detta område. Kommunal- och landstingsskatten tillsammans med mervärdeskatten är de skatter som drabbar arbetarna hårdast. Varje skatteökning är detsamma som en lönesänkning. I den statliga skatteomläggningen inräknas nämligen löneökningarna. Lönearbetarnas stora skattebördor har naturligtvis också sin orsak i den snedfördelning som råder i skattehänseende mellan arbete och kapital. Låg- och mellaninkomstgrupperna har ju inga möjligheter till generösa avdrag i sin deklaration. Sådana avdrag är i stället förbehållna – om de nu skall anses som en förmån – höginkomsttagare och bolag. Momsökningar och kommunalskattehöjningar blir särskilt betungande för låg- och mellaninkomstgrupperna.

Det finns exempel på hur snett det kan slå. Man kan exempelvis se hur skattebördorna är fördelade mellan arbetare och bolag i mitt län. För fysiska personer ökade skattebördan i länet från taxeringsåret 1974 till 1975 med ca 200 milj. kr. För bolagen däremot minskade skatten under samma tid med 12 milj. kr. från en redan låg nivå och var 63 milj. kr. totalt. Bolagen bidrar med bara 5,5 % av hela skattebördan till kommun och landsting.

Taxeringsåret 1975 var bolagens skatter till kommun och landsting skandalöst låga. Trots att deras vinster ökade så minskade deras skatter. Här skulle exempel kunna ges även från andra län. Stora Kopparberg, ett av de allra största bolagen, minskade sin skatteandel till kommun och landsting i tre kommuner – Falun, Borlänge och Hedemora – med 8 milj. kr., från 20 milj. kr. till 12 milj. kr. Gränges AB i Ludvika minskade sin skatt från 3 milj. kr. till 1 milj. kr. och ASEA i samma kommun från 2,4 milj. kr. till 0,8 milj. kr. Det finns en rad exempel på sådana minskade bolagsskatter. Var finner vi då orsakerna? Jo, 1975 var fondavsättningarnas år. Till arbetsmiljöfonden avsattes ca 2,3 miljarder kronor och till den särskilda investeringsfonden 1,5 miljarder kronor eller sammanlagt ca 3,9 miljarder kronor. Om man samtidigt räknar med en kommunal utdebitering på 25 kr., så uppgår kommunernas minskade inkomster till ungefär 950 milj. kr. Den summan skall jämföras med den kompensation som kommunerna fick i samband med skattestoppöverenskommelsen. Kompensationen uppgick ju till 1 200 milj. kr. Det illustrerar också att riksdagen inte har hjälpt kommuner och landsting på ett tillfredsställande sätt utan i stället stjälpt dem. Under högkonjunkturen och de feta vinsternas år inrättades dessa fonder för avskrivning.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

Med bävan ser man fram mot 1976 års taxering. Vi vet redan bolagens redovisade resultat. Vi kan se på utvecklingen av vad bolagen har betalat i landstings- och kommunalskatt i ett län. Jag tar det län jag själv tillhör. Man betalade 7 % 1971, 5 % 1972, 5 % 1973, 9 % 1974 och 5,5 % 1975. 1975 var man alltså tack vare fondavsättningarna tillbaka till den låga siffran.

Kommunalekonomiska utredningen kan inte trola fram nya pengar. Därför är frågan hur fördelningen av kommunal- och landstingsskatterna skall vara mellan kapital och arbete. Bolagen, de stora förmögenhetsägarna och höginkomsttagarna måste betala mer i kommunal- och landstingsskatt. På annat sätt kan man inte garantera och klara de framtida gigantiska uppgifterna på kommun- och landstingssidan, som befinner sig i en uppenbar kris. Vi kan f. n. skönja en social nedrustning. Hur skall vi klara sjukvårdskrisen, som nästan alla partier i dag talar om? Hur skall vi undvika ett besparingsprogram som är liktydigt med ett nedrustningsprogram? Hur skall vi kunna utveckla den kommunala servicen och den viktiga delen om barnomsorgen? Hur skall kommunerna kunna ge en effektiv kultur- och fritidsservice? Svaret är att man måste omfördela skattebördan.

Att i detta läge helt enkelt hänvisa till kommunalekonomiska utredningen är att ta mycket lätt på frågan. Konsekvenserna av att man skjuter problemen framför sig är att man den närmaste tiden lägger bördorna på lönearbetarna. Därför förordar vpk liksom tidigare ett statligt övertagande av personalkostnaderna för barnstugorna, ett statligt grundbidrag till pensionärernas bostadstillägg och en befrielse för kommunerna från skyldigheten att erlägga den allmänna arbetsgivaravgiften. Vi anser att detta är möjligt trots de sittande utredningarna. Det är fråga om kostnadskrävande områden för kommuner och landsting. Skulle man kunna lätta på kostnaderna för kommuner och landsting på dessa områden, skulle man möjliggöra en utbyggnad av den kommunala servicen utan betungande kommunalskattehöjningar.

Även övriga satsningar på detta område bör enligt vår mening finansieras genom en extra bolagsskatt. Det är särskilt motiverat med hänsyn till det stora inkomstbortfallet för stat och kommun genom de avdragsregler som i och med fonderna har införts på senare tid. En extra bolagsskatt finner vi vara möjlig att införa trots pågående utredning.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till motionen 1975/76:171.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Gotland har sina speciella problem genom sitt geografiska läge. Det är inlemmat i det allmänna stödområdet sedan 1972. Vid upprepade tillfällen har det yrkats att Gotland skulle tillföras det inre stödområdet. Så har emellertid ännu inte skett. Enligt vad som har uppgivits för mig pågår nu en översyn av gränserna mellan inre och yttre stödområdet. Men det är egentligen inte detta det är fråga om i dag.

Man kan emellertid inte bortse från att Gotland har så pass speciella

problem genom sitt geografiska läge att alla åtgärder som kan göras för att stödja dess näringsliv är befogade.

Jag kan påminna om den inverkan som frakterna har. Även om vi här i riksdagen har gjort ansträngningar för att jämna ut skillnaderna, är det gotländska näringslivet ändå inte likställt med företagen på fastlandet. Jag kan också påminna om att elkraften är ungefär dubbelt så dyr på Gotland som den är på fastlandet. Allt detta gör ju att särskilda åtgärder borde vidtas för att stödja näringslivet på Gotland. Staten måste gripa in mer.

I det betänkande som nu föreligger behandlas en motion med herr Ekinge som första namn – den är också undertecknad av representanter för moderata samlingspartiet och centerpartiet – där det föreslås att företagen på Gotland skall få arbetsgivaravgiften sänkt till 2 %, i likhet med vad som f. n. gäller inom inre stödområdet. Detta förslag har inte vunnit gehör, och folkpartiets representant i skatteutskottet har i ett särskilt yttrande förklarat att han inte ansett sig böra yrka bifall till motionen, av det skälet att det nu pågår en översyn av gränserna mellan det inre och det allmänna stödområdet. Om Gotland tillhört inre stödområdet hade man där självfallet fått avgiften nedsatt, vilket varit till gagn för näringslivet.

Jag kan i detta sammanhang nämna att Gotland är föremål för försöksverksamhet också när det gäller lokaliseringsbidrag, och där har man jämställt Gotland med gränsområdena mellan inre och allmänna stödområdet i andra delar av landet. Det är sålunda tydligen fullt medgivet att Gotland behöver ha ett starkare stöd än det allmänna stödområdets näringsliv får.

Jag skall inte nu ställa något yrkande, men jag vill påpeka att den motion som väckts inte saknar motivering, utan det finns starka motiv för att riksdagen i ett tidigt skede stöder näringslivet på denna vackra men på grund av det geografiska läget utsatta ö. Vi bör stödja Gotlands näringsliv så att det kan blomstra i stället för att tyna. Om vi inte gör det, blir samhällets kostnader större än de eljest behövde vara.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1, 2.1 och 2.2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 2.3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
24 mars 1976

*Den allmänna
arbetsgivaravgiften*

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 42 mom. 2.3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 45
Avstår - 5

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 171 av herr Hermansson m. fl. och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 42 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 171.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293
Nej - 15
Avstår - 4

Mom. 4.1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 42 mom. 4.1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 45
Avstår - 5

Mom. 4.2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4.3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 42 mom. 4.3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 45
Avstår - 4

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Föredrogs

Utrikesutskottets betänkanden

1975/76:10 med anledning av Nordiska rådets svenska delegations berättelse om rådets första extra session 1975

1975/76:11 med anledning av propositionen 1975/76:115 om godkännande av ändring i EFTA-konventionen

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1975/76:26 med anledning av motion om rätt till sjukpenning för intagen i ungdomsvårdsskola

1975/76:27 med anledning av motioner om beräkning av sjukpenning

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 14 Fördelningen av läkartjänster mellan olika verksamhetsområden

Föredrogs socialutskottets betänkande 1975/76:29 med anledning av motioner om tillsättning av s. k. AT-tjänster samt fördelning av läkartjänster mellan olika verksamhetsområden.

Herr KARL BENGTSSON i Varberg (fp):

Herr talman! I en motion, nr 1225, aktualiserar jag sjukhusläkarnas arbetsvillkor, eller arbetsbörda om man vill uttrycka det så. Jag pekar på att – trots att avsevärda skillnader i arbetsbelastning mellan olika medicinska verksamhetsområden varit kända sedan fem år tillbaka – hänsyn inte har tagits till dessa faktorer i den centrala fördelningen av specialistläkartjänster. Sjukvårdshuvudmännen på lokal nivå har sett med oro på svårigheterna för patientvården, som bl. a. den bristande specialistläkarbemanningen vid våra sjukhus medför. Jag framhåller i motionen att sjukhusvården måste tilldelas specialisttjänster i en sådan omfattning att inte patienternas säkerhet, vårdkontinuiteten och arbetshygienien på grund av alltför stor arbetsbelastning åsidosätts.

I motionen framhålls att man, även vid planering av fortsatt vidareutbildning av läkare, har visat stor återhållsamhet med tilldelning till sjukhusvården av blockförordnanden för specialistutbildning. Med detta som bakgrund har företrädare för sjukhusvården uttryckt farhågor för en framtida brist på bl. a. kirurger och ökande svårigheter med rekryteringen framför allt till de mindre sjukhusen.

Det har skett en betydande utbyggnad av den öppna allmänläkarvården, och denna motion var verkligen inte avsedd att ifrågasätta en fortsatt rask sådan utbyggnad. Inom mitt parti, folkpartiet, är vi förespråkare av vad vi benämner husläkarsystemet. Den hittills bedrivna öppna vården har inte inneburit en sådan avlastning av sjukhusens mottagningar och vårdavdelningar som man hoppats på.

Tillströmningen av läkare till den öppna vården utanför sjukhus har medfört en förbättring av öppenvårdsläkarnas arbetsförhållanden. Veckoarbetstiden för dessa är numera i de flesta fall obetydligt över 40 timmar per vecka. Jour- och beredskapsbelastningen är måttlig och övertidsuttaget ringa. Den successiva arbetstidsförkortningen som genomförts i takt med välfärdssamhällets utveckling och som 1971 manifesterades i den nya arbetstidslagen har emellertid för stora grupper offentliganställda läkare inte kunnat tillämpas. Läkarbrist och allmänhetens växande behov av dygnet-runt-service i sjukvården är faktorer som bl. a. bidragit till att konservera arbetstider som för stora grupper av sjukhusläkare går långt utöver vad som numera anses vara rimligt och arbetshygieniskt försvarbart.

Offentliganställda läkare är genom överenskommelse i kollektivavtal helt eller delvis undantagna från arbetstidslagen. Arbetstidslagens begränsning av veckoarbetstidens längd till 40 timmar gäller inte för läkare.

*Fördelningen av
läkartjänster
mellan olika
verksamhetsområ-
den*

För många av de offentliganställda läkarna förekommer i stället individuell arbetstid utöver 40 timmar i veckan, s. k. särskild arbetstid. 40 timmar plus denna särskilda arbetstid utgör läkarnas fastställda arbetstid. Någon maximiregel för läkarnas fastställda veckoarbetstid finns inte.

Ett särskilt avsnitt i min motion redovisar resultatet av arbetstidsundersökningar ganska utförligt. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med detta. Det bör räcka med att konstatera att enligt dessa undersökningar är totala tjänstgöringstiden inkl. all jour och beredskap över 100 timmar för t. ex. överläkare i anesthesiologi, infektion och klinisk kemi. Överläkare i barnmedicin har 96 timmar per vecka, allmän internmedicin 92 timmar per vecka, allmänkirurgi 93 timmar per vecka, ortopedisk kirurgi 84 timmar per vecka, gynekologi- och öron- näs- och halssjukdomar 93 timmar per vecka. Motsvarande noteringar för distriktsläkare är 52 timmar per vecka.

Till en del kompenseras arbetsinsatserna under jour och beredskap med tjänstefrihet under dagtid senare under året. Denna omfördelning av arbetstid från obekvämtid till dagarbetstid sker timme för timme och innebär inte någon faktisk reduktion av den genomsnittliga, utförda arbetstiden. Detta innebär att mängden ograverad fritid för vila och rekreation varierar kraftigt mellan olika medicinska verksamhetsområden. Den s. k. jourkompensationsledigheten utgår ofta först sedan längre tid förflutit efter det aktuella arbetspasset. Sammanhängande arbetspass, bestående av en full arbetsdag följt av en journatt och med direkt övergång i en ny full arbetsdag, är fortfarande vanliga för läkare vid de flesta sjukvårdsinrättningar där akutsjukvård bedrivs.

Störd nattsömn och bristande sömn medför sömnunderskott som ackumulerat under längre tid kan innebära en ren hälsorisk. Sömnbristens verkningar är väl kända. Dessa förhållanden har ägnats stort intresse i den psykologiska litteraturen. Försökspersoner som utsatts för sömnbrist uppvisar minskad förmåga till uppmärksamhet, minskad koncentrationsförmåga samt sänkt förmåga att lösa förelagda problem. Redan efter en natt med nedsatt antal sömntimmar uppträder dessa rubbningar. Förutom dessa funktionella störningar, dvs. nedsatt förmåga att utföra förelagda uppgifter på ett tillfredsställande sätt, medför sömnbrist också psykologiska effekter. Ökad irritabilitet, överkänslighet för kritik och känsla av depression har bl. a. noterats i redovisade försök. Försökspersonerna – amerikanska underläkare – noterade också överklighetskänslor, att man kände sig stå utanför vad som hände, att man blev likgiltig för patienternas problem och hur det gick för patienterna. En del av försökspersonerna anmälde också störningar i närminnesfunktionen.

Dessa försökspersoners erfarenheter kan verifieras av de flesta läkare som har erfarenhet av akutsjukvård under obekvämtid. Risken för sådana psykiska störningar och nedsättning av prestationsförmågan har inom andra arbetsområden medfört regleringar av arbetstidens längd, t. ex. för piloter, lastbilschaufförer, lokförare och sjömän. Avtalen för dessa arbetstagargrupper innehåller detaljerade bestämmelser om längden av sam-

Onsdagen den
24 mars 1976

*Fördelningen av
läkartjänster
mellan olika
verksamhetsområ-
den*

manhängande arbetspass, längd och frekvens av viloperioder och den enskilda arbetsperiodens längd. I regel är arbetsperioderna för denna typ av arbetstagare maximerade till 12–14 timmar per dygn.

Det är alldeles uppenbart att alltför långa och tunga arbetspass inverkar på läkarens förmåga att fungera i kritiska situationer och situationer där kravet på koncentration och precisionsarbete är framträdande. Lika viktigt som att kunna utföra operationer på ett tillfredsställande sätt torde dock vara att patienterna vid sjukhusens mottagningar får möta en läkare i god psykisk balans, vaken, utvilad och kapabel att intressera sig för patienternas problem.

Det akuta sjukvårdsarbetet under obekvämtid är i många avseenden väsensskilt från den under kontorstid förekommande planerade sjukvården. Jourarbetet ställer ofta högre krav på snabba och adekvata insatser. Patientflödet kan endast till en del styras och som en följd därav kan arbetet inte planeras annat än i grova drag.

Samtidigt stiger allmänhetens behov av adekvata och snabba sjukvårdsinsatser under alla delar av dygnet. Många anmälningar till ansvarsnämnden gäller också påstådda eller verkliga felbehandlingar under jour- och beredskapsarbete. I flera fall har utredningen visat att orsaken till de felbedömningar som gjorts av vederbörande läkare kan hänföras till en bristande jourorganisation med alltför tung arbetsbelastning och alltför hög grad av uttrötning hos jourhavande läkare.

Efter en full arbetsdag följd av en arbetsnatt med kanske någon timmes sömn är det klart olämpligt att arbeta ytterligare en full arbetsdag. Vid kliniker med sådan jourbelastning bör av självklara skäl den jourhavande läkaren beredas vila, dvs. tas ur tjänst i direkt anslutning till varje jourpass. Det räcker då inte med endast en dags vila för att åter bli fullt arbetsför. Vid andra kliniker med måttlig jourbelastning, där läkaren i regel tillåts vila sju åtta timmar per natt, kan det från organisatorisk synpunkt, särskilt med tanke på kontinuiteten i sjukvården, vara lämpligare att tjänstefrihet under dagtid regelbundet planeras till större frånvaropass.

De arbetstids- och arbetsbelastningsvärden som jag refererat till innebär arbetshygieniska risker som inte kan tolereras, vare sig av läkare eller av patienter.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Socialutskottet har här ett enhälligt betänkande. Det finns däri en mycket omfattande redovisning av den här problematiken, och jag vill här bara kort sammanfatta vad socialutskottet säger.

Vi redovisar att grundtanken bakom 1969 och 1972 års beslut om vidareutbildning av läkare var att viktiga områden som behövde byggas ut var den öppna vården utanför sjukhusen, den psykiatriska vården och långtidssjukvården. Vi har konstaterat att hittills framlagda läkarfördelningsprogram också ger uttryck för en sådan prioritering, till vilken, enligt vad vi har erfarit, även Sveriges läkarförbund har anslutit sig.

Vi har därför inte funnit anledning att ändra på den ståndpunkt som förut har intagits av riksdagen, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

1975/76:31 med anledning av propositionen 1975/76:97 med förslag till lag om gemensamt nattvarvsfirande mellan svenska kyrkan och andra kristna samfund i landet

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:33 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. och bidrag till de handikappades kulturella verksamhet jämte motioner.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för punkterna 1 och 2. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande båda punkterna i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten B 40 (s. 110–113) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 12 100 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:767 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade att till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. anvisa ytterligare 2 415 000 kr. utöver vad departementschefen föreslagit eller sammanlagt ett belopp av 14 515 000 kr.,

1975/76:1324 av fröken Eliasson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om bidraget till kulturprogram inom föreningslivet,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bidrag till kultur-
program inom
föreningslivet,
m. m.*

1975/76:1339 av herr Jonsson i Alingsås (fp),

1975/76:1350 av fru Mogård m. fl. (m), vari hemställdts

1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att åtgärder vidtogs så att principerna för fördelning av anslaget Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. fick sådan utformning att syftena med anslaget uppnåddes,

2. att riksdagen till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 9 550 000 kr. och

1975/76:1360 av herr Nygren m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:1324 och 1975/76:1350, yrkande 1,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1360,

3. att riksdagen beträffande storleken av medelsanvisningen till Kulturprogram inom föreningslivet och till Kulturprogram för handikappade skulle avslå motionerna 1975/76:767 och 1975/76:1350, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

4. att riksdagen beträffande storleken av medelsanvisningen till länsbildningsförbunden skulle avslå motionen 1975/76:1339, yrkande 1, såvitt nu var i fråga,

5. att riksdagen beträffande anslagsbeloppet med bifall till propositionen 1975/76:100 och med avslag på motionerna 1975/76:767, 1975/76:1339, yrkande 1, och 1975/76:1350, yrkande 2, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 12 100 000 kr.,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1339, yrkande 2.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande principerna för fördelning av bidrag ur anslaget av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:1324 och med bifall till motionen 1975/76:1350, yrkande 1, hos regeringen skulle anhålla att åtgärder vidtogs så att principerna för fördelning av anslaget Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. fick sådan utformning att syftena med anslaget uppnåddes,

beträffande storleken av medelsanvisningen till Kulturprogram inom föreningslivet och Kulturprogram för handikappade

2. av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:767 skulle bifalla motionen 1975/76:1350, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bidrag till kultur-
program inom
föreningslivet,
m. m.*

3. av fru Nordlander (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:1350, yrkande 2, skulle bifalla motionen 1975/76:767, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

beträffande anslagsbeloppet

4. av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som – vid bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100, med bifall till motionen 1975/76:1350, yrkande 2, samt med avslag på motionerna 1975/76:767 och 1975/76:1339, yrkande 1, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 9 550 000 kr.,

5. av fru Nordlander (vpk) som – vid bifall till reservationen nr 3 – ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100, med bifall till motionen 1975/76:767 samt med avslag på motionerna 1975/76:1339, yrkande 1, och 1975/76:1350, yrkande 2, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 14 515 000 kr.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Norrby (c) och fröken Eliasson (c).

Fru MOGÅRD (m):

Herr talman! Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse skall statsbidragsgivningen till kulturprogram inom föreningslivet "främja en mångsidig kulturell verksamhet i så stor del av landet som möjligt".

Anslaget Bidrag till kulturprogram m. m. infördes 1 juli 1974 och presenterades i proposition 1974:28 som ett av de viktigaste instrumenten för den nya statliga kulturpolitiken. Anslaget uppgick då till 6 milj. kr.

Inför en föreslagen höjning påföljande år, budgetåret 1975/76, till 9 milj. kr. – en höjning med 55 % – efterlyste vi från moderata samlingspartiet en redovisning av hur anslagen fördelats och använts. Kulturutskottets majoritet ansåg att man, denna redovisning förutan, kunde godta departementschefens förslag.

Nu föreslås en ytterligare höjning till 12,1 milj. kr. – en höjning med 32 %. Någon redovisning av utfallet av den hittillsvarande verksamheten ges inte i budgetpropositionen. Föredraganden anger som underlag för riksdagens bedömning av anslagshöjningen de syften som inledningsvis refererats. Som visas i motion 1975/76:1350 synes dessa syften inte ha uppnåtts.

Vi anser att regering och riksdag har skyldighet att med ansvar och omsorg handskas med skattebetalarnas pengar. En anslagsökning kan inte få beslutas på så lösliga grunder som att verksamheten är avsedd

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bidrag till kultur-
program inom
föreningslivet,
m. m.*

att vara bra eller att den är mycket viktig.

Utan en redovisning för och utvärdering av verksamheten samt en översyn av bidragsreglerna kan vi inte tillstyrka att anslaget höjs.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationerna nr 1, 2 och 4.

Herr WERNERDAL (vpk):

Herr talman! Ett av de centrala motiven för det nya bidraget till kulturprogram inom föreningslivet som infördes efter förslag i 1974 års proposition om den statliga kulturpolitiken var att man bl. a. ville öka föreningars, organisationers och andra gruppers möjligheter att efterfråga kulturprogram och därigenom ge föreningarnas verksamhet ökad bredd.

Ett annat motiv var att främja kulturell jämlikhet. Men för att garantera möjligheten till spridning av de kulturella aktiviteterna över hela landet behövs givetvis ett ökat ekonomiskt stöd.

Statens ungdomsråd arbetar f. n. med en undersökning om kommersialismen på kulturområdet och har kommit fram till att föreningar i och för sig inte är tillräckliga utan att de i mycket större utsträckning än nu måste satsa på kulturell verksamhet. Alltför många människor blir i dag hänvisade till ett ensidigt kommersiellt kulturutbud. Arbarklassen och de lägre mellanskikten hindras både från kulturproduktion och från kulturkonsumtion av en rad samverkande faktorer, vilka kan vara brist på utbildning, traditioner, ett ofta tungt och slitsamt arbete ofta i kombination med obehäva arbetstider. Därtill kommer långa arbetsresor och en boendemiljö som präglas av brist på kulturinstitutioner. Detta gäller både glesbygder och dåligt planerade förortsområden i tätorterna.

Speciellt missgynnas en rad olika minoritetsgrupper – fysiskt och psykiskt handikappade samt invandrare – men också barn och ungdom.

Det finns i dag ett kulturellt utbud av enskilda kulturarbetare, från fria grupper och från centrumbildningar, som är ett viktigt alternativ till den kommersiella kulturen. Som exempel kan nämnas Författarcentrum och Teatercentrum, vilka gör en uppsökande och arbetsförmedlande insats som man bättre borde ta till vara. Men då är det också nödvändigt med ett ökat ekonomiskt stöd, så att föreningsverksamheten verkligen ges möjlighet att utnyttja det kulturutbud med teater-, dans- och musikverksamhet m. m. som mindre ensembler och fria grupper svarar för. Detta borde ingå i den satsning inom folkrörelserna som bl. a. socialdemokraterna i olika sammanhang säger sig stödja.

Den ökning av anslaget som föreslås i budgetpropositionen kan enligt vpk:s uppfattning bara få marginella effekter, då den innebär att endast var femte förening inom studieförbunden och dess medlemsorganisationer skulle kunna erhålla bidrag till ett enda program per år. Inte heller det av kulturrådet begärda beloppet, som vpk biträtt i sin reservation, kan täcka det nödvändiga behovet. Men vi förutsätter att kulturrådet, som följer denna verksamhet, har gjort en bedömning av utbyggnads-

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bidrag till kultur-
program inom
föreningslivet,
m. m.*

takten.

Att moderaterna i sin motion och sin reservation yrkat avslag också på det i budgetpropositionen föreslagna höjda beloppet är avslöjande men inte direkt oväntat. Klart är att moderaterna ogärna ser en förändring och begränsning av den kommersiella kulturverksamheten. Där skiljer sig våra ståndpunkter i kulturpolitiken.

Herr talman! Jag yrkar med det anförda bifall till vpk-reservationerna, som avgivits av fru Nordlander.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Frågan om bidrag till kulturprogram i föreningslivet är mycket viktig. Som fru Mogård sade beslutades detta anslag här i riksdagen 1974, och det infördes samma år den 1 juli. Motivet till bidragets införande har det talats om här tidigare, och jag behöver inte upprepa det.

Reservanterna och utskottsmajoriteten vill ha en spridning av verksamheten både till stora tätorter och i glesbygden, och vi vill ha mångsidighet i programverksamheten. Vi vill ha teater, sång, musik, film, litteraturaftnar, dansuppträdanden osv. ute i våra föreningar. Det berikar programmen där.

Utskottsmajoriteten utgår från att bidragssystemets effekter följs med stor uppmärksamhet från förmedlingsbyrån och också från statens kulturråd, som har hand om tillsynen över bidragsgivningen. Men det är inte bara dessa myndigheter som kommer att följa verksamheten med stor uppmärksamhet. Jag skulle vilja säga att det gör Föreningssverige i dess helhet, och det är massor av människor som bevakar hur verksamheten sköts.

Vi säger i utskottsbetänkandet att vi anser det väsentligt att informationen om bidragsmöjligheterna verkligen når ut i föreningslivet, så att verksamheten får den bredd och mångsidighet som avsetts. Det är enligt min mening en mycket viktig del av utskottets betänkande. Utskottet har givetvis ingenting emot utan önskar i stället att det sker ett analys- och utvärderingsarbete när det gäller den kulturella verksamheten inom föreningslivet. Det är ju på det sättet att förmedlingsbyrån under 1975 har inlett ett samarbete med bl. a. skolöverstyrelsen för att få fram statistik över verksamheten med kulturprogram, och enligt uppgift från förmedlingsbyrån skall denna statistik vara klar till budgetåret 1976/77.

Som jag redan sagt infördes det bidrag som vi nu diskuterar den 1 juli 1974. Det är således inte någon lång tid som gått sedan bidraget infördes, och vi har följaktligen inte någon omfattande erfarenhet av verksamheten. Men jag förmodar att de flesta här i riksdagen ändå vid något tillfälle varit på någon sammankomst där man har använt sig av de möjligheter som står till buds att erhålla program i föreningarna.

Det har inte gjorts någon egentlig utvärdering av den verksamhet som fått stöd, och därför ha vi inte inom utskottsmajoriteten ansett att det

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bidrag till kultur-
program inom
föreningslivet,
m. m.*

finns underlag för något uttalande av det slag som reservanterna begär. Men jag menar att vi har ju i utskottsbetänkandet ett så starkt och otvetydigt uttalande att det inte kan undgå att bli uppmärksammat.

Att verksamheten har olika stor omfattning i olika delar av landet har skilda orsaker. Jag har personligen den erfarenheten att intresset är olika på olika platser, och sedan kan det också på vissa håll vara så att man inte ansett sig ha råd att utnyttja statsbidraget, även om det liksom har funnits inom räckhåll.

Som jag sagt är det välbetänkt att genomföra en analys och en utvärdering, så att rättelse kan göras på ett tidigt stadium, om det är någonting som råkat snett i bidragsgivningen. Det här arbetet pågår nu. Men då är jag fundersam över om det är riktigt att just i den här situationen försöka minska anslaget, när vi ändå är överens om att vi vill ha en omfattande och mångskiftande programverksamhet. Vi får inte en sådan verksamhet utan pengar – det vet vi. Och vad vi enligt utskottets mening skall inrikta oss på är att vi får en omfattande och mångskiftande verksamhet och att det skall göras känt inom föreningslivet att det finns pengar att hämta. Skulle det inte vara känt, så är det beklagligt. Utskottet har understrukit att det är väsentligt att det tillkännages och utskottets betänkande skall väl läsas av dem som har att verkställa vad som behöver verkställas i den här betydelsefulla frågan.

Enligt min mening har, som sagt, det nya stödet till kulturprogram inom föreningslivet existerat så kort tid att man inte kan räkna med att det skall ha funnit sin slutliga form. Vi måste därför följa verksamheten noga. Det är viktigt att föreningarna får veta vilka pengar som finns och att det sker en rättvis och riktig fördelning.

Som jag framhöll har stödet knappast funnit sin slutliga form. Det kan finnas anledning att fundera över om det bästa är att fördelningen sker centralt. Kanske är det mera välbetänkt att fördelningen sker via lokala eller regionala organ. Den saken kan behöva prövas. Man kan också behöva tänka över om man på detta sätt bäst förenar den centrala verksamheten med landstingens och kommunernas planering och verksamhet samt deras ansvar på detta område. Allt detta är sådant som vi måste vara observanta på.

Herr Wernerdal ansåg att beloppet borde ha varit betydligt större än vad kulturutskottet föreslår, och där kan man givetvis ha önskemål. Men resurserna tillåter inte att man höjer hur mycket som helst. Man får väl ändå vara glad över att vi på denna korta tid har fått en betydande ökning av anslaget. Vi skall också ha klart för oss att det tar tid att arbeta med dessa nya frågor.

Vad slutligen gäller de handikappades kulturella verksamhet, som också har nämnts i sammanhanget, kan vi väl uttala tillfredsställelse över att kulturutskottet utöver den höjning som regeringen har föreslagit har enat sig om en ytterligare höjning av anslaget med 400 000 kr.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i kulturutskottets betänkande nr 33.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bidrag till kultur-
program inom
föreningslivet,
m. m.*

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Tillsammans med ett par kammarkamrater, Arne Nygren och Bengt Wiklund, har jag motionerat om anslaget till kulturverksamhet i föreningslivet. De som tidigare varit uppe i talarstolen i denna fråga har talat väl om vikten av att folkrörelserna på detta område får större faktiska möjligheter att svara för ett kulturellt utbud, och det är också det som har varit utgångspunkten för den statliga kulturpolitiken. I stort sett har man också från beslutets fattande följt upp den principiella uppfattningen på anslagssidan. Men parallellt med detta fattade riksdagen förra hösten ett beslut om nya regler för beräkning av socialförsäkringsavgifterna. De reglerna innebär att alla uppdragsgivare – i det här fallet de lokala studieorganisationerna – fr. o. m. årsskiftet är skyldiga att erlägga socialförsäkringsavgifter för kulturarbetare som medverkar i kulturprogram i föreningslivet.

Som jag ser det var det ett helt riktigt beslut som riksdagen fattade vid den tidpunkten. Det är rimligt att man får den sociala tryggheten klart utsagd för dem som verkar inom detta område. Men konsekvensen för arrangörerna blev en faktisk försämring av de ekonomiska förutsättningarna att genomföra arrangemangen. Man fick ökade kostnader, men man fick ingen kompensation i form av ökade anslag. Däremot fick samhällets egna kulturinstitutioner oftast en automatisk anpassning till kostnadsökningarna. I vår motion har vi nu krävt att bidraget till kulturprogram i föreningslivet skall räknas upp med ett belopp som svarar mot de faktiska kostnaderna för de nya socialförsäkringsavgifterna. Vi säger också att det enklaste sättet att göra detta är att genom statsbidrag täcka de ökade kostnaderna för socialförsäkringsavgifterna genom att höja bidragsprocenten i motsvarande mån.

Utskottet har nu i sin behandling enhälligt beslutat avstyrka vår motion. Utskottet har hänvisat till att man inte med säkerhet kan bedöma utfallet av de nya socialförsäkringsavgifterna. Men utskottet "utgår från att regeringen återkommer till frågan när ett underlag för en bedömning föreligger".

Herr talman! Erfarenheterna av hur det brukar gå när man mot ett enhälligt utskott yrkar bifall till en motion är sådana att man avstår från att göra det. Vi motionärer hoppas verkligen att regeringen återkommer till den ekonomiska frågan med ett förslag som ger föreningslivet kompensation för de kostnader riksdagsbeslutet lett till. På så sätt slipper föreningslivet att åsamkas dessa högre kostnader.

Med detta anförande, i vilket herr Nygren (s) instämde, var överläggningen slutad.

Punkten 1

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård, och förklarades

Onsdagen den
24 mars 1976

*Bidrag till kultur-
program inom
föreningslivet,
m. m.*

den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Mogård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 33 punkten 1 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 46

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård samt 3:o) reservationen nr 3 av fru Nordlander, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fru Mogård begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 33 punkten 1 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 46
Avstår - 3

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölles.

§ 17 Ersättning för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.

Föredros trafikutskottets betänkande 1975/76:19 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt avser anslaget till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. jämte motioner.

I propositionen 1975/76:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet) hade regeringen under punkten F 1 (s. 195-207) föreslagit riksdagen att till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 600 000 000 kr.

Från anslaget hade sedan budgetåret 1964/65 utgått ersättning till SJ för underskott för drift av icke lönsamma järnvägslinjer. Vidare skulle från anslaget betalas dels SJ:s kostnader för drift av sådana icke lönsamma järnvägsstationer, som skulle bibehållas enligt regeringens beslut, dels ersättning för pensionärsrabattens utvidgning till förtidspensionärer m. fl.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:418 av fru Andersson i Hjärtum (c) och fru Göthberg (c),

1975/76:420 av fru Fredrikson m. fl. (c),

1975/76:421 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställt att riksdagen beslutade att till Ersättning till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. anvisa ytterligare 50 200 000 kr., till summa 650 200 000 kr.,

1975/76:498 av fru Marklund (vpk) och herr Lövenborg (vpk) vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) föreslagits att riksdagen beslutade att vid behandling av anslaget Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. avslå förslaget att nedlägga bandelarna Övertorneå-Karungi samt Gällivare-Arvidsjaur,

1975/76:500 av herr Persson i Heden m. fl. (c), vari hemställt att riksdagen skulle avslå förslaget angående nedläggning av persontrafiken på bandelen Falköping-Landeryd,

1975/76:605 av herrar Johnsson i Blentarp (s) och Johansson i Simrishamn (s), vari hemställt att riksdagen hos regeringen begärde att i

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer*

m. m.

samband med en nedlägningsprövning av bandelen Eslöv–Tomelilla en plan för vägfrågornas lösande inom området förelades berörda parter,

1975/76:606 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp),

1975/76:607 av fru Jonäng (c),

1975/76:802 av herrar Jonsson i Alingsås (fp) och Karl Bengtsson i Varberg (fp), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) föreslagits att i avvaktan på ett trafikpolitiskt program inga ytterligare nedläggningar av järnvägar fick ske,

1975/76:803 av herrar Jonsson i Mora (fp) och Wirtén (fp), vari hemställtts att riksdagen gav regeringen i uppdrag att verka för en internationell överenskommelse om införande av interrailkort även för pensionärer,

1975/76:805 av herrar Korpås (c) och Åkerfeldt (c), vari hemställtts att riksdagen beslutade anhålla hos regeringen

1. att tanken att nedlägga trafiken på järnvägen Enköping–Uppsala omprövades,

2. att därvid utreddes huruvida sträckan med hållplatser kunde göras till försöksområde för en strävan att åter göra tågresor attraktiva och därmed för SJ lönande, även på kortare sträckor, vilket då förutsatte att SJ:s busstrafik under försökstiden lades ner,

3. att därvid också beaktades järnvägssträckans strategiska betydelse,

4. att, om trafiken ändå lades ner och inte heller spåret behölls, banvallarna på sträckan Enköping–Uppsala och på sträckan Hallstavik–Uppsala ändå bevarades, så att järnvägstrafiken kunde återupptas, när trafik, ekonomi och energihänsyn åter motiverade det,

5. att under tiden dessa banvallar belades med cykelbana,

1975/76:1529 av herrar Carlström (fp) och Henmark (fp), vari hemställtts

1. att riksdagen skulle avslå förslaget angående nedläggning av persontrafiken å bandelen Älmhult–Sölvesborg,

2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att SJ utarbetade en långsiktig plan för persontrafikförsörjningen i nämnda område,

3. att om riksdagen beslutade om nedläggning av persontrafiken på bandelen Älmhult–Sölvesborg nedläggningen ej fick påbörjas förrän väg 121 byggts om till godtagbar trafikstandard,

1975/76:1535 av herr Elmstedt m. fl. (c), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde att nedlägningsprövning beträffande bandelen Älmhult–Sölvesborg inte skulle företas nu,

1975/76:1545 av herrar Henmark (fp) och Jonsson i Mora (fp),

1975/76:1555 av fru Johansson i Hovmantorp m. fl. (s),

1975/76:1557 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om sådan ändring i SJ:s författningar (SJF 850 p. 32.2 samt SJF 851 artikel 13 om SJ:s busslinjer) att studerande ägde rätt att lösa även enkelbiljett i 2 klass med 50 procents rabatt,

1975/76:1573 av herr Larsson i Staffanstorps m. fl. (c, m, fp), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställtts att riksdagen uttalade att nedläggningsprövning beträffande järnvägslinjen Eslöv-Tomelilla borde anstå tills erfarenhet vunnits av den ökande Polentrafiken,

1975/76:1576 av herrar Lindahl i Hamburgsund (fp) och Jonsson i Alingsås (fp), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) hemställtts att riksdagen beslutade anhålla att regeringen medverkade till att i avvaktan på kommande förslag beträffande trafiksvaga bandelar inga ytterligare järnvägsnedläggningar ägde rum,

1975/76:1577 av herrar Lindahl i Hamburgsund (fp) och Jonsson i Alingsås (fp),

1975/76:1595 av herrar Nyhage (m) och Magnusson i Borås (m), vari såvitt nu var i fråga hemställtts att riksdagen hos regeringen uttalade att varken person- eller godstrafiken på järnvägslinjen Falköping-Ulricehamn-Landeryd borde nedläggas samt

1975/76:2134 av herr Ekinge (fp), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställtts att riksdagen beslutade att inga nedläggningar av järnvägar fick ske i avvaktan på ett samlat trafikpolitiskt program.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionerna 1975/76:421, yrkandet 1, och 1975/76:1577 till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 600 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle med bifall till regeringens förslag i vad avsåg nedläggningsprövning av vissa bandelar avslå motionerna 1975/76:498, yrkandet 1, 1975/76:500, 1975/76:605, 1975/76:802, yrkandet 2, 1975/76:805, 1975/76:1529, 1975/76:1535, 1975/76:1573, yrkandet 1, 1975/76:1576, yrkandet 3, 1975/76:1595, såvitt avsåg järnvägslinjen Falköping-Ulricehamn-Landeryd, och 1975/76:2134, yrkandet 1,

3. att riksdagen skulle

a. avslå motionerna 1975/76:418 och 1975/76:606, yrkandet 1,

b. avslå motionen 1975/76:420,

c. avslå motionen 1975/76:606, yrkandet 2,

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer*

m. m.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

4. att motionen 1975/76:1545 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
5. att riksdagen skulle
 - a. avslå motionen 1975/76:803,
 - b. avslå motionen 1975/76:607,
6. att riksdagen skulle
 - a. avslå motionen 1975/76:1555,
 - b. avslå motionen 1975/76:1557.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande underskottet på det ersättningsberättigade bannätet av herr Magnusson i Kristinehamn (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975/76:421, yrkandet 1, samt med avslag på motionen 1975/76:1577 till *Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1976/77* anvisa ett anslag av 650 200 000 kr.,

beträffande nedläggningsprövning av vissa bandelar

2. av herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp), Persson i Heden (c), Håkansson i Rönneberga (c), Sellgren (fp), Johansson i Hällsta (c) och Torwald (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag i vad avsåg nedläggningsprövning av vissa bandelar samt motionerna 1975/76:498, yrkandet 1, 1975/76:500, 1975/76:605, 1975/76:802, yrkandet 2, 1975/76:805, 1975/76:1529, 1975/76:1535, 1975/76:1573, yrkandet 1, 1975/76:1576, yrkandet 3, 1975/76:1595, såvitt avsåg järnvägslinjen Falköping–Ulricehamn–Landeryd, och 1975/76:2134, yrkandet 1, som sin mening ge regeringen till känna,

a) att nedläggningsprövning fick påbörjas i fråga om de i propositionen angivna åtta bandelar men att nedläggning av trafik endast fick ske i samförstånd med vederbörande länsstyrelser och kommuner,

b) att i de fall denna prövning ledde till resultat att viss trafik kunde nedläggas, en sådan nedläggning endast fick ske sedan erforderlig vägupprustning genomförts och en långsiktig, tillfredsställande trafikförsörjning förelåg,

c) att någon övervältring av kostnader på kommunerna ej fick ske i detta sammanhang och att erforderliga bidrag till lokal och regional busstrafik därför gavs,

3. av herr Magnusson i Kristinehamn (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag i vad avsåg nedläggningsprövning av vissa bandelar och motionerna 1975/76:500, 1975/76:605, 1975/76:802, yrkandet 2, 1975/76:805, 1975/76:1529,

1975/76:1535, 1975/76:1573, yrkandet 1, 1975/76:1576, yrkandet 3, 1975/76:1595, såvitt avsåg järnvägslinjen Falköping–Ulricehamn–Länderyd, och 1975/76:2134, yrkandet 1, samt med bifall till motionen 1975/76:498, yrkandet 1, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten i berörda fråga anfört,

4. beträffande interrailkort för pensionärer av herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp) och Sellgren (fp) som ansett att utskottet under 5 a bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1975/76:803 hos regeringen anhålla att man från svensk sida verkade för en internationell överenskommelse om interrailkort även för pensionärer.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! I betänkandet nr 19 behandlar trafikutskottet anslaget till SJ för olönsamma järnvägslinjer. I det sammanhanget har utskottet också tagit upp motionerna beträffande pensionärernas resor.

Jag vill först uttala min tillfredsställelse med att en folkpartimotion redan har blivit tillgodosedd. I den yrkades att sänkningen av pensionsåldern till 65 år skulle medföra att pensionärsrabatterna också skulle gälla fr. o. m. denna ålder. Från regeringshåll har uttalats att så kommer att ske.

I en annan folkpartimotion föreslås att det införs ett interrailkort också för pensionärer. Ett sådant har under flera år funnits för ungdomar, och det har slagit mycket väl ut. Vi tycker att det är rimligt att pensionärer, som faktiskt har tid att resa och som kanske inte har kunnat göra det tidigare, nu får en möjlighet att se sig om litet utanför vårt lands gränser. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 4.

Herr talman! I detta betänkande behandlar också utskottet regeringens förslag om nedläggningsprövning i fråga om åtta bandelar. Alla andra motioner beträffande nedläggning av järnvägar – jag tänker på SJ:s ryktbara förslag att lägga ned trafik på ytterligare 27 bandelar – och alla frågor om SJ:s förhållanden i övrigt kommer att tas upp i det betänkande beträffande trafikpolitiken som riksdagen får diskutera senare i vår. Det finns därför anledning att begränsa debatten i dag till förslaget om de åtta bandelarna.

Låt mig då först säga att det inte finns någon i utskottet som hävdar att järnvägsnätet skall vara helt statiskt. Om samhällsstrukturen ändras så att det trafikunderlag som behövs faller bort och om invånarna i en region inte slår vakt om sin järnväg, då skall trafik kunna läggas ned – under den bestämda förutsättningen att en tillfredsställande ersättningstrafik ordnas.

Jag vill gärna stryka under det faktum att man inte i första hand slår vakt om sin järnväg genom att delta i protestmöten – även om detta i många fall kan vara befogat – utan det gör man genom att satsa på järnvägen och verkligen använda den. Men – och det är också en viktig

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

följd av att järnvägsnätet inte bör vara statiskt – järnvägstrafiken skall också kunna byggas ut, där förutsättningar härför finns. Riksdagen har faktiskt under senare tid beslutat om sådana utbyggnader.

Varför finns det då ett så stort motstånd mot nedläggning av järnvägstrafik? Det är inte i första hand fråga om något slags järnvägsromantik, utan det är i stället en bitter erfarenhet som ligger bakom. Alltför ofta har folket i en bygd fått erfara att järnvägen lagts ned och att tåget ersatts med buss, men efter ett par år har busstrafiken också lagts ned, och bygden har stått utan kollektivtrafik. Därför bör ingen järnvägstrafik läggas ned förrän för det första det står klart att det inte går att öka trafiken – och därvidlag tycker jag att SJ skulle kunna göra en hel del när det gäller sådana här bandelar – och att nedläggningen är samhälls-ekonomiskt motiverad och för det andra en långsiktigt tillfredsställande ersättningstrafik på vägar av godtagbar kvalitet verkligen fungerar.

Det utredningsarbete som sedan en tid pågått på det trafikpolitiska området har just haft till syfte att skapa ett underlag för beslut om järnvägstrafikens omfattning. Riksdagen har enhälligt uttalat att uppkommande frågor om nedläggning bör ses i ett mer långsiktigt perspektiv och att någon järnvägsnedläggning därför inte bör ske mot berörda kommuners vilja under pågående utrednings- och planeringsarbete. Detta uttalande gjorde riksdagen enhälligt så sent som förra året. Därför måste nedläggningsprövning i dagens läge ske endast i undantagsfall.

Departementschefen har tagit ut åtta bandelar där trafiken enligt hans uppfattning motiverar en sådan undantagsbehandling, och utskottet har tagit upp dessa bandelar till realprövning. Vi kom först helt överens om att det i fråga om två av bandelarna – Fågelsta–Vadstena och Uppsala–Hallstavik – fanns klara motiv för en sådan undantagsbehandling.

Vad beträffar de övriga sex bandelarna kan det anföras motiv av varierande styrka. Utskottet har givit vederbörande länsstyrelser möjlighet att inkomma med synpunkter, och man fann att det i de flesta fall inom länsstyrelserna gjorts en samhälls-ekonomisk analys. I några fall har det visat sig att det kan vara samhälls-ekonomiskt motiverat att föra över trafiken till landsväg. Men det är ju inte ett tillräckligt motiv att det kan vara samhälls-ekonomiskt motiverat att föra över trafiken till landsväg. Det måste också finnas en på lång sikt tillfredsställande trafikförsörjning, som kan börja fungera omedelbart när järnvägstrafiken läggs ned, och dessutom måste nödvändig vägupprustning vara genomförd. Man måste ha en sådan planering att man har garantier för att det är en på lång sikt tillfredsställande lösning. I fråga om detta finns det förbehåll i de flesta länsstyrelseyttrandena.

Jag kommer inte i detta anförande att gå in på de olika bandelarna. Efterföljande torde göra detta. Vi reserverar intar följande ståndpunkt: Vi vill inte motsätta oss att en nedläggningsprövning påbörjas, men i enlighet med riksdagens uttalande bör någon nedläggning inte äga rum mot länsstyrelsernas och kommunernas vilja under pågående planerings- och utredningsarbete. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 2.

Herr HÅKANSSON i Rönneberga (c):

Herr talman! Varje år i samband med riksdagens behandling av frågor om ersättning till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer diskuteras anslaget storlek men också järnvägsnätets uppdelning på lönsam och icke lönsam del. I årets budgetproposition har kommunikationsministern föreslagit nedläggning eller reducering av trafiken på åtta järnvägslinjer. På sex av dessa linjer berörs persontrafiken. Beträffande nedläggningsprövningar av dessa bandelar har till betänkandet fogats reservationen 2, som jag något vill kommentera.

De frågor som här behandlats har nära anknytning till hur särskilt persontrafiken skall bedrivas. Frågan är om den skall ske med kollektiva färdmedel eller med personbil. Den kraftiga trafikutvecklingen under de senaste 25 åren har helt fallit på personbilen.

1950 beräknades persontransportarbetet på väg och järnväg uppgå till 18 miljarder personkilometer, varav två tredjedelar var järnvägs- och buss- trafik, medan en tredjedel utfördes av personbilar. År 1974 hade persontransporterna ökat till 80 miljarder personkilometer, varav endast 18 % faller på den kollektiva trafiken.

Såväl vid tidigare riksdagar som vid årets riksdag har i ett antal motioner framförts önskemål om olika åtgärder för bättre service i syfte att uppnå en ökning av järnvägstrafiken. Trafikutskottet har tidigare och senast förra året enhälligt uttalat att uppkommande frågor om nedläggning av järnvägar bör ses i ett mera långsiktigt perspektiv och att någon nedläggning inte bör ske mot berörda kommuners vilja under pågående utrednings- och planeringsarbete.

Det är särskilt den trafikpolitiska utredningens betänkande och utredningen om de regionala trafikrätterna som är intressanta och vilka kommer att bilda underlag för utformningen av det kommande trafikpolitiska beslutet. Det är ett viktigt samhällsintresse att finna åtgärder som påverkar det kollektiva resandet. Oljekrisen för ett par år sedan, som bl. a. ledde till ökade driftkostnader för bilismen, medförde ett kraftigt uppsving för den kollektiva trafiken.

Utskottet har vid behandlingen av nedläggningsprövning under hand vänt sig till vederbörande länsstyrelser och vissa kommuner för att få deras synpunkter. I de inkomna yttrandena har från tillfrågade myndigheter framförts något olika synpunkter beträffande samma bansträckor. Därför bör nedläggningsprövning inte påbörjas förrän förutsättningar finns att nå samförstånd med vederbörande länsstyrelser och kommuner.

För några av de berörda bandelarna har länsstyrelserna ställt upp vissa bestämda villkor i fråga om vägupprustning och ersättningstrafik. Dessutom har det rests krav på att stödet till regional busstrafik ges en sådan utformning att kostnader i samband med en trafiköverföring av detta slag inte övervältras på kommunerna. Detta är frågor som måste ingå i ett framtida trafikpolitiskt program.

Beträffande linjen Sölvesborg-Älmhult avstyrker Älmhults kommun bestämt en nedläggning av tågtrafiken. Man menar att det nuvarande

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

trafikutbudet bör bibehållas oförändrat. Om en nedläggning mot kommunens vilja kommer till stånd, förutsättes att en interregional busslinje inrättas som ersättning.

Länsstyrelsen i Kronobergs län framhåller att om järnvägslinjen nedlägges är det sannolikt att kommunerna kommer att få kostnader för en eventuell ersättningstrafik, vilket innebär en kostnadsövertäring från stat till kommun. Länsstyrelsen i Blekinge län kan acceptera en nedläggning av persontrafiken på järnvägen under vissa förutsättningar.

Vad beträffar järnvägslinjen Falköping–Ulricehamn–Landeryd har länsstyrelsen i Älvsborgs län vissa erinringar. Den nuvarande trafikservicen på banan får betecknas som dålig, främst beroende på att automatiska signaler och bromsar saknas. Ressträckan förlängs väsentligt, då tågen måste stanna vid vägkorsningar för att spärra eller öppna signaler. Det framhålles också att persontrafiken endast i begränsad omfattning lämpligen kan överföras till landsväg.

I fråga om järnvägslinjen Eslöv–Tomelilla förordar länsstyrelsen i Malmöhus län i den regionala trafikplanen att ett beslut bör anstå. Länsstyrelsen framhåller att innan ett definitivt beslut fattas om Eslöv–Tomelilla-järnvägens framtid bör ett säkrare underlag föreligga beträffande järnvägsfärjetrafikens utveckling på leden Ystad–Świnoujście i Polen. Likaså bör SJ dokumentera vilka investeringar som behöver göras och hur trafikeringen på Malmö–Ystad skall ske. En alternativ kalkyl med investeringar och trafikering på järnvägen Eslöv–Tomelilla–Ystad för att klara den ökade Polentrafiken bör även redovisas. I SJ:s samlade bedömning bör likaså kapaciteten på rangerbangården i Malmö undersökas, bl. a. med tanke på den snabbt ökande järnvägsfärjetrafiken på leden Trelleborg–Sassnitz.

Här föreligger en bedömning av vilken utveckling trafiken kommer att få. Från polsk sida bedömer man förutsättningarna för en ökad trafik på leden Ystad–Świnoujście som mycket stora. Ytterligare en tågfärja kommer enligt planerna att sättas in vid halvårsskiftet 1977. Därmed fördubblas kapaciteten. Järnvägen Malmö–Ystad klarar inte en fördubbling av godstrafiken, om inte inskränkningar i persontrafiken kan göras.

Det är angeläget med en fördelning av trafiken i Skåne så att en avlastning kan ske från den i trafikavseende redan nu hårt belastade sydvästra delen.

Som sammanfattning skulle jag vilja understryka vikten av att slå vakt om och utnyttja så många nuvarande järnvägslinjer som över huvud taget är möjligt. De järnvägslinjer som nu är föreslagna för nedläggningsprövning är interregionala, regionala eller lokala och bör ingå i underlaget då den framtida kollektiva trafiken skall fastställas.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationen 2.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Från vänsterpartiet kommunisternas sida har vi tidigare i fråga om anslaget till trafiksvaga bandelar sagt att så länge vårt lands

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Järnvägsnät är indelat i ett affärsbanenät och ett ersättningsberättigat nät, bör SJ också få de pengar företaget begär för att driva trafiken på det senare nätet. Det sammanlagda behovet av driftersättning för s. k. icke lönsamma järnvägslinjer budgetåret 1976/77 uppgår enligt SJ som bekant till 786 milj. kr.

Det är klart att detta är mycket pengar. Det är fullt förstäeligt att både regering och riksdagsledamöter tycker att ersättningsbehovet stiger kraftigt och dessutom ganska snabbt. Just därför tror jag det är nödvändigt att göra klart för sig vad det verkligen handlar om, att här är det fråga om trafik till nytta för många människor i vårt land, såväl i relativt tätbefolkade områden som i de mest avlägsna glesbygder, och sätta summorna i relation till den samhällsnytta det innebär att trafiken kan upprätthållas på dessa bandelar. Jag tror heller inte att det skadar att göra jämförelser med vad som i andra sammanhang anslås, fullt riktigt f. ö. enligt min mening, till kollektivtrafik. Bara i Stockholmsområdet anslås ju över 700 milj. för att kunna upprätthålla en något så när tillfredsställande kollektivtrafik. Befolkningsmässigt är för all del Stockholmsområdet stort, det omfattar kanske en femtedel av landets folkmängd. Men om man betänker att anslaget till s. k. olönsam trafik faktiskt gäller hela landet, tycker åtminstone jag att man får ett bra perspektiv på frågeställningen, om man gör den här jämförelsen.

Nu har emellertid departementets sakkunniga granskat SJ:s separatredovisning för år 1975 och därvid kommit till ett annat resultat än SJ. De sakkunniga föreslår en ersättning till SJ med 646,4 milj. kr. Det är alltså en väsentligt lägre summa än SJ äskat. Denna summa har man kommit fram till huvudsakligen genom att man undantagit bandelar om sammanlagt 806 km från beräkningen. Därvid har man tagit hänsyn till funktionella trafik samband mellan olika bandelar – ett synsätt som delas av trafikpolitiska utredningen, vilken man också hänvisar till. En annan punkt där de sakkunniga har en annan bedömning än SJ gäller det s. k. matarvärdet.

SJ har efter det att de sakkunniga lagt fram sina beräkningar riktat stark kritik mot dessa och pekat på de negativa konsekvenser som enligt SJ skulle framträda, om riksdagen skulle följa de sakkunnigas förslag. Granskningsmännen har enligt SJ inte anfört några bärande skäl till att 14 bandelar, eller rättare sagt just de 14 bandelar som man föreslår, skall undantas från ersättning. Om riksdagen godtar de sakkunnigas förslag, återstår för företaget bara att driva de 14 bandelarna billigare, och eftersom 75 % av kostnaderna är personalkostnader, är konsekvenserna lätta att räkna ut enligt SJ.

Vi har från vår sida inte ansett oss ha någon möjlighet att gå in i den här diskussionen eller ta ställning till vilken utveckling som blir den troliga om riksdagen antar de sakkunnigas förslag. Med hänsyn härtill och till att trafikpolitiska utredningen nu föreslår en delvis ny metod för beräkning av driftersättningens storlek, som de sakkunniga anknutit till, har vi ändå i årets motion föreslagit att ersättningen till SJ skall

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

utgå enligt den nivå som de sakkunniga har angivit i sitt förslag. Men det innebär samtidigt att vi yrkar avslag på den ytterligare sänkning av anslaget som departementschefen har föreslagit. Han motiverar denna sänkning dels med den ökning av intäkterna på det ersättningsberättigade nätet som kan beräknas genom taxehöjningen den 1 februari, dels med den besparing som kan göras genom departementschefens förslag att åtta bandelar skall läggas ned. Vi har för vår del yrkat avslag på förslaget om nedläggning av bandelar, men jag återkommer till den frågan något senare.

Vi har i våra motioner en rad av år också påpekat att anslaget under rubriken Icke lönsamma stationer varit på tok för litet för att i praktiken kunna ha någon betydelse.

Vi har vidare anfört att det tydligen brustit i fråga om informationen beträffande möjligheterna att söka anslag till det ifrågavarande ändamålet – att upprätthålla en för berörd bygd viktig service på en järnvägsstation trots att denna i och för sig inte är lönsam. Förra året lystrade trafikutskottet till på allvar och skrev en vacker vers om behovet av pengar till det ändamålet. I stället för de 100 000 kr. som det förut talats om i sammanhanget har nu också SJ lystrat och begär – med utgångspunkt i nu kända förhållanden under budgetåret 1975/76 – 1,8 milj. kr. för detta ändamål under budgetåret 1976/77. Departementschefen vill ge 600 000 kr., men vi menar att SJ bör få det anslag som begärts för det här syftet. Med hänvisning till vad jag har anfört i det här stycket yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen I.

Vpk:s andra reservation gäller frågan om nedläggning av bandelar enligt det förslag som departementschefen lagt fram i budgetpropositionen. Han formulerar det så att det gäller bandelar, där en nedläggning uppenbarligen inte innebär några olägenheter från trafikförsörjningssynpunkt och där den alternativa trafikuppläggningsen innebär en klar samhällsekonomisk vinst.

Vi har, vid alla tillfällen då de här frågorna diskuterats, poängterat nödvändigheten av att anlägga en samhällsekonomisk bedömning på frågeställningen. I dessa samhällsekonomiska överväganden måste då alla faktorer som kan göra beslutsunderlaget så fullödigt som möjligt finnas med. Det gäller, har vi sagt, att mäta olycksrisker, miljöeffekter, effekter i lokaliseringspolitiskt hänseende, sociala effekter, energipolitiska synpunkter m. m. Trafikpolitiska utredningen har i sitt betänkande gjort en uppräknning av de effekter som i normalfallet bör bedömas vid en analys av en överflyttning av järnvägstrafik till landsväg. I denna ingår kostnaderna för erforderliga investeringar vid olika alternativ samt de kostnader för drift och underhåll av banor, vägar, terminaler, rullande järnvägsmateriel och landsvägsfordon som är förknippade med resp. transportalternativ. I analysen bör vidare rimlig hänsyn tas till skillnader i fråga om tidsåtgång för resenärer och gods, bekvämlighet, trafiksäkerhet och miljö mellan järnvägs- resp. landsvägsalternativen. Även skillnaden beträffande sysselsättnings- och regionalpolitiska effekter bör beaktas,

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

framhåller trafikpolitiska utredningen.

Efter det att budgetpropositionen lämnats gjorde SJ ett mycket uppmärksammat utspel, som också har berörts här tidigare, där ytterligare 27 bandelar uppgavs vara aktuella för nedläggningsprövning. Jag skall helt avstå från att närmare kommentera detta utspel. Jag vill bara peka på den reaktion det vållade. Det blev en våldsamt uppståndelse i tidningar, hos kommunala myndigheter och politiska och andra organisationer och inte minst här i riksdagen. Detta understryker vad vi i motionen hävdade, nämligen att de trafiksvaga bandelarna anses utgöra så betydande investeringar i vårt land att människor och bygder i regel kämpar en hård kamp för att få behålla dem. Nu har väl den stormen lagt sig i och med att kommunikationsministern klart deklarerat att någon nedläggningsprövning inte är aktuell på de av SJ påtalade bandelarna.

Vi har i trafikutskottet haft en genomgång beträffande de i budgetpropositionen upptagna åtta bandelarna. Som det sägs i reservationen 2 har det då, enligt min mening, visat sig att det – med undantag för bandelarna Fågelsta–Vadstena och Uppsala–Hallstavik – i samtliga fall finns skäl som talar för att trafiken bör få fortsätta i minst den omfattning som gäller f. n. I flera fall har berörda länsmyndigheter klart uttalat sig för önskvärdheten av fortsatt trafik t. v. under nuvarande förhållanden. Detta gäller t. ex. linjerna Älmhult–Sölvesborg, Falköping–Landeryd, Gällivare–Arvidsjaur och Övertorneå–Karungi. I andra fall har bestämda villkor ställts för ett nedläggande; främst gäller det då ordnandet av fullgod ersättningstrafik. För samtliga bandelar gäller dock att åtminstone någon kommun, någon remissinstans eller någon berörd organisation har uttalat sig för bevarandet av trafiken. Beträffande linjen Gällivare–Arvidsjaur t. ex. har järnvägsmännens samarbetskommitté för inlandsbanan sagt att med en rejäl satsning på motorvagnståg av modernare typ och en bättre banstandard skulle en positivare utveckling här vara möjlig. Och olönsamheten på denna bandel hör samman med dåliga förbindelser, menar man. När det gäller linjen Uppsala–Enköping ville landstinget i Uppsala län, Håbo kommun, Enköpings kommun och Lantbrukarnas länsförbund behålla nuvarande trafikuppläggning, medan länsstyrelsen t. v. ville flytta över persontrafiken till buss. Beträffande andra bandelar kan jag hänvisa till riksdagsmotioner och uppvaktningar som har gjorts inför trafikutskottet.

I samband med det trafikpolitiska utredningsarbete som bedrivits och fortfarande bedrivs har man från kommunikationsdepartementets sida sagt – och det har också nämnts tidigare i debatten – att detta utredningsarbete skall bilda underlag för en trafikpolitisk proposition, som innevarande år skall föreläggas riksdagen. I denna proposition är också avsikten, enligt vad som sagts, att skissa det järnvägsnät som enligt regeringsförslaget skall bli den närmaste framtidens. Ett sådant regeringsförslag bör givetvis bli föremål för ingående prövning och diskussion här i riksdagen men också utanför riksdagens väggar. De samhällsekonomiska värderingar som trafikpolitiska utredningen talar om måste då

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

givetvis få sin chans att verkligen bli gjorda.

I detta sammanhang vore det givetvis utomordentligt viktigt att ha tillgång till det breda register av kalkylmetoder som vi behöver för att beräkna de samhällsekonomiska effekterna av trafikpolitiska åtgärder på ett tillfredsställande sätt. Vi är från vår sida tveksamma om de möjligheterna kan föreligga vid det här tillfället. I vilket fall som helst blir det dock, om gången blir den som man från departementets sida signalerat, en samlad trafikpolitisk bedömning, och i denna kan det då bli tillfälle att på ett grundligt sätt penetrera eventuella förslag till nedläggning av bandelar och de positiva eller negativa effekter de kan få. Vi menar därför att de nedläggningsförslag som tagits fram i årets budgetproposition, med undantag av de bandelar jag förut nämnt, bör kunna prövas i den samlade bedömningen. En sådan inställning rimmar väl med den uppfattning som kommit fram i yttranden från flera länsstyrelser till de aviserade nedläggningsprövningarna.

Herr talman! Utökningen av det trafiksvaga nätet är inte bara ett resultat av bilismens frammarsch. Den är också ett resultat av kapitalets koncentration och av den s. k. strukturomvandlingen i vårt land. Järnvägarna byggdes under stor möda och svåra förhållanden – det är ytterligare ett skäl till att se mycket seriöst på användningen av dessa investeringar. Sedan kan man ju också fråga sig om vi inte är skyldiga de människor, som i strukturomvandlingens spår blivit berövade så mycket av samhällelig service, den hänsynen att göra allt för att inte deras kommunikationsmöjligheter skall försämrats.

Med hänvisning inte minst till detta yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen 3.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Man blir nästan rörd när man hör de ganska lidelsefulla inläggen till försvar mot en nedläggningsprövning av i detta fall åtta trafiksvaga bandelar. Man ställer sig frågan om vi skall ha kvar bandelar som inte längre har underlag för att kunna fullfölja den trafik för vilken de en gång tillkom. Nya trafikmedel har övertagit de uppgifter som en gång var självskrivna för järnvägsdrift. Man måste vara realist och se hur utvecklingen inom olika delar av vårt land gått över från den rälsbundna trafiken till landsvägstrafik. Även om många av oss kan beklaga denna utveckling, måste vi ta konsekvenserna som i många fall leder fram till en nedläggningsprövning.

En omläggning från olönsam järnvägstrafik till busstrafik behöver i och för sig inte innebära att bussarna får färre resenärer. Det kan, som SJ-chefen nyligen framhöll, bli så att busstrafiken bättre ansluter till dagens bebyggelse.

Det nu föreliggande utskottsförslaget berör dels linjerna Uppsala–Hallstavik och Fågelsta–Vadstena, som enbart har godstrafik, dels sex bandelar som uteslutande har persontrafik. Dessa linjer kommer alltså att vara kvar för den tyngre godstrafiken.

Utskottet har verkligen ingående prövat propositionens förslag dels genom kontakter med länsstyrelserna, dels genom uppvaktningar från kommuner och andra organ. Det är mot denna bakgrund som utskottet tillstyrker departementschefens förslag att godta den nedläggningsprövning som föreslagits.

Men utskottet understryker att förutsättningen för en sådan nedläggning måste vara att ersättningstrafiken får en tillfredsställande lösning samt att erforderliga vägupprustningar kommer till utförande. Utskottet utgår vidare från att prövningen av nedläggningsfrågor i princip kommer att ske i samma ordning som tidigare har tillämpats, vilket alltså innebär att inte enbart SJ och vägverket blir hörda i sammanhanget utan även länsstyrelser och kommuner samt att även företrädare för trafikanter och trafikutövare får tillfälle att framföra sina synpunkter och önskemål i sammanhanget.

Det här utskottsbetänkandet, om vilket majoritet föreligger, ställer sig alltså positivt till de åtgärder som har föreslagits – åtgärder som ansluter sig just till en prövning – som kallas nedläggningsprövning – av i detta fall de aktuella bandelarna.

Jag fattade det så av herr Håkanssons i Rönneberga och herr Magnussons i Kristinehamn anföranden, att man bör driva dessa järnvägar oavsett de kostnader det medför. Det är klart att vi får tillfälle till en ingående diskussion om detta, om inte förr så åtminstone när trafikpolitiska utredningens hela betänkande föreligger. Vad den principiella frågan gäller är om man skall driva järnvägar oavsett kostnaderna, om det – såsom vi anser – skall vara samhällsekonomiska premisser som ligger till grund för beslutet eller om företagsekonomiska synpunkter skall hävdas i sammanhanget. Självfallet bör det som ur samhällets synpunkt är det mest eftersträvarvärdade och ändamålsenliga här komma in i bilden.

Men vi kommer i alla fall inte ifrån att det är en kostsam historia att med alla medel söka upprätthålla en olönsam järnvägstrafik. Jag tror att herr Gustafson i Göteborg har rätt i att man givetvis inte skall med alla medel uppehålla en järnvägstrafik, om det inte finns några som helst förutsättningar att driva den ekonomiskt.

Jag kan lämna några synpunkter på vad det rör sig om i nuläget.

Om vi som exempel tar bandelen Övertorneå–Karungi, som är en sträcka på 46,6 km, finner vi att det där i dag går sju tåg. Antalet resande per tåg är sju och per dag 40 stycken. Intäkterna är per resande 6 kr., medan den totala kostnaden är per resande 150 kr.

Andra exempel: Gällivare–Jokkmokk, som är en något längre sträcka. Antalet resande per tåg är just nu 17, per dag 34 och intäkterna per resande 16 kr. Den totala kostnaden per resande – som alltså samhället får stå för – uppgår till 200 kr.

Jokkmokk–Arvidsjaur: Antal resande per tåg 6, per dag 13, intäkten per resande 20 kr. och den totala kostnaden per resande 500 kr.

Enköping–Uppsala, som också finns med i bilden: Antalet resande

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

per tåg 22, per dag 210, intäkten per resande 7 kr. och totalkostnaden 30 kr.

Man skulle kunna redovisa många liknande exempel. Låt mig ta ett från sträckan Falköping–Ulricehamn. Där är antalet resande per tåg nio, per dag 64, intäkterna per resande 6 kr. och totalkostnaderna rör sig om 80 kr.

Det är klart att man då kan fråga sig – och det var också vad jag gjorde förut – om inte det resebehov som finns bättre kan tillgodoses med landsvägsbuss till en lägre kostnad än vad ett järnvägståg i dagsläget drar. Det är inte minst det som, hur samhällsekonomisk man än må vara, är en av de betingelser som måste läggas till grund när man skall ta ställning till alternativen nedläggningsprövning eller ett mer eller mindre långt gående bibehållande av det s. k. E-nätet, alltså ersättningsnätet.

Det har gjort att utskottet delar – det vill jag understryka än en gång – den uppfattning som departementschefen ger uttryck för i propositionen. Riksdagen bör ställa sig bakom det förslag som innebär en nedläggningsprövning av de här refererade åtta bandelarna av järnvägsnätet. Jag tror inte att den prövningen i och för sig, med de kontrollstationer som finns för beslutet, utan vidare kommer att resultera i förslag till nedläggning. Här kanske berörda kommuner, länsstyrelser och andra intressentgrupper än en gång får lägga fram sina synpunkter och säga om de över huvud taget anser att de kan tillstyrka en nedläggning.

Men det finns självfallet anledning att från andra utgångspunkter se över hela det här problemet. Man kan inte grunda ett nedläggningsförslag enbart på vad länsstyrelsen tycker och tänker utan man måste också ta hänsyn till andra betingelser. Jag har nämnt några av de betingelserna när jag här refererade till kostnaden att föra fram vissa persontåg i förhållande till resandefrekvensen. Vidare är det endast på två linjer som godstrafiken skall försvinna, på de återstående sex linjerna skall den vara kvar.

Utöver denna stora fråga i betänkandet kommer självfallet den s. k. kollektivbiljetten in i bilden. Herr Magnusson i Kristinehamn uppehöll sig något vid det anslaget. Här kan det också bli fråga om olika beräkningsgrunder. Om det inte blir någon nedläggningsprövning av de åtta linjerna uppstår självfallet en brist, som beräknats till ca 30 milj. kr. Det är ingen som föreslagit att den summan skall utgå för den händelse man ännu en tid skall hålla de här linjerna intakta.

När det gäller motionen om interrailkortet, har SJ avstyrkt den, och även utskottet säger i sitt uttalande över motionen: "Någon utvidgning av systemet av exempelvis den art motionärerna tänkt sig har enligt vad utskottet inhämtat inte diskuterats. Förutsättningar för en sådan utvidgning har inte heller ansetts vara för handen." Det är ett referat av vad den internationella järnvägsunionen närmast anfört vad gäller en popularisering av järnvägsresandet för ungdom.

Med det sagda, herr talman, har jag för tillfället inget att tillägga mer än ett yrkande om bifall till trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 19.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först säga beträffande interrailkortet att detta är beroende av beslut i internationella sammanhang. Vad vi önskar är att man aktivt skall ta upp dessa frågor för att möjliggöra ett interrailkort.

När det gäller nedläggning av bandelar ansåg utskottets värderade vice ordförande att det inte alls är säkert att det blir en försämrad service i och med att man övergår från järnväg till buss. Man kanske t. o. m. kan anpassa trafikmängden närmare till resebehoven. Men anledningen till att riksdagen varit så restriktiv i avvaktan på utrednings- och planeringsarbetet är just den bittra erfarenhet jag nämnde i mitt första anförande, nämligen att när järnvägstrafiken ersatts med busstrafik har det plötsligt, efter ett eller ett par år, blivit så att även busstrafiken lagts ned. Det är därför vi varit så angelägna om att nedläggning av järnvägstrafik skall ses i ett mer långsiktigt perspektiv.

Även herr Mellqvist har för mindre än ett år sedan varit med om att skriva under ett uttalande från riksdagens sida om att någon järnvägsnedläggning inte bör ske mot berörda kommuners vilja under pågående utrednings- och planeringsarbete. Intill dess att det föreligger ett förslag om trafikpolitikens utformning, där man i ett större sammanhang kan se till att det finns en tillfredsställande trafikförsörjning, gäller ju fortfarande detta riksdagens enhälliga uttalande.

Men det kan, som vi sagt i reservationen 2, finnas områden där utredningsarbetet har kommit så långt att man verkligen kan påbörja en nedläggningsprövning. Hela utskottet är överens om att det kan ske i fråga om två bandelar. När det gäller vissa andra bandelar har länsstyrelserna gjort samhällsekonomiska bedömningar som kan motivera en nedläggning. Med anledning av vad vice ordföranden i utskottet sade, att det inte bara gäller vad länsstyrelserna tycker, vill jag framhålla att även länsstyrelserna ju har fått ett instrument för att kunna bedöma frågor i ett vidare perspektiv och inte bara sitta och tycka.

I en del fall har alltså länsstyrelserna ansett att det är samhällsekonomiskt fördelaktigare med en nedläggning. Men då finns det andra kriterier kvar, nämligen trafikförsörjningen, vägupprustningen osv. Vad vi vill understryka är att man icke får göra någon nedläggning mot berörda kommuners vilja i avvaktan på att utredningsarbetet blir avslutat.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mellqvist säger att det bara är fråga om en nedläggningsprövning. Ja, det vet jag, men jag befarar ändå att själva beslutet om nedläggningsprövning kan forcera fram nedläggningar av bandelar som man tycker borde få provas på litet längre sikt, som herr Sven Gustafson i Göteborg sade. Det faktum att departementschefen föreslår en sänkning av anslaget med 30 milj. kr. för nästa år innebär ju ändå att avsikten är att en del nedläggningar skall realiseras.

När det gäller frågan om de linjer i norr som herr Mellqvist talade om är jag också medveten om att de är dåligt frekventerade linjer. Men

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

jag tror att man i detta speciella fall särskilt måste ta hänsyn till den diskussion som har pågått om t. ex. inlandsbanans roll och betydelse i Norrlands inland och de funktionella samband som kan finnas där med andra bandelar – tvärgående bandelar osv. Jag tror inte att man kommer ifrån det. Det har ju också visat sig att de olika kommunerna där uppe är mycket bekymrade och har uttalat sig mot nedläggningsförslagen.

Det är klart att inte heller vi kan ta ställning för behållande av en bandel oavsett vilka kostnader som det medför. Men jag vill ändå understryka än en gång att jag tror att man vid en riktig samhällsekonomisk bedömning kan komma till resultat som radikalt avviker från den företagekonomiska bedömningen. Det är en riktig ståndpunkt, tror jag, att vi i första hand gör en samlad bedömning av hela nätet. Det är ju flera länsstyrelser som har instämt i den tankegången. Man anser tydligen att det är en riktig väg att gå – att vi väntar på denna samlade bedömning och sedan tar en grundlig diskussion om hur vi skall ha det framdeles.

Jag är inte säker på att vi inom vpk kan godkänna det förslag som regeringen kommer med då. Men det blir i alla fall tillfälle, som jag sade förut, att på ett helt annat sätt få en samlad bild av konsekvenserna av eventuella nedläggningsförslag.

Herr HÅKANSSON i Rönneberga (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mellqvist blir rörd över omsorgen om järnvägarna. Jag undrar om det inte hade varit litet bättre om herr Mellqvist hade blivit rörd över försöken att se till att det inte sker någon nedläggning mot kommuners och länsstyrelser vilja. Hur det än är så innebär nedläggningar en förändrad trafik, som i de flesta fall blir sämre.

När det gäller de s. k. svaga bandelarna har man ofta i resonemang med järnvägsfolket fått höra att statsmakterna borde göra bättre satsningar på järnvägstrafiken och på så vis höja intresset för resandet. I många fall har det också visat sig att moderna vagnar, väl anpassade till tidtabeller osv. kan innebära stimulans till ökning av resandet.

Lägger man ner järnvägsdriften på en viss linje och sätter in en bussförbindelse, så blir detta kanske också en verksamhet som inte helt har inkomsttäckning – det sker bara en överföring från det ena till det andra.

Det är ändå ett faktum att järnvägen är något speciellt i en bygd. Jag tänker i viss mån på järnvägen Eslöv–Tomelilla som går genom en betydelsefull bygd och har en mycket stor uppgift att fylla där.

Mot denna bakgrund, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande om bifall till reservationen 2.

Herr MELLQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Den som läst utskottsbetänkandet – och det utgår jag från att utskottets värderade ordförande har gjort mer än en gång – kan inte undgå att finna att vi uppehåller oss mycket ingående vid själva ersättningstrafiken. Vi talar ju om de nuvarande bestämmelserna och förutsättningarna att med statsbidrag klara just ersättningstrafik i de om-

råden där en järnvägsnedläggelse blir aktuell. Det finns därför kanske ingen anledning att tala mer om den saken.

Herr Sven Gustafson i Göteborg tog upp frågan om bussarna. Det är klart att det finns vissa exempel på att om järnvägstransporterna på personsidan är av liten omfattning går man över till buss. Om sedan ingen utnyttjar bussen heller, kommer man ju förr eller senare i den situationen att indragningar måste göras. Det blir färre turer, och det kan även bli så att busslinjen försvinner. Om busslinjen inte har någon uppgift att fylla, därför att folk utnyttjar sina privatbilar, så kan alltså konsekvensen bli den som herr Sven Gustafson var inne på.

Till herr Magnusson i Kristinehamn vill jag säga, att här är det ju i alla fall fråga om en provotid – systemet skall provas innan man ger ett bestämt besked. Herr Magnussons uttalande är riktigt så till vida att man räknar in de 30 miljoner som skulle uppkomma i vinst om man lägger ned de åtta linjer som nu är aktuella.

Herr Håkansson i Rönneberga säger att jag skulle vara rörd över länsstyrelsens synpunkter härvidlag. Ja, visst har jag väl respekt för länsstyrelsen – jag tror mig faktiskt veta hur en länsstyrelse arbetar. Jag anser emellertid inte att länsstyrelsen skall ha någon vetorätt. Länsstyrelsen skall självfallet föra fram vad den tycker och tänker när det gäller den egna regionen, men det får ju inte vara lag för ett ställningstagande till en viss järnvägsförbindelse, när man kan bevisa att förbindelsen inte används i den omfattning som vore önskvärt liksom att kostnaderna blir avsevärt större om man tvingas fortsätta järnvägstrafiken än om man övergår till annan drift. Det är detta vi bedömer som så väsentligt.

Men som sagt: Det är fråga om en nedläggningsprövning just i dagsläget, och den skall ske efter kontakter med länsstyrelserna, med kommunerna och med andra intressenter inom trafiksektorn. Därefter tar regeringen ställning till frågan om nedläggning eller inte.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Mönstret är ju ofta det, att redan innan trafiken läggs ned går det en busslinje parallellt med järnvägen, så att t. ex. SJ genom sitt bolag GDG konkurrerar med sig själv. Därefter läggs järnvägstrafiken ner, och efter en tid läggs även busstrafiken ner. Då får man acceptera det, säger herr Mellqvist. Men jag tycker att vi skall vara litet mera aktiva när det gäller att främja kollektivtrafiken.

När det sedan gäller länsstyrelsernas och kommunernas ställning vill jag bara på nytt hänvisa till riksdagens enhälliga uttalande så sent som förra året.

Herr HÅKANSSON i Rönneberga (c) kort genmäle:

Herr talman! I sitt senaste anförande sade herr Mellqvist, att om järnvägen inte utnyttjas i önskad omfattning bör trafiken läggas ner. Då vill jag fråga: Var går gränsen för denna önskade omfattning, som naturligtvis kan vara mycket varierande?

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Herr MELLQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är givetvis ingenting som hindrar att man driver trafiken på en järnväg så länge man vill, oavsett om det finns trafikunderlag eller inte. Men någon måste ju betala kostnaderna för det. Och då räcker det faktiskt inte med de 600 miljoner som nu har ställts till SJ:s förfogande för den s. k. kollektiva biljetten. Då rör det sig om mycket större belopp. Jag tror att ingen som lägger samhällsekonomiska synpunkter på denna fråga kan motivera att man driver trafiken på en järnväg för järnvägens egen skull. Järnvägen måste i fridens namn också ha en uppgift att fylla! Har den inte det, så måste den ersättas med annan trafik.

Sedan tog herr Sven Gustafson i Göteborg upp frågan om ersättnings-
trafiken med buss, som efter en tid också hade lagts ner; jag vet inte vilken busstrafik han åsyftade. Beträffande GDG-nätet, som omfattar sträckan Göteborg–Gävle och där alltså en begränsad del av landet berörs, känner jag inte till att trafikföretaget har lagt ner någon busslinje som varit ersättning för en nedlagd järnvägslinje. Jag tror tvärtom att GDG på ett bra sätt har fångat upp det trafikbehov som finns utefter denna långa sträcka från Göteborg via Dalarna till Gävle.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! De moderata representanterna i utskottet har i denna fråga stött utskottets linje, och i den debatt som här har förts tycker jag inte att det har förekommit några i princip delade meningar mellan utskottets ordförande och mig. Herr Håkansson i Rönneberga har en hårdare formulering när han beskriver händelserna, och min vän John Magnusson i Kristinehamn har yrkat direkt avslag. Han vill inte att någon nedläggningsprövning skall förekomma. Jag förmodar också att utskottets ordförande har samma motivering som jag, alltså att vilja tillförsäkra människorna ute i bygderna en trafikservice som är bättre än den de har f. n. på resp. orter genom den järnväg som finns där.

Förutsättningen är givetvis att regeringen respekterar riksdagens beslut. Jag har inte velat vara med om något lottförfarande, som eventuellt hade kunnat uppstå, och där det på ena sidan hade funnits en utskotts-skrivning av ungefär reservationernas lydelse och på andra sidan en socialdemokratisk reservation med en i förhållande till dagens utskotts-skrivning kanske försvagad lydelse. Om vi då hade förlorat lottningen, så hade vi fått ett försämrat underlag när vi gått att möta vänner i de få områden där en nedläggning av persontrafiken kommer att ske. Och det hade man ju inte tjänat på i berörda områden.

Detta har sålunda varit min bedömning. Men jag vet ju inte hur vpk hade uppträtt i ett sådant läge.

Om någon till äventyrs fortfarande tror att det här är fråga om järnvägsnedläggelser, så måste det upprepas att det är fråga om en prövning av en nedläggning av persontrafiken på sex mycket olönsamma bandelar. Godstrafiken skall däremot vara kvar. Länsstyrelser, kommuner, repre-

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

sentanter för trafikanter och trafikutövare – det har herr Mellqvist sagt – skall höras förutom vägverket och SJ. Prövningen skall ske i samförstånd med dessa.

Jag hoppas att det skall stå klart även för den mest nostalgiska järnvägsentusiast här i kammaren att järnvägsspåren kommer att finnas kvar, även om prövningen skulle visa att det är lätt att lägga ned persontrafiken. Godstrafiken skall upprätthållas så länge näringsliv och samhälle anser att den behövs. Om några resenärer skulle dyka upp som gör driften mindre olönsam än f. n., går det att ompröva beslutet om dessa bandelars utnyttjande. En omprövning kan också göras om vi av beredskapsskäl skulle anse oss behöva upprätthålla full trafik och den avgudade bilen kanske måste ställas åt sidan – om ett sådant läge uppstår i Sverige så måste det vara förskräckligt.

Moderata samlingspartiet har i sin partimotion uttalat att vi inte föredrar den ena transportformen framför den andra. Grunden är effektivitet, lägsta möjliga kostnad för den enskilde och företagen och konkurrensneutralitet. Samtidigt skall samhällsekonomiska aspekter tillgodoses: miljö, säkerhet, regionala intressen. Med förbättrad service, modernisering och lämpligt utbyggt taxsystem tror vi att SJ på många ställen mycket bättre kan möta framtiden.

Ersättningsbeloppen till SJ börjar nu från samhällsekonomiska synpunkter bli så stora att det är nödvändigt att verkligen allvarligt överväga, om det är rimligt att behålla alla nuvarande trafiksvaga bandelar eller om inte en nedläggning av de svagaste borde prövas. Sker inte detta får skattebetalarna år 1980/81 – och det är inte långt dit – årligen i ersättning betala 1,5 miljarder kronor eller nära 200 kr. per person här i landet, spädbarn som pensionärer. Dessa pengar har de att betala utöver sin ordinarie biljett. De flesta människor åker inte tåg. De får betala för andra.

Trafikpolitiska utredningen, där alla parter är överens, uttalar sig i samma anda. Den säger att vi bör ha en tillräckligt utvecklad trafikservice för alla bygder här i landet. Det är målet, och det är också moderata samlingspartiets önskemål. Näringslivet instämmer i att det måste finnas en realism när det gäller drivandet också av olönsamma järnvägslinjer.

För de sex järnvägslinjer som skall nedläggningsprövas betyder detta att nedläggning av persontrafiken endast skall göras under förutsättning att en bättre ersättningstrafik skapas. Det är moderata samlingspartiets uppfattning att så skall ske, och det kommer också att bli fallet om riksdagen följer utskottets linje och om regeringen följer riksdagens beslut – det är ett villkor. Vi har många gånger i denna kammare kritiserat myndigheterna för att de inte uppfyllt sina förpliktelser mot kommuner och samhällen, inte infriat löften som de givit då man gjort indragningar av järnvägstrafik. Ibland har ersättningstrafiken så småningom blivit föremål för inskränkningar. Man har då åberopat att detta beror på att antalet resenärer fortsatt att successivt minska, så som herr Mellqvist sagt. För att en fullgod service skall kunna upprätthållas har kommunen

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

då ibland – och ganska ofta på senaste tiden – fått träda in och överta ansvaret för kostnaderna. Förutsättningarna för att vi skall godkänna de åtgärder som vidtas är att frågan om ersättningstrafiken får en fullt tillfredsställande lösning samt att en erforderlig vägupprustning sker.

Vidare förutsätter utskottet att i de bidragsärenden som kan komma att aktualiseras till följd av bandelarnas nedläggning föreskrifterna ges en generös tillämpning i syfte inte minst att ernå praktiskt, samhälls-ekonomiskt goda lösningar av frågan om ersättningstrafiken. Att man prövar också frågan om godstrafikens nedläggning på bandelarna Uppsala–Hallstavik och Fågelsta–Vadstena är ganska uppenbart och nödvändigt – det behöver knappast diskuteras. Företrädare för näringslivet säger själva att de inte har någon glädje av dessa bandelar, och de flesta instanser bifaller förslaget om nedläggning. Vi har från moderat håll föreslagit att dessa bandelar i den mån de kan utnyttjas till cykelvägar också skall ändras om till sådana, ett förslag som utskottet enhälligt har godtagit. Vår värderade ordförande i utskottet har f. ö. tidigare fört fram det förslaget.

På ett område kan det tyckas som om jag kommer i konflikt med några av motionärerna, även med mina egna partikamrater. Det är när utskottet avstyrker deras motioner. Utskottet gör det därför att motionärerna i klämman anger att någon nedläggning inte skall ske. Ofta har motionerna tillkommit på grundval inte av det förslag av kommunikationsministern som vi i dag behandlar utan av SJ:s förslag som man har fått del av genom pressen. SJ har föreslagit prövning av nedläggning av en rad bandelar, vilket regeringen inte har godkänt. Från moderat håll har vi inte heller velat godkänna SJ:s förslag. De yrkanden som motionerna innehåller måste vi av principiella skäl avstyrka. Motionernas anda är emellertid i praktiken ganska lik utskottets skrivning.

Beträffande herr Håkansson's i Rönneberga synpunkter på Polentrafiken vill jag poängtera att det gäller nedläggning av persontrafiken, inte gods-
trafiken.

Yrkandet i reservationen 2 bygger delvis på, kanske man kan säga, en felaktig varubeteckning. Tyvärr är detta alltför vanligt både i betänkanden och i reservationer. Motionärernas nostalgiska känslor för sin bandel är både lofvärda och vackra – jag kan också känna det så i mina sköna och gröna ögonblick. Utskottets ordförande hade inte någon sådan nostalgisk känsla utan anförde mer praktiska synpunkter. I själva verket är vi alla överens i dessa frågor. Läs utskottsmajoritetens uttalande och reservationen! Andan i innehållet är densamma i båda.

Jag tycker det är en ganska fin idé att införa interrailkort för pensionärer. Att vi inte har gått med på förslaget beror närmast på att det borde undersökas vilka kostnader en sådan rabattform medför innan man föreslår andra länder att delta. Kanske är frågan för tidigt väckt, men det är en intressant tanke att ta upp när man får reda på vilka konsekvenser den får.

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Jag ber med detta, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande, under vilket fru tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar Clarkson, Johanson i Vrångebäck och Komstedt (samtliga m).

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Lothigius säger med förebrående röst att "herr Magnusson i Kristinehamn vill inte ens att nedlägningsprövning skall ske". Det är alldeles riktigt, det vill jag inte. Jag har tidigare sagt att jag tror att man räknar med – det tar jag de 30 miljonerna till intäkt för – att det skall bli fråga om nedläggning av bandelar. Kan det då vara så bråttom med beslutet om dessa bandelar att man inte kan vänta på den samlade bedömningen? Det rör sig ju ändå bara om kanske ett år tills denna samlade prövning kan göras. Det är, som sagt, en ståndpunkt som har anklang hos de länsstyrelser och andra remissinstanser som har yttrat sig.

Herr Lothigius säger vidare att ersättningsbeloppen för den s. k. olönsamma trafiken är så stora att det nu finns anledning att se över detta. Allting är ändå relativt, och man kan göra jämförelser med vad man anslår för andra ändamål. Jag gjorde tidigare en jämförelse med vad man lägger ned på kollektivtrafiken i Stockholmsområdet. Jag såg vidare en uppgift på att man lägger ned 550 milj. kr. på militär flygforskning här i landet. De trafiksvaga bandelarna utgör ändå en social service som har betydelse för många människor. Jag för min del satsar hellre pengar på denna sociala service än på det ändamål jag nyss nämnde. Det är en ståndpunkt som jag tycker att herr Lothigius, åtminstone med en viss självövertvinnelse, borde kunna ha förståelse för.

Herr HÅKANSSON i Rönneberga (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Lothigius sade att jag var något hårdare i min beskrivning. Jag försökte framföra de synpunkter som anförts av länsstyrelser och kommuner. I fråga om bandelen Eslöv–Tomelilla har länsstyrelsen i Malmöhus län speciellt tryckt på Polen-trafiken och den utveckling denna skulle få. Länsstyrelsen har därför ansett att omprövningen borde anstå några år.

Man kan naturligtvis fråga om kommuner och länsstyrelser bara ser till lokalintressena. Jag tror inte att så är fallet utan att både länsstyrelser och kommuner har ett ekonomiskt ansvar.

Jag vill än en gång understryka att vad frågan här gäller är om man vill modernisera trafiken för att därmed stimulera ett ökat resande.

Herr ROSQVIST (s):

Fru talman! Frågan om ersättningen till SJ för driften av det icke lönsamma bannätet brukar normalt inte tilldra sig så stort intresse i riks-

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

dagen, trots att anslaget under senare år stigit till en betydande storlek. Inte heller i dag rör sig inläggen i debatten i så stor utsträckning om själva anslaget.

För en stor del av järnvägsnätet i Sverige gäller att efterfrågan på trafiktjänster inte uppgår till den kvantitet som krävs för att man med rimliga kostnader skall kunna bibehålla järnvägstrafiken. Det gäller såväl gods- som persontrafik.

I vissa fall kan "olönsam" tolkas som en nedvärdering, som en nedklassning, något man vill bli av med. När det gäller den "olönsamma delen av järnvägsnätet" är det felaktigt att lägga in en sådan värdering i beteckningen. De samhälleliga insatserna och ersättningen över budgeten till trafiken och beteckningen "det ersättningsberättigade nätet" visar att samhället anser det vara en rättighet för stora delar av landet att ha tillgång till järnvägstransporter. Nära 700 mil av järnvägsnätet i Sverige hänförs till det ersättningsberättigade nätet. Det är mer än hälften av hela SJ:s bannät. Men det totala trafikarbetet på dessa bandelar är bara 8 %. Hela Inlandsbanan och all trafik öster om Södra stambanan exempelvis ingår numera i det ersättningsberättigade bannätet.

Syftet med driftersättningen är att det underskott som uppstår på det trafiksvaga nätet inte skall belasta SJ:s taxesättning för hela järnvägsnätet utan möjliggöra en taxesättning, som baseras på förhållandet inom affärsbananätet. Driftersättningen skall inte heller ses som en subvention åt SJ utan vara en ersättning från samhället för ett trafikutbud som det inte går att driva på företagsekonomiska grunder.

Vart tredje år görs en bandelsundersökning på vilken ersättningen till SJ grundas. SJ gör en sådan undersökning, en s. k. separatredovisning, som granskas av granskningsmän utanför SJ, vilka på kommunikationsdepartementets uppdrag har att efter prövning inkomma med förslag om ersättningsbeloppets storlek. Det är ett omfattande arbete, där SJ:s redovisade kostnader och intäkter för varje bandel genomgås. Såväl särskostnader som samkostnader för de olika bandelarna liksom matarvärdesberäkningar granskas. Vidare ingår i uppdraget att bedöma vilka bandelar i SJ:s separatredovisning som bör vara ersättningsberättigade, alltså hänföras till det ersättningsberättigade bannätet.

Nuvarande tillvägagångssätt för bestämning av ersättningsbeloppets storlek grundas på utredningar från 1940- och 1950-talen. Det stod klart redan vid den granskning som gjordes förra gången, 1972, att en omarbetning av hittills gällande regler behövde göras. En sådan omarbetning har nu utförts av trafikpolitiska utredningen, och utredningens förslag bearbetas i kommunikationsdepartementet för kommande förslag till riksdagen.

De gamla reglerna har alltså fått gälla vid 1975 års granskning. Men en jämförelse med trafikpolitiska utredningens förslag ger vid handen att det belopp som nu tillförs SJ inte torde ha blivit större om trafikpolitiska utredningens förslag hade tillämpats. Avgränsningen av det ersättningsberättigade nätet enligt trafikpolitiska utredningens modell visar

att flera bandelar, som nu får ersättning för sitt underskott, av trafikpolitiska utredningen har hänförs till affärsbanenätet. Trafikpolitiska utredningen har ledamöter från samtliga riksdagspartier och har avgivit ett enhälligt yttrande.

Granskningsmännens förslag, som grundar sig på ett oförändrat bannät och den taxenivå som gällde den 1 juli 1975 – 643,7 milj. kr. för trafiken på det ersättningsberättigade nätet – har av departementschefen minskats med 48,5 milj. För en granskningsman finns inget att invända däremot. Vid bestämmandet av i granskningsrapporten föreslaget belopp var nämligen hänsyn ej tagen till eventuella taxehöjningar. Nu har en taxehöjning skett den 1 februari, vilket i det här fallet ger ca 18,5 milj. kr. på det ersättningsberättigade bannätet. Härav följer att ersättningen minskats med motsvarande belopp.

Vänsterpartiet kommunisterna yrkar i sin reservation att ersättningsbeloppet till SJ skall utgå enligt granskningsmännens förslag. Men eftersom detta förslag var grundat på oförändrade taxor, som nu emellertid har ändrats, så minskar nämnda förslag om ersättning med 18,5 milj. kr. Därför stämmer inte vpk-yrkandet, när man där säger att ersättning skall utgå i enlighet med granskningsmännens förslag. Det stämmer inte heller med trafikpolitiska utredningens förslag och inte heller med departementschefens förslag. Det stämmer egentligen inte med någonting. Det går inte att jämföra.

Folkparti-center-reservationen går delvis emot förslaget om ändring av bannätet, dvs. nedläggningsprövningen. Det beräknas minska ersättningsbehovet med ytterligare 30 milj. kr., så det med 48,5 miljoner minskade ersättningsbeloppet förutsätter viss nedläggning. Folkpartiet och centern är med om minskningen av ersättningsbeloppet men vill behålla en kostnadskrävande trafik av liten omfattning. Det finns skäl att påpeka detta. Folkpartiets och centerns förslag stämmer inte heller med vare sig granskningsrapporten, departementschefens beräkningar eller trafikpolitiska utredningens förslag.

SJ hade krävt en ersättning som, om vi tar med de i budgetpropositionen föreslagna nedläggningarna, minskats med i runt tal 135 miljoner. Det är för all del mycket pengar, men granskningsmännen har enligt de regler som gäller för behovsprövningen funnit att flera bandelar som SJ velat hänföra till ersättningsnätet hör hemma i affärsnätet. I granskningsrapporten har banor som exempelvis Falköping–Nässjö och matarbanorna efter Norrlandskusten undantagits. De sistnämnda har betraktats som integrerade delar av norra stambanan, medan bandelen Falköping–Nässjö får betraktas som en nödvändig förbindelsebana mellan de två stambanorna.

Granskningsmännen har också framhållit att det funktionella trafik sambandet mellan de i resp. nät ingående undersökta bandelarna spelar en väsentlig roll vid avgränsningen. Den separatredovisning som görs är hypotetisk så till vida att den söker beräkna resultatpåverkan vid en nedläggning av hela det undersökta bannätet. Den ursprungliga tanken

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

bakom separatredovisningen var att ersättningen skulle vara ett alternativ till en nedläggning. Ersättningen eller underskottstäckningen skulle således möjliggöra fortsatt drift på en bana som det från företagsekonomiska synpunkter inte längre var motiverat att trafikera.

Granskningsmännens uppfattning har också varit att avsikten med ersättningen inte skulle vara att lämna bidrag till fortsatt drift på banor som trots att de uppvisar underskott är motiverade från funktionella eller företagsekonomiska synpunkter. I avgränsningen av A-nät resp. E-nät ligger den stora skillnaden mellan SJ:s krav på ersättning och vad granskningsmännen har föreslagit.

För de bandelar som granskningsmännen har fört till det ersättningsberättigade nätet får SJ varenda krona som man begärt så när som på en felräkningspost på 4,2 milj. kr.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag lyssnade med stort intresse på vad herr Rosqvist sade beträffande granskningsmännens arbete. Där fanns många intressanta synpunkter.

Sedan gav sig herr Rosqvist in på den diskussion som jag har haft tidigare med utskottets vice ordförande i frågan om vilken effekt nedläggningar har på anslaget. Jag kanske först får erinra om att SJ inte godkänner departementschefens beräkning i det fallet. Herr Mellqvist har pekat på att här är det fråga om en nedläggningsprövning. Av herr Rosqvists anförande verkar det nästan som om det var bestämt att alla ifrågavarande bandelar skulle läggas ned bums. Den verkliga skillnaden mellan reservation 2 och utskottsmajoritetens förslag uppkommer för den händelse regeringen skulle vilja sätta sig på såväl länsstyrelser som kommuner och lägga ner oavsett vad de i sin prövning kommer till, men jag har inte uppfattat utskottsmajoritetens förslag som om något sådant skulle vara förutsatt, och det har även herr Lothigius vitsordat.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Rosqvist säger att vänsterpartiet kommunisternas förslag när det gäller själva anslaget till trafiken på olönsamma bandelar inte stämmer med någonting – inte med SJ:s förslag, inte med de sakkunnigas förslag och inte med departementschefens förslag. Vi har varit väldigt noggranna i vår behandling av denna fråga. Jag underströk i mitt tidigare anförande här att vi i fråga om summan har anslutit oss till vad de sakkunniga har föreslagit. Men vi har sagt att vi inte kunnat gå in i den diskussion som har förts och ta ställning till huruvida den eller den tolkningen är riktig. Vi har föreslagit en summa som ligger på den nivå som de sakkunniga har föreslagit, och det har som sagt betonats i vår motion, jag har betonat det under diskussionerna i trafikutskottet och i mitt anförande tidigare.

Jag är medveten om att de saker som departementschefen tagit upp senare i budgetpropositionen förändrar de sakkunnigas framställning be-

träffande anslagssumman. Men vi har i vår motion tagit avstånd både från taxehöjningar och från föreslagna nedläggningar av bandelar.

Herr ROSQVIST (s) kort genmäle:

Fru talman! Utskottets ordförande, herr Sven Gustafson i Göteborg, finner inte någon skillnad mellan utskottsmajoritetens förslag och reservanternas förslag, men varför finns det då en reservation?

Utskottsmajoriteten menar att nedlägningsprövningen först och främst i vad det gäller de båda godsbanorna Fågelsta–Vadstena och Uppsala–Hallstavik bör komma till stånd och nedläggning kunna ske ganska snart. Efter de upplysningar som utskottet har fått om de övriga banorna från resp. länsstyrelser och organisationer anser vi att behovsprövningen kan göras. Naturligtvis förutsätter vi att frågan om ersättningstrafik är löst vid det tillfälle då nedläggningen kan ske.

Herr Magnussons i Kristinehamn replik var väl bara en bekräftelse på vad jag tidigare sade. Ni hade hängt upp ert förslag på det som granskningsmännen hade föreslagit, men i granskningsrapporten stod det också – och det finns med i utskottsbetänkandet – att framräkningen av underskottet är grundad på den taxa som gällde under 1975. Taxan fick höjas den 1 februari 1976, och därmed beräknas underskottet minska med 18,5 milj. kr. Jag vidhåller därför påståendet att vpk:s förslag bara är höftat. Det blev 650 miljoner, men det finns ingen beräkning bakom förslaget.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Fru talman! När det gäller två bandelar, nämligen Fågelsta–Vadstena och Uppsala–Hallstavik, är vi inom utskottet överens om att där finns förutsättningar för nedläggning. Men varför finns det då en reservation beträffande de ytterligare sex bandelarna? Det är därför att vi reservanter är angelägna att se till att det uttalande respekteras, som riksdagen gjorde förra året och som herr Rosqvist var med om att skriva på, nämligen att under utrednings- och planeringsarbetet skall inga nedläggningar ske mot berörda kommuners vilja. Är det fullständigt klart att en nedläggning kan ske, kommer den också att ske, men råder det fortfarande oklarhet om ersättningstrafik, är det så att vägupprustning inte hinner göras m. m., skall enligt riksdagens enhälliga uttalande förra året någon nedläggning inte ske. Jag har också fattat det så att detta är utskottsmajoritetens innersta avsikt. Skillnaden är bara den att vi i reservationen klart säger ifrån det och inte bara vill blankt avstyrka alla motioner.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Rosqvist vill tydligen anklaga oss från vpk för något dubbelspel när det gäller frågan om anslag till SJ för olönsam trafik. I vår motion har vi redovisat vår inställning till den här saken och sagt, att vi inte vill gå med på en prutning längre än till det belopp som finns angivet i de sakkunnigas förslag. Vi har samtidigt redovisat att

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

vi inte kan gå in i den diskussion som förts för att värdera de avslagsyrkanden som gjorts från olika håll. Men vi har naturligtvis full rätt att föreslå vilket anslag vi vill till olönsam trafik.

Herr ROSQVIST (s) kort genmäle:

Fru talman! Ja visst, herr Magnusson i Kristinehamn har rätt att föreslå vilka summor han vill. Jag ville bara nämna, eftersom han hängt upp både motion och reservation på granskningsmännens förslag, att hans förslag nu inte stämmer med detta, eftersom taxan har fått höjas med 7 %.

Herr Sven Gustafson i Göteborg sitter verkligen på två stolar. Det torde vara avsiktligt, för att kunna spela med kort i ärmen här och där. Herr Gustafson vill dels inte vara med om att lägga ned de här järnvägslinjerna, dels inte tillstyrka ytterligare medel till SJ. Men medelsanvisningen på 600 milj. kr., som herr Gustafson och folkpartiet ställer sig bakom, förutsätter att dessa järnvägar skall läggas ned.

Ord och handling måste på något sätt synkroniseras. Det har man inte mäktat från folkparti- och centerhåll.

Herr NYHAGE (m):

Fru talman! I motionen 1595 till innevarande riksmöte har vi motionärer reagerat mot de nedläggningshot som i år drabbat flera järnvägslinjer inom Sjuhäradsbygden i Västergötland. Regeringen har föreslagit att persontrafiken på sträckan Falköping-Ulricehamn-Landeryd skall läggas ned och från statens järnvägars sida har uttalats, att också person- och godstrafiken på sträckan Ulricehamn-Borås och persontrafiken på linjen Borås-Varberg skall avvecklas. Därest dessa förslag förverkligas, blir konsekvenserna för människorna i Sjuhäradsbygden mycket allvarliga, i all synnerhet mot bakgrund av de aktuella ersättningsvägarnas mindre goda beskaffenhet.

Trafikutskottet har inte funnit det förenligt med sitt trafikpolitiska intresse att befatta sig med SJ:s uttalande om nedläggning av sträckorna Ulricehamn-Borås och Borås-Varberg. Man har inte kostat på sig en enda kommentar, uppenbarligen återopande att något förslag om nedläggning inte föreligger i budgetpropositionen. Jag anser att utskottet här handlat på ett något anmärkningsvärt sätt. Utskottet borde rimligen ändå ha kunnat ge någon uppfattning till känna med anledning av att direkta yrkanden ställts i motionen. Med hänsyn till utskottets handling avstår jag emellertid ifrån att här göra ytterligare kommentarer om just dessa järnvägslinjer, vilket dock inte får tolkas som att det inte skulle finnas anledning att hysa stor oro beträffande den fortsatta hanteringen av dessa frågor.

Beträffande bandelen Falköping-Ulricehamn-Landeryd säger utskottet, att nedläggning av vagnslasttrafiken kan komma i fråga. Enligt utskottet uppges nämnda trafik redan nu vara av liten omfattning och anses utan större nackdelar kunna överföras till landsvägstrafik. Vad

utskottet här anfört stämmer inte med de uttalanden som gjorts från ansvarigt håll i de berörda kommunerna. Enligt referat i den lokala pressen säger man: "Att föreslå nedläggning av trafiken på linjen Falköping-Ulricehamn-Landeryd är helt oacceptabelt." Vidare anför man: "Väg 46 mellan Ulricehamn och Falköping klarar inte en ökad belastning." Enligt tidningsreferaten vänder sig företrädarna för kommunerna "med omisskännlig skärpa mot att förslag om järnvägsnedläggningar läggs fram innan man ens fattat något beslut om förbättring av de vägar ersättningstrafiken måste använda". I hög grad reagerar man mot att nedläggningshoten kommer innan den trafikpolitiska utredningen är klar med sitt arbete, som ju i högsta grad berör just dessa frågor.

Även de berörda länsstyrelserna har reagerat mot denna handläggning och betonat att vägväsendet inte är av den beskaffenheten att det tål ytterligare stora påfrestningar.

Mot bakgrund av vad som alltså framförts från berörda kommuner och länsstyrelser ter sig onekligen utskottets uppfattning att järnvägstrafiken utan större nackdelar kan överföras till landsvägstrafik en smula underlig.

Vi motionärer har hemställt att riksdagen skall uttala, att någon nedläggning av trafiken på den berörda järnvägssträckan inte skall ske förrän vägväsendet rustats upp och ersättningstrafiken ordnats. Det är väl ändå ett minimikrav att visa så pass mycket hänsyn gentemot de människor som direkt blir drabbade av järnvägens nedläggning. Utskottet åter anför, att förutsättningarna för en nedläggning är att ersättningstrafiken får en fullt tillfredsställande lösning samt att erforderliga vägupprustningar kommer till stånd. Till synes ger utskottet till känna samma uppfattning som vi motionärer, och likväl hemställer utskottet om avslag på motionsyrkandet. I motsats till motionen föreskriver emellertid utskottet ingenting om när ersättningsfrågorna skall vara lösta, och här ligger uppenbarligen en hund begraven. Det naturliga hade ju varit att yrka bifall till motionen, om man verkligen menat att ersättningsfrågorna skall vara lösta innan nedläggningen verkställs.

Fru talman! Mot bakgrund av dels vad utskottet uttalat om just bandelen Falköping-Ulricehamn-Landeryd, dels utskottets något märkliga yrkande om avslag på vad man själv anger som sin egen uppfattning hemställer jag om bifall till yrkandet i motionen 1595 vad avser den här ifrågavarande järnvägssträckan, vilket alltså innebär att någon nedläggning ej skall ske, innan ersättningsfrågorna ordnats.

I detta anförande instämde herr Magnusson i Borås (m).

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Nyhages kritik mot utskottets behandling av motionen 1595 är obefogad. Om herr Nyhage läser betänkandet, skall han finna att vi endast har behandlat motionen i vad avser sträckan Falköping-Ulricehamn-Landeryd, under det att motionen i övrigt kommer

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

att behandlas i samband med vårt betänkande om trafikpolitiken i allmänhet. Detta meddelade jag också när jag började mitt huvudanförande. Vi ber alltså att få såsom obefogad tillbakavisa kritiken när det gäller handläggningen av motionen.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Jag lovar att försöka fatta mig kort, eftersom jag förväntar mig att de flesta av kammarens ledamöter nog önskar att denna debatt nu skall avslutas, så att de får tillfälle att intaga sin sedvanliga middag.

Den närmaste anledningen till att jag begärt ordet, fru talman, är att jag med några ord vill diskutera en bandel som har berörts i denna debatt vid ett flertal tillfällen, nämligen Falköping-Ulricehamn-Landeryd. Jag ser mig nödsakad att uttala att man i berörda områden på kommunalt håll känner oro inför utsikten att en indragning av denna bandel genomförs. Jag vill erinra om att Falköpings kommun besvärade sig över SJ:s beslut om inskränkning av styckeodstrafiken vid järnvägsstationerna Åsarp och Kinnarp och i anslutning därtill framställt krav på att regeringen måtte undanröja SJ:s beslut om inskränkning i trafikservice och bibehålla minst oförändrad trafikservice till dess att resultatet av 1972 års trafikpolitiska utredning föreligger.

Dessa besvär från kommunen har ej föranlett någon åtgärd. Jag måste, fru talman, deklarerat att man, inte minst inom Falköpings kommun, med oro ser att ytterligare indragningar av järnvägstrafiken, omfattande såväl person- som godstrafiken, nu aktualiseras innan pågående trafikpolitiska utredning föreligger och nämnda utredning remissbehandlats.

För att markera den oro som man i berörda kommuner erfor inför hotet om nedläggning av person- och godstrafiken på bandelen Falköping-Ulricehamn-Landeryd uppvaktade man trafikutskottet och begärde att utskottet måtte medverka till att inga ytterligare inskränkningar i SJ:s nuvarande trafikförsörjning måtte företas i avvaktan på att 1972 års trafikpolitiska utredning redovisats och däri framförda förslag blivit remissbehandlade och föremål för slutligt beslut, innebärande ett avstyrkande av föreliggande proposition i vad gäller bandelen Falköping-Ulricehamn-Landeryd.

Jag skall, fru talman, inte gå in på vad utskottsreservanterna har anfört, utan jag hänvisar bara till vad Sven Gustafson här tidigare sagt, vilket jag också instämmer i. Men det finns anledning att erinra om att utskottsmajoriteten anför att även en nedläggning av vagnslasttrafiken på bandelen Falköping-Ulricehamn kan komma i fråga, då det uppges att nämnda trafik är av liten omfattning och utan större nackdelar anses kunna överflyttas till landsvägstrafik. Styckeodstrafiken på bandelen är dessutom redan avvecklad.

Då kan man fråga sig: Vad kan orsaken vara till att vagnslasttrafiken har minskat? Jag vågar väl tro att orsaken främst är att SJ inte har kunnat förse sina kunder med bra service. Jag stöder detta mitt antagande på samtal som jag haft med företagare inom berörda bygder som mycket

Ondsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

väl hade kunnat utnyttja SJ:s tjänster men funnit att andra trafikmedel än SJ:s kan erbjuda bättre och billigare tjänster.

Fru talman! Det vore fel att förneka riktigheten i de statistiska uppgifter som redovisats här i dag av herr Mellqvist och som visat att resandefrekvensen under de senare åren har minskat högst avsevärt, men man har väl rätt att undra vilken orsaken kan vara till att allmänheten inte utnyttjar SJ:s service på resandesidan, men naturligtvis också på gods-sidan. Kan det enbart vara att den goda viljan från SJ:s sida saknas? Det undandrar sig mitt bedömande. Troligen är det så att SJ, bl. a. på grund av sämre trafikservice jämfört med övriga trafikmedel, har fått finna sig i ett ständigt minskat trafikunderlag. Jag frågar: Vore det inte skäl att SJ gjorde en utvärdering, som gick ut på att fråga allmänheten i de berörda bygderna varför SJ:s tjänster inte utnyttjas bättre? Gå ut och fråga allmänheten, och du skall få ett svar! Vi skall naturligtvis vara realistiska, vi skall inte driva järnvägstrafiken om inte allmänheten vill begagna sig av de tjänster som denna järnvägstrafik kan erbjuda.

Jag beklagar, fru talman, att vi har kommit i en sådan situation där man ställs inför frågan om nedläggning, exempelvis av den bandel jag särskilt ömmar för: Falköping-Ulricehamn-Landeryd.

Då frågar man sig, för det första: Är det nödvändigt?

För det andra: Om det skall ske, hur har man tänkt sig att ersättningstrafiken skall ordnas?

Då blir åtminstone jag – och jag vet att jag bakom mig har många kommunala förtroendemän – oroad över att det, om vi lägger ned järnvägstrafiken, kan innebära att vi vältrar över kostnader på kommunerna för att de skall hålla i gång ersättningstrafiken. Jag hoppas jag får fel om vi kommer inför det faktum att det blir fråga om en nedläggning och att kommunerna inte behöver ikläda sig stora kostnader för att hålla i gång ersättningstrafiken. De människor som bor inom de berörda bygderna och som inte har tillgång till egna bilar har också rätt att kräva en någorlunda god trafikservice.

Sedan frågar jag mig: Ligger det i tiden att lägga ner järnvägstrafik? Jag kan inte förstå att detta skall vara nödvändigt i en tid då man, inte minst ur samhällsekonomisk synpunkt, bör satsa på den kollektiva trafiken. Varför skall man då gå in för att lägga ner järnvägstrafiken? Det kan komma en dag då man skulle önska att man hade kvar de bandelar man nu planerar att lägga ner. Den dagen kan komma fortare än vi anar.

Jag kan inte undgå att erinra – om jag inte har fel i mitt antagande – om att det lilla Finland går in för en ökad satsning på järnvägstrafiken. Trots att detta land har en utbyggd, väl fungerande flygtrafik finner man det motiverat med en ökad samhällelig satsning på järnvägstrafiken. Man ser det som en social uppgift och naturligtvis också som en samhällsekonomisk uppgift att tillhandahålla allmänheten en god kollektiv trafikservice där järnvägarna utgör den verkligt tunga delen i det kollektiva trafiknätet. Jag vill gärna ha sagt att jag tycker det är ganska

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

anmärkningsvärt att vi i vårt land är i färd med att skrota ner våra järnvägslinjer; i vart fall diskuteras ju det, under det att man i Finland söker vidareutveckla järnvägskommunikationerna. Det kan finnas anledning att erinra om detta förhållande i dagens trafikpolitiska debatt. Om man gick in för en ökad samhällelig insats i syfte att stimulera den resande allmänheten, genom att erbjuda den fler och tätare turer, en bättre vagnpark och en bättre service är jag absolut övertygad om att de resande i större utsträckning skulle utnyttja den spårbundna trafiken, dvs. järnvägarna. Järnvägstrafiken är det förnämsta kollektiva trafikmedlet vi har, och jag upplever debatten om nedläggning av bandelar som i högsta grad tragisk och allvarlig.

Fru talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till reservationen 2, som innebär bifall till yrkandet i motionen 500.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Fru talman! Föreliggande utskottsbetänkande behandlar över 20 motioner med olika yrkanden, bl. a. en av mig m. fl. rörande studeranderabatterna.

Studeranderabatt utgår på avgift för fram- och återresa med samma belopp som för enkelbiljett till ordinarie pris. Giltighetstiden för returbiljetten är två månader, dvs. samma tid som gäller internationellt. Detta innebär att studerande som köper biljett hem vid vårterminens slut inte kan resa tillbaka till skolan på returbiljetten vid höstterminens början, eftersom sommarferierna är längre än två månader. Vederbörande går då förlustig studeranderabatten och måste lösa två enkelbiljetter till ordinarie pris.

Om SJ kan ge studerande en tur- och returbiljett för halva priset, bör det också vara möjligt att ge dem 50 % rabatt på enkelbiljetter, vilket man gjort i Norge. Den ändringen skulle eliminera olägenheten att inte kunna utnyttja tur- och returbiljett vid ferier.

Utskottet säger vid behandlingen av denna motion:

”Utskottet anser för sin del att här berörda spörsmål är av sådan art att de närmast bör prövas i samband med den kontinuerliga översyn av rabattfrågorna som pågår inom SJ. Då utskottet också förutsätter att så sker synes någon åtgärd i ämnet från riksdagens sida i vart fall ej nu påkallad.”

Jag anser frågan vara så betydelsefull då den berör många ungdomar i vårt land, att utskottet borde ha föreslagit åtgärder redan nu. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till motionen 1557.

Herr ÅKERLIND (m):

Fru talman! Både i utskottsmajoritetens skrivning och i reservation nr 2 sägs klart ifrån att nedläggning av järnvägar inte får ske förrän frågan om ersättningstrafiken är tillfredsställande löst och att erforderliga vägupprustningar skall ha gjorts först. Det är bra att det sägs.

Men vi har ett exempel som jag vill ta fram i slutskedet av denna

debatt. I maj 1966 – det fattas alltså två månader för att det skulle vara 10 år sedan – ställde jag en fråga i andra kammaren till dåvarande kommunikationsministern Olof Palme angående nedläggning av persontrafiken på linjen Uppsala–Rimbo. Det är alltså en bandel som nu föreslås helt nedlagd. Jag fick då till svar bl. a. följande: "Nedläggningen får ske tidigast --- vid den tidpunkt --- då vissa vägombyggnader och vägförbättringar för ersättningstrafiken blivit utförda."

Vidare trodde herr Palme vid det tillfället angående vägsträckan Knutby–Rimbo, som är en del av den väg det här gäller, att den "är upptagen i gällande flerårsplan för Stockholms län men med medelstilldelning först efter 1968.

Ombyggnadskostnaderna har beräknats till 10 miljoner kronor. I nedläggningsbeslutet förutsätts att vid den revision av flerårsplanerna som skall göras under innevarande år möjligheterna undersöks att inkludera vägen Knutby–Rimbo i planerna på sådant sätt att ombyggnaden kan påbörjas då arbetsplan fastställts."

Detta sades alltså från regeringsbänken i maj 1966 – för tio år sedan. Det har inte hänt någonting med den här vägen sedan dess. Den finns inte ens med i planeringen för de närmaste åren. Regeringen har dessutom minskat väganlaget till Stockholms län, så att det inte finns pengar till vägarna i ytterområdena. Ersättningstrafiken på vissa sträckor, bl. a. den sträcka jag här har talat om, är helt nedlagd. Beträffande den ersättningstrafik som går genom Uppsala kommun – en del av sträckningen – ville kommunen nyligen överta trafiken därför att SJ kör för få turer och vill ha för mycket betalt av kommunen för att fortsätta med trafiken. Men SJ kämpar så mycket man kan för att behålla denna trafik och fortsätta med förlusten, fortsätta att köra för få turer.

Allt det som jag här dragit fram drabbar ju bygdens invånare. Regeringen har alltså svikit tidigare givna löften just i det fall jag berättar om. Jag hoppas bara att de synpunkter på nedläggningar som finns så klart uttalade nu, både i utskottsmajoritetens förslag och i reservationen 2, har större effekt på regeringens handlande i framtiden än vad regeringens egna uttalanden tidigare har haft.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Kristinehamn, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Kristinehamn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291

Nej - 15

Avstår - 1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till

1:o utskottets hemställan,

2:o reservationen nr 2 av herr Sven Gustafson i Göteborg m. fl.,

3:o reservationen nr 3 av herr Magnusson i Kristinehamn samt

4:o utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1595 av herrar Nyhage och Magnusson i Borås, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Då herr Sven Gustafson i Göteborg begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o och 4:o), av vilka den under 3:o förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 2 antar reservationen nr 2 av herr Sven Gustafson i Göteborg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 av herr Magnusson i Kristinehamn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 114

Nej - 16

Avstår - 175

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringsringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Sven Gustafson i Göteborg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sven Gustafson i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 166
Nej - 138
Avstår - 2

Mom. 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 5 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Sven Gustafson i Göteborg och Sellgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sven Gustafson i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 5 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Sven Gustafson i Göteborg och Sellgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sven Gustafson i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 254
Nej - 51
Avstår - 2

Mom. 5 b och 6 a

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels mo-

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Ersättning för drift
av icke lönsamma
järnvägslinjer
m. m.*

tionen nr 1557 av herr Johansson i Skärstad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 18 Anmäldes och bordlades

Proposition

1975/76:185 om ytterligare industricenteranläggningar samt vissa andra regionalpolitiska frågor

§ 19 Anmäldes och bordlades

Motioner

1975/76:2287 av herr *Sjönell m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:121 om vissa varvsfrågor

1975/76:2288 av herr *Carlström*

1975/76:2289 av herr *Ekinge*

1975/76:2290 av fru *Hambraeus m. fl.*

1975/76:2291 av herrar *Karlsson* i Mariefred och *Sundkvist*

1975/76:2292 av herr *Nordgren m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:122 om omorganisation av förenade fabriksverken, m. m.

1975/76:2293 av herr *Bohman m. fl.*

1975/76:2294 av fru *Hambraeus m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:124 om den statliga verksamheten på oljeområdet, m. m.

1975/76:2295 av herrar *Sivert Andersson* i Stockholm och *Ulander*

1975/76:2296 av herrar *Åsling* och *Wikström*

med anledning av propositionen 1975/76:127 om avgifterna i postverkets tidningsrörelse m. m.

1975/76:2297 av fru *Jacobsson*

1975/76:2298 av fröken *Rogestam* och herr *Fiskesjö*

med anledning av propositionen 1975/76:128 om utbildningsbidrag för doktorander m. m.

1975/76:2299 av herr *Boo m. fl.*

1975/76:2300 av herr *Nordin m. fl.*

1975/76:2301 av herr *Svanström m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:131 om statligt stöd till dagspressen

1975/76:2302 av herr *Krönmark m. fl.*

1975/76:2303 av herrar *Nilsson* i Tvärålund och *Fågelsbo*

med anledning av propositionen 1975/76:132 om skogsstyrelsens organisation, m. m.

- 1975/76:2304 av herr *Ahlmark m. fl.*
1975/76:2305 av herr *Bohman m. fl.*
1975/76:2306 av fru *Diesen*
1975/76:2307 av herr *Enlund*
1975/76:2308 av herr *Hermansson m. fl.*
1975/76:2309 av herr *Larfors m. fl.*
1975/76:2310 av herr *Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.*
1975/76:2311 av fru *Mogård*
1975/76:2312 av fru *Mogård m. fl.*
1975/76:2313 av fru *Mogård m. fl.*
1975/76:2314 av herr *Nilsson i Agnäs*
1975/76:2315 av herr *Nordstrandh m. fl.*
1975/76:2316 av herr *Romanus m. fl.*
1975/76:2317 av herr *Sundman*
1975/76:2318 av herr *Sundman*
1975/76:2319 av herr *Sundman m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:135 om den statliga kulturpolitiken 3

1975/76:2320 av herr *Karlsson i Malung m. fl.*
med anledning av propositionen 1975/76:139 om särskild ersättning till skadade värnpliktiga m. fl.

1975/76:2321 av herr *Sjönell m. fl.*
med anledning av propositionen 1975/76:159 med förslag till organisation av och anslag för det nya konsumentverket

§ 20 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 24 mars

1975/76:288 av herr *Johansson i Växjö (c)* till herr jordbruksministern om åtgärder för att förhindra utrotning av sälstammen:

Den årligen förekommande säljakten vid New Foundland upprör många människor – kanske främst djurvänner och naturvårdsorganisationer. Det bestialiska sätt som avlivningen av djuren sker på väcker avsky. De stora fångsterna av säl kan också medföra risk för utrotning – detta gäller särskilt grönlandssälen. Vi vet att sälstammen på jorden inte är i farozonen enbart med anledning av jakt utan att den också hotas på grund av föroreningar i haven. Den svenska sälstammen har minskat påtagligt de senare åren, vilket med säkerhet beror på en ökad PCB-förgiftning av Östersjön.

Nr 89

Onsdagen den
24 mars 1976

*Meddelande om
frågor*

I vad gäller säljakten vid New Foundland är det främst Canada och Norge som utför denna. Vi bör verka internationellt för att förhindra denna grymma jakt. Störst borde möjligheterna att påverka fårt gannland Norge vara.

Är statsrådet beredd att internationellt verka för att förhindra jakten på säl för att undvika utrotning av sälstammen?

1975/76:289 av herr *Ullsten* (fp) till herr bostadsministern om tillämpningen av den kommunala förköpslagen:

Anser statsrådet det vara i linje med den kommunala förköpslagens syfte att densamma används för att försvåra eller förhindra att en fastighet förvärvas av de boende?

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 18.57.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert